

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

А.В. Сидорук

ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ СВІТУ

**Конспект лекцій з дисципліни
вільного вибору здобувачів вищої освіти
бакалаврського рівня**

**Запоріжжя
2021**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

А.В. Сидорук

ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ СВІТУ

Конспект лекцій з дисципліни
вільного вибору здобувачів вищої освіти
бакалаврського рівня

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № від р.

Запоріжжя
2021

УДК: 338.483(100)(075.8)
С347

Сидорук А.В. Туристичні ресурси світу : конспект лекцій з дисципліни вільного вибору здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2021.132 с.

У виданні подано лекційний матеріал курсу «Туристичні ресурси світу». Викладено основні теоретичні засади різновидів туристичних ресурсів, які доповнено схемами та ілюстраціями, що допоможе студентам ефективно засвоїти програмний матеріал, якісно його структурувати й запам'ятати.

Запропоновано тестові завдання, контрольні питання та завдання для поглибленого вивчення тем. Рекомендовано основну та додаткову літературу для опрацювання. Ключові терміни та поняття наведено у словнику туристичної номенклатури.

Для здобувачів вищої освіти, які навчаються з освітньо-професійними програмами першого (бакалаврського) рівня.

Рецензент

Г.А. Омеляненко, канд. пед. наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту

Відповідальний за випуск

Н.В. Маковецька, д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Рекомендації до вивчення лекційного матеріалу курсу.....	5
Лекція №1. Сутність і значення туристичних ресурсів. Регіональний поділ світу.....	6
Лекція №2. Туристичні ресурси Африканського туристичного регіону.....	155
Лекції №3-4. Туристичні ресурси Американського туристичного регіону.....	30
Лекції №5-6. Туристичні ресурси Європейського туристичного регіону.....	50
Лекція №7. Туристичні ресурси Близькосхідного туристичного регіону.....	74
Лекція №8. Туристичні ресурси Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону.....	88
Словник туристичної номенклатури.....	1144
Рекомендована література.....	Ошибка! Закладка не определена. 0
Додатки.....	1211

Вступ

Курс «Туристичні ресурси світу» належить до дисциплін вільного вибору здобувачів вищої освіти, які навчаються з освітньо-професійними програмами першого (бакалаврського) рівня Запорізького національного університету.

Необхідність вивчення цієї дисципліни обґрунтована сучасними тенденціями розвитку рекреаційної та туристичної діяльності у світі. Ознайомлення з туристично-рекреаційними ресурсами окремих регіонів і країн світу, виявлення специфіки та особливостей їх сучасного використання, окреслення проблем і перспектив розвитку світової індустрії туризму є важливою складовою підготовки майбутніх фахівців не тільки туристичної галузі, а й галузі економіки, історії, менеджменту та ін.

Метою запропонованого автором конспекту лекцій є формування у майбутніх фахівців знань про туристичні ресурси, їх класифікацію; ознайомлення із сучасними підходами до туристичного районування світу; характеристика наявних туристичних ресурсів різних країн світу.

Опрацювання конспекту лекцій з дисципліни «Туристичні ресурси світу» сприятиме ефективному засвоєнню та систематизації знань щодо:

- сутності понять «туризм», «туристичні ресурси», «туристичний інтерес» і «туристичне враження», «рекреація»;
- особливостей класифікації туристичних ресурсів, характеристики їх основних видів;
- передумов і чинників, які впливають на розвиток туризму;
- існуючих підходів до туристичного районування світу;
- характеристики туристичних ресурсів Європейського, Американського, Африканського, Азійсько-Тихоокеанського і Близькосхідного туристичних регіонів.

У результаті опрацювання конспекту лекцій студенти отримають достатній теоретичний рівень знань щодо: сутності, особливостей і класифікації туристичних ресурсів; туризму, його функцій та факторів розвитку; класифікації туризму; регіонального туристичного поділу світу; характеристики туристичних ресурсів кожного з туристичних регіонів.

Вивчення конспекту лекцій стане підґрунтям для подальшого формування вмій і навичок стосовно надання комплексної характеристики основних видів туристичних ресурсів регіонів; ґрунтового аналізу туристичного іміджу територій; оцінювання чинників впливу на формування туристичного бренду країни; роботи з літературою, інформаційними джерелами, інтернет-ресурсами, статистичними даними, картографічними моделями тощо.

Рекомендації до вивчення лекційного матеріалу курсу

Опрацювання студентами запропонованого конспекту лекцій у ході самостійної роботи сприятиме засвоєнню теоретичних основ курсу «Туристичні ресурси світу», набуттю навичок систематичного вивчення комплексного фахового матеріалу та розширенню професійного кругозору у сфері туризму.

Вивчення конспекту лекцій забезпечить основу для подальшого здійснення аналізу та надання пропозицій щодо розвитку туристичної діяльності як у країнах світу, так і в Україні, впливу наявних туристичних ресурсів на загальний розвиток країни, її економіки, політики, позиції на світовому ринку тощо.

Алгоритм опрацювання конспекту лекцій з курсу «Туристичні ресурси світу»:

1. Аналіз та вивчення теоретичних основ дисципліни:
 - прочитати теоретичний матеріал з метою його узагальнення;
 - усвідомити сутність прочитаного;
 - встановити зв'язок нового матеріалу із попередньо вивченим і профільними дисциплінами.
2. Засвоєння визначень ключових термінів і понять із кожної теми.
3. Накопичення ключових аспектів теоретичних положень курсу та їх структурування.
4. Умовна та / або візуальна побудова логічних схем і зв'язків.

Важливим чинником ефективності процесу опрацювання студентами конспекту лекцій є систематичний контроль за якістю вивчення матеріалу. Контроль дає можливість своєчасно коригувати окремі аспекти освітнього процесу для підвищення його якості:

- 1) із метою самоконтролю набутих знань студенту потрібно відповісти на питання для самоконтролю, запропоновані до кожної теми;
- 2) із метою оцінки глибини набутих знань студенту необхідно визначити, правильними чи неправильними є запропоновані до кожної теми твердження, при цьому доцільно свою відповідь обґрунтувати;
- 3) із метою закріплення самостійно засвоєних знань студенту необхідно обрати єдину правильну відповідь у тестових завданнях;

Окрім того, для розширення уявлення про туристичні ресурси світу студенту варто опрацювати питання для поглибленого вивчення, запропоновані до кожної теми.

Дотримання наданих вище рекомендацій, опрацювання теоретичних положень і виконання запропонованих завдань сприятиме ефективному та якісному засвоєнню програмного матеріалу курсу «Туристичні ресурси світу».

Лекція № 1. Сутність і значення туристичних ресурсів. Регіональний поділ світу

Мета: засвоєння сутності понять «туризм», «туристичні ресурси»; ознайомлення з класифікацією туризму й туристичних ресурсів; визначення макрорегіонів світу.

План

1. Туризм, його класифікація.
2. Значення та класифікація туристичних ресурсів.
3. Регіональний поділ світу.

1. Туризм, його класифікація

Поняття «туризм» (від фр. tourisme < tour – прогулянка, поїздка) визначається як активний відпочинок, який впливає на зміцнення здоров'я, фізичний розвиток людини та пов'язаний із пересуванням за межі постійного місця проживання. З економічної точки зору **туризм** являє собою особливий вид споживання матеріальних і духовних благ, послуг або товарів, який виокремлюється в самостійну галузь народного господарства.

У Законі України «Про туризм» **туризм** тлумачиться як тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових або інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає. А **турист** є особою, що здійснює подорож по Україні або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін.

Класифікація туризму:

1. За формою пересування розрізняють:

1) Внутрішній туризм – це вітчизняний туризм, тобто туризм в межах своєї країни.

2) Міжнародний туризм – це туризм в іншу країну. Іноземний туризм поділяється на:

- в'їзний туризм – це подорожі до країни осіб, які не проживають постійно в ній.

- виїзний туризм – це подорожі осіб, які постійно проживають в країні, в іншу країну світу.

2. Залежно від головної мети подорожі виокремлюють:

1) Рекреаційний туризм – туризм із метою відпочинку й оздоровлення.

2) Лікувальний туризм – туризм із метою лікування.

3) Пізнавальний (культурний) туризм – подорож, метою якої є ознайомлення з визначними історико-культурними пам'ятками й унікальними природними об'єктами місцевості.

4) Науковий туризм – відвідування конгресів, симпозіумів у поєднанні з екскурсійними маршрутами.

5) Діловий туризм – поїздки бізнесменів із діловими цілями; являє собою найбільш динамічний і дохідний вид туризму.

6) Паломницький туризм – відвідування святих місць для поклоніння реліквіям; ознайомлення з релігійними пам'ятками, історією та культурою релігії.

7) Екологічний туризм – подорожі без завдання шкоди навколишньому середовищу.

8) Пригодницький туризм є своєрідним видом відпочинку, що забезпечує не тільки перебування туристів у привабливому для них місці, а й заняття незвичайним видом діяльності.

9) Зелений (сільський) туризм – подорожі до сільської місцевості з метою відпочинку та залучення до видів притаманної їй діяльності.

10) Містичний туризм – подорожі до місцевостей із містичними легендами, історіями тощо.

3. За кількістю учасників:

- індивідуальний;
- сімейний;
- груповий.

4. За способом організації:

- організований (плановий і самодіяльний);
- неорганізований.

5. За джерелом фінансування:

- комерційний;
- соціальний.

6. За тривалістю перебування:

- короткотривалий;
- довготривалий.

7. За засобом пересування:

- пішохідний;
- авто-, мото-, авіа-, залізничний тощо;
- комбінований.

8. Залежно від віку туристів:

- дитячий;
- молодіжний;
- людей похилого віку.

2. Значення та класифікація туристичних ресурсів

Процес організації туризму ґрунтується на цільовому та розумному використанні туристичних ресурсів.

Туристичні ресурси – це природно-кліматичні, соціокультурні, історичні, архітектурні й археологічні, наукові та промислові, видовищні, культові та інші об'єкти або явища, які здатні задовольнити потреби людини в процесі туристичної діяльності.

Туристичні ресурси мають такі основні властивості:

- привабливість;

- кліматичні умови;
- доступність;
- ступінь дослідженості;
- екскурсійна значущість;
- пейзажні й екологічні характеристики;
- соціально-демографічні характеристики;
- спосіб використання та ін.

Виділяють такі кількісні та якісні характеристики туристичних ресурсів (рис.1.1):

Рисунок 1.1 – Характеристики туристично-рекреаційних ресурсів

Основою використання туристичних ресурсів для задоволення мети туризму є туристичний інтерес і туристичні враження.

Туристичний інтерес – перспектива одержання туристом об'єктивної інформації, позитивних емоцій або потенційна можливість задовольнити заплановану потребу в конкретній, на початку частково відомій, туристичній послугі, туристичному товарі або туристичному продукті, що ґрунтуються на певному комплексі туристичних ресурсів.

Туристичне враження – комплекс емоцій, здебільшого позитивних, духовний і фізичний стан туриста, який сформувався під впливом споживання туристичних послуг, придбання туристичних товарів або споживання туристичного продукту.

Ефективність туристичної діяльності значною мірою залежить від повноцінної оцінки всього комплексу туристичних ресурсів, які мають певну класифікацію.

Існує багато різновидів класифікацій туристичних ресурсів, але найбільш поширеною є **класифікація туристичних ресурсів за характером їх використання:**

- історико-культурні;
- природні;
- соціально-економічні.

1) Історико-культурні туристичні ресурси

До *історико-культурних туристичних ресурсів* належать: історичні, історико-архітектурні пам'ятки, пам'ятки сучасної архітектури, унікальні споруди тощо.

2) Природні туристичні ресурси

Із природних рекреаційних ресурсів можна виокремити бальнеологічні, фітолікувальні, ландшафтні, кліматичні, пелоїдні ресурси та спелеоресурси (рис.1.2).

Рисунок 1.2 – Природні туристичні ресурси

Бальнеологічні ресурси – природні лікувальні мінеральні води, що використовуються для немедикаментозного лікування на курортах і в позакурортних умовах.

Природні мінеральні води поділяють на **8 основних бальнеологічних груп:** мінеральні води без специфічних компонентів і властивостей, вуглекислі, сірководневі, залістисті, миш'якові, йодобромні, радонові, боровмісні та слабомінералізовані з високим вмістом органічних речовин.

Найбільший туристичний центр із використання бальнеологічних ресурсів розташований в Угорщині. В околицях Будапешта в 14 місцях із надр

пробиваються 523 життєдайні джерела. Саме тут знаходиться найбільша в Європі купальня «Сечені».

Другий за обсягом використання бальнеологічних ресурсів є Близький Схід. Це всесвітньовідоме Мертве море. Концентрація солей і мінералів у ньому становить 33 відсотки. Місцевість навколо Мертвого моря багата на гарячі мінеральні джерела. Найбільше з них розташоване на південному сході від узбережжя в Хамей Зоар. До відомих у світі бальнеологічних курортів належать курорти в Таїланді (Пхукет, Са-муї), Єгипті (Сіді Абдель Рахман, Агамі), Греції (о. Кіпр), Австрії (Бад-Халл). Найбільшою бальнеологічною областю України є Карпатський регіон, зокрема Прикарпаття. Тут відомо понад 200 джерел і свердловин мінеральних вод.

Пелоїдні ресурси – це лікувальні грязі, що використовуються для оздоровлення та лікування людини.

Кліматичні ресурси – важлива складова розвитку рекреаційного господарства; вони визначають загальну комфортність території для лікування та відпочинку. *Пляжні ресурси* становлять вагому частку кліматичних ресурсів, де на людський організм діє комплекс оздоровлювальних чинників, пов'язаних зі стихією моря.

Найпривабливішою та найпопулярнішою світовою пляжною місцевістю є **Лазурне узбережжя Франції** – від Тулона до Монако. Його протяжність становить 230 км, а ширина – близько 20 км. Останніми десятиріччями все популярнішими стають прибережні території Півдня Італії, Півдня і Сходу Іспанії, о. Сардинія, Балеарські й Канарські острови, Мальта, узбережжя Адриатики (Хорватія).

Фітолікувальні ресурси обмежуються параметрами рекреаційного використання лісів, лікувальних трав, їх цілющими властивостями та впливом на організм людини для відновлення здоров'я, відпочинку, туризму.

Найбільші запаси фітолікувальних ресурсів (вологі екваторіальні ліси) мають Бразилія, Індонезія, Венесуела, Конго.

Ландшафтні ресурси – це ресурси, серед яких особливе місце посідають горські місцевості. Різноманітність природних ландшафтів, наявність екстремальних сприятливих і комфортних умов створюють передумови для розвитку різних видів рекреаційної діяльності – від спортивних до санаторно-лікувальних.

Найпривабливішими світовими гірськими ландшафтами, які приваблюють туристів мальовничими краєвидами, чистим повітрям є Альпійські території Швейцарії, Австрії, Франції, Італії, американські Кордильєри, гірські райони Скандинавських країн, Карпати.

Спелеоресурси – це ресурси підземних порожнин (печер), іноді дуже великих за розмірами, які утворюються в легкорозчинних осадових породах.

Найбільшою на землі вважається Мамонтова печера (Mammoth Cave) у США, загальна довжина її ходів перевищує 530 км. Найглибшими карстовими печерами світу є П'єр-Сен-Мартен (глибина 1171 м) і Берже (1141 м) у Франції. В Україні є кілька з найбільших печер світу: Оптимістична (понад 200 км), Попелюшка (60 км), Кришталева (22 км).

3) Соціально-економічні туристичні ресурси

До групи соціально-економічних туристичних ресурсів належать:

- географічне положення;
- транспортна доступність;
- рівень економічного розвитку та добробуту суспільства;
- стандарти обслуговування;
- організація туристичного господарства;
- інформаційна забезпеченість;
- кількість працівників у галузі тощо.

3. Регіональний поділ світу

Згідно з підходами, запропонованими Всесвітньою Туристичною Організацією, традиційно виділяють **п'ять туристичних макрорегіонів світу**, в межах яких виокремлюються субрегіони (райони) (рис. 1.3):

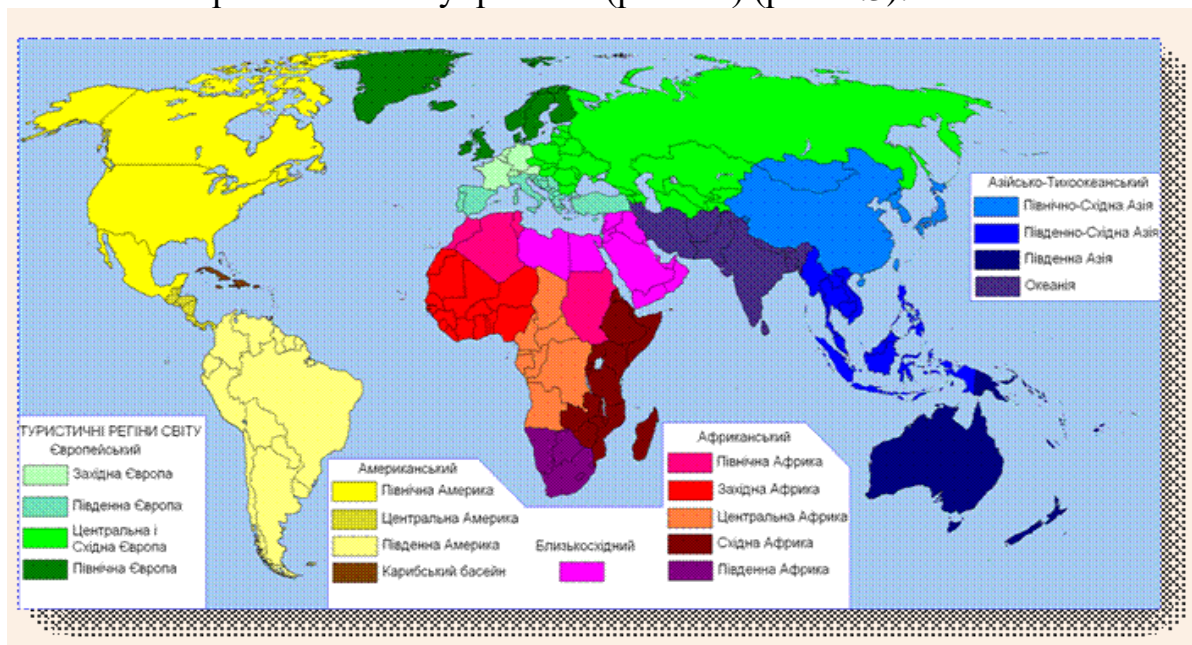

Рисунок 1.3 – Регіональний поділ світу

1) **Американський**, у складі Північної, Центральної, Південної Америки та Карибського басейну.

2) **Європейський** (Південна, Західна, Північна, Центральна і Східна Європа).

3) **Африканський** (Північна, Західна, Центральна, Східна та Південна Африка).

4) **Азійсько-Тихоокеанський**, у складі Північно-Східної, Південної, Південно-Східної Азії та Океанії, до якого також належать Австралія та Нова Зеландія.

5) **Близькосхідний**, що об'єднує країни арабського світу, розташовані у Північній Африці та на Близькому Сході.

Перелік районів макрорегіонів світу подано в табл. 1.1

Таблиця 1.1

Склад туристичних регіонів та районів світу (за ЮНВТО)

Європейський	Азійсько-Тихоокеанський	Африканський	Американський	Близькосхідний
Північна Європа	Північно-Східна Азія	Північна Африка	Північна Америка	Бахрейн
Велика Британія	Гонконг	Алжир	Канада	Єгипет
Данія	Китай	Марокко	Мексика	Ємен
Ірландія	Макао	Судан	США	Ірак
Ісландія	Монголія	Туніс	Карибський басейн	Йорданія
Норвегія	Північна Корея	Африка на південь від Сахари	Ангілья	Катар
Фінляндія	Республіка Корея	Ангола	Антигуа і Барбуда	Кувейт
Швеція	Тайвань	Бенін	Аруба	Ліван
Західна Європа	Японія	Ботсвана	Багами	Лівія
Австрія	Південно-Східна Азія	Буркіна-Фасо	Барбадос	Об'єднані Арабські Емірати
Бельгія	Бруней	Бурунді	Бермуди	Оман
Ліхтенштейн	В'єтнам	Габон	Британські Віргінські Острови	Палестина
Люксембург	Індонезія	Гамбія	Віргінські Острови (США)	Саудівська Аравія
Монако	Камбоджа	Гана	Гаїті	Сирія
Нідерланди	Лаос	Гвінея	Гваделупа	
Німеччина	Малайзія	ДР Конго	Гренада	
Франція	М'янма	Джибуті	Домініка	
Швейцарія	Сінгапур	Ерїтрея	Домініканська Республіка	
Центральна і Східна Європа	Таїланд	Ефіопія	Кайманові Острови	
Азербайджан	Філіппіни	Замбія	Куба	
Білорусь	Океанія	Зімбабве	Кюрасао	
Болгарія	Австралія	Кабо Верде	Мартініка	
Вірменія	Вануату	Камерун	Монтсеррат	
Грузія	Ґуам	Кенія	Пуерто Ріко	
Естонія	Кірібаті	Коморські Острови	Ст.-Вінсент і Гренад.	
Казахстан	Маріанські Острови	Конго	Сент-Кітс і Невіс	
Киргизстан	Маршалові Острови	Кот Д'Івуар	Сент-Люсія	
Латвія	Мікронезія	Лесото	Сент-Мартен	
Литва	Ніуе	Маврикій	Теркс і Кайкос	
Молдова	Нова Зеландія	Мавританія	Тринідад і Тобаго	
Польща	Нова Каледонія	Мадагаскар	Ямайка	
Україна	Тувалу	Руанда	Сальвадор	
Чехія	Фіджі	Сан-Томе і Принсіпі	Південна Америка	
Південна Європа	Французька Полінезія	Свазіленд	Аргентина	
Албанія	Південна Азія	Сейшели	Болівія	
Андорра	Бангладеш	Сенегал	Бразилія	
Боснія-Герцеговина	Бутан	Сьєра Леоне	Венесуела	
Греція	Індія	Танзанія	Гвіана	
Ізраїль	Іран	Того	Еквадор	
Іспанія	Мальдіви	Уганда	Колумбія	
Італія	Непал	ЦАР	Парагвай	
Кіпр	Пакистан	Чад	Перу	
Македонія	Шрі-Ланка		Суринам	
Мальта			Уругвай	
Португалія			Французька Гвіана	
Сан-Марино			Чилі	
Сербія				
Сербія і Чорногорія				
Словенія				
Туреччина				
Хорватія				

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність таких понять, як «туризм», «турист», «туристичні ресурси», «туристичний інтерес», «туристичне враження».
2. Назвіть основні характеристики туристичних ресурсів.
3. Надайте класифікацію туристичних ресурсів за ВТО.
4. Які туристичні ресурси називаються природними? Назвіть їх види.
5. Які туристичні ресурси називаються історико-культурними? Наведіть приклади.

Визначте, правильним чи неправильним є твердження

1. Туризм – це тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях задля здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає.

2. Турист – особа, яка здійснює подорож в межах своєї або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 48 годин до півроку та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін.

3. Міжнародний туризм буває в'їздний і виїздний: в'їздний туризм – це подорожі в межах країни осіб, які не проживають постійно в ній; виїздний туризм – це подорожі осіб в іншу країну світу з країни постійного проживання.

4. Класифікація туристичних ресурсів за характером їх використання: історико-культурні, природні, соціально-економічні.

5. Традиційно виділяють сім туристичних макрорегіонів світу, в межах яких виокремлюються субрегіони (райони).

Оберіть правильну відповідь

1. *Тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових або інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає, називається:*

- а) відпочинок;
- б) подорож;
- в) туризм.

2. *Турист є особою, що здійснює подорож по Україні або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін...*

- а) від 24 годин до 6 міс.;
- б) від 24 годин до одного року;
- в) від 48 годин до одного року.

3. *Історико-культурні, природні та соціально-економічні – це:*

- а) види туристичних ресурсів;
- б) функції туристичних ресурсів;
- в) властивості туристичних ресурсів.

4. *Природні лікувальні мінеральні води, що використовуються для лікування та оздоровлення рекреантів на курортах і в позакурортних умовах, називаються:*

- а) пелоїдні туристичні ресурси;
- б) кліматичні туристичні ресурси;
- в) бальнеологічні туристичні ресурси.

5. *Укажіть кількість макрорегіонів світу за даними Всесвітньої Туристичної Організації:*

- а) п'ять;
- б) шість;
- в) сім.

6. *Пляжні ресурси входять до складу:*

- а) фітолікувальних ресурсів;
- б) кліматичних ресурсів;

в) спелеоресурсів.

7. Відпочинок і оздоровлення в гірській місцевості відбувається за наявності:

а) фітолікувальних ресурсів;

б) ландшафтних ресурсів;

в) спелеоресурсів.

8. *Спелеоресурси – це:*

а) печери;

б) природні заповідники;

в) курорти.

9. *Географічне положення, транспортна доступність, рівень економічного розвитку, стандарти обслуговування – все це належать до:*

а) природних ресурсів;

б) соціально-економічних ресурсів;

в) історико-культурних ресурсів.

10. *Комплекс емоцій, духовний і фізичний стан туриста, який сформувався під впливом споживання туристичних послуг, називається:*

а) туристичний інтерес;

б) туристичний попит;

в) туристичне враження.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Традиційні й нетрадиційні види туризму та сучасні тенденції їх розвитку.

2. Туристичні ресурси природного походження: ландшафти, морські й океанічні узбережжя, озера й річки, гірські системи, геоморфологічні об'єкти (карстові печери, коралові рифи, відслонення гірських порід), бальнеологічні ресурси та курорти світового значення.

3. Природно-антропогенні ресурси: національні природні парки, природні та біосферні заповідники, дендропарки, ботанічні сади, зоопарки.

4. Історико-культурні туристичні ресурси: археологічні ресурси (давні міста цивілізацій); музеї світового значення; парки культури та відпочинку; нестандартні пам'ятники; готелі та ресторани; кладовища та місця масової загибелі людей як об'єкти «похмурого» туризму; торговельно-розважальні центри як об'єкти шопінг-туризму; технічні споруди, нестандартні будівлі як об'єкти індустріального туризму; центри паломництва християн, мусульман і буддистів як об'єкти релігійного туризму.

5. Подієві туристичні ресурси: гастрономічні фестивалі; карнавали, театралізовані шоу, національні свята; спортивні змагання та фестивалі; музичні конкурси, кінофестивалі, фольклорні обряди; аукціони, модні покази, політичні й економічні форуми.

6. Співвідношення понять «географічний образ», «імідж» і «бренд» території.

7. Алгоритм розробки туристично-рекреаційного іміджу країни.

Лекція № 2. Ресурси Африканського туристичного регіону

Мета: ознайомлення з особливостями та специфікою Африканського туристичного регіону; аналіз провідних туристичних країн регіону.

План

1. Структура та загальна характеристика Африканського туристичного регіону.
2. Туристичне районування та зонування території країн Африки. Провідні туристичні країни регіону.

1. Структура та загальна характеристика Африканського туристичного регіону

Африканському туристичному регіону притаманне переважання природних туристичних ресурсів. Особливо значущими серед них є фітолікувальні та ландшафтні складові ресурсного потенціалу.

Загальна кількість держав і залежних територій в Африці – 62 (із них 54 незалежних). Серед них 10 острівних, 14 внутрішньоконтинентальних та 38 держав із виходом до морів і океанів.

Найбільша країна Африки – Алжир, а найменша – Сейшели – архіпелаг на сході від материка. Найменша континентальна держава – Гамбія.

На ринку міжнародних туристичних послуг окремі африканські держави посіли чільні місця і пропонують високоякісний туристичний продукт, а саме:

- Маврикій – весільний туризм і пляжно-купальний відпочинок;
- Туніс і Марокко – пляжно-купальний, лікувально-оздоровчий і пізнавальний туризм;
- Зімбабве, Танзанія та Кенія – сафарі й екологічний туризм;
- ПАР – пляжно-купальний відпочинок, гастрономічний і екологічний туризм;
- Кабо-Верде – дайвінг і серфінг.

Стосовно більшості інших держав, особливо центральноафриканських, то актуальність розвитку міжнародного туризму для них не стоїть на черзі денній: несприятливий для відпочинку європейців і американців клімат, міжетнічні конфлікти, бідність, високий рівень захворюваності на СНІД та інші недуги, а також відсутність елементарних побутових умов роблять ці країни непривабливими з точки зору рекреаційно-туристичної діяльності.

2. Туристичне районування та зонування території країн Африки. Провідні туристичні країни регіону

Є 2 види туристичного районування Африканського регіону:

ПЕРШИЙ ПОДІЛ: *Магриб, Сахель, Родючий Місяць, Екваторіал, Південна Африка (рис. 2.1).*

Рисунок 2.1 – Перший поділ Африканського регіону

ДРУГИЙ ПОДІЛ: Північно-африканський туристичний район, Західно-африканський туристичний район, Центральньо-африканський туристичний район, Південно-африканський туристичний район, Східно-африканський туристичний район (рис. 2.2).

Рисунок 2.2 – Другий поділ Африканського регіону

ПІВНІЧНО-АФРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Алжир - Марокко - Судан – Туніс

ТУНІС

Республіка Туніс – північно-африканська середземноморська арабська держава, розділена на 23 провінції – говернорати. Її загальна площа становить 163,6 тис. км². Загальна кількість населення Тунісу складає 10,5 млн осіб.

Країна розташована на приморських рівнинах у східній частині Атлаських гір (найвища точка – г. Шамбі, 1544 м) і північній частині пустелі Сахара. Клімат субтропічний середземноморський, на півдні – тропічний пустельний. Головна річка – Меджерда.

Визначальні особливості геотуристичного положення Тунісу:

- Туніс межує на південному сході з Лівією (довжина кордону 459 км) і на заході – з Алжиром (довжина кордону 965 км). Від італійського острова Сицилія Туніс відділений Туниською протокою, відстань від мису Ет-Тіб, крайньої північно-східної точки Тунісу, до узбережжя Сицилії близько 150 км;

- протяжність берегової лінії Тунісу становить 1148 км, що на 150 км перевищує довжину берегової лінії Алжиру, хоча площа території останнього перевищує площу Тунісу в 14,5 рази. Вглиб території Тунісу врізаються затоки Габес, Хаммамет і Туниська затока;

- Джерба – найбільший острів країни (514 км²), розташований у південній частині затоки Габес. Інші острови: Гарбі та Шергі (острови Керкена), Зембра, острови Галіте, архіпелаг Кнеїс.

Саме в Тунісі, на відстані 16 км від столиці, знаходиться **Карфаген** (рис. 2.3) – давній фінікійський порт, стародавня велична держава-місто, процвітаюча столиця римської провінції, захоплена і зруйнована до того римськими військами у 146 році до н.е., середньовічне піратське гніздо.

Рисунок 2.3 – Карфаген

Місто Кайруан – потужний центр релігійного туризму, четвертий за значенням в ісламському світі після Мекки, Медини та Єрусалиму. В країнах Магрибу вважають, що семикратний хадж до святинь Кайруана замінює паломництво до Мекки. У місті збереглися давні мечеті, серед яких почесне місце

займає **Соборна мечеть Кайруана**, закладена разом із містом у 670 р. Вона більше нагадує фортецю. Для її будівництва використали матеріали зі зруйнованого Карфагену, у тому числі більше 400 античних колон. Головною релігійною святинєю Кайруана є **гробниця одного із супутників Магомета**.

Великий інтерес становить місто **Дугга**, де збереглися численні античні пам'ятки: **фінікійський мавзолей** (III ст. до н. е.); **римський театр** на 3,5 тис. глядачів; **Капітолій**, збудований у 166 р.; **Тріумфальна Арка римського імператора Септимія Севера**; **приватні вілли багатих римлян**, із яких туристам показують найбільш відомі – «Трилисник» і «Пори року».

МАРОККО

Королівство Марокко – держава на північному заході Африки, береги якої омиваються водами Атлантичного океану і Середземного моря. Останніми роками Марокко перетворилася на популярну туристичну країну, де можливі традиційні й екзотичні види відпочинку, а також лікування на сучасних курортах. Площа королівства – 446,6 тис. км². Населення – 31,3 млн осіб. Столиця – місто Рабат.

Найбільш популярні туристичні центри Марокко – Агадір, Рабат, Марракеш, Фес, Мекнес, Касабланка, Ес-Сувейра – виникли завдяки вдалому поєднанню культурної спадщини та узбережжя теплого моря.

Агадір – найбільш європеїзований і модний марокканський курорт. Багатокілометрові пляжі, обладнані сучасною інфраструктурою й обрамлені зеленню евкالیптів, сосен і фінікових пальм, приваблюють сюди безліч туристів з Європи. Відома агадірська таласотерапія, заснована на використанні багатої на йод води Атлантичного океану, стала туристичною «візитівкою» курорту.

Рабат – центр політичного життя країни, один із найбільших осередків арабської культури, просвітництва й туризму. Місто – суцільний музей під відкритим небом із сотнями цікавих об'єктів: «старе» місто (медина), фортеця, численні мечеті, некрополі, мавзолеї, палаци, музеї (античності, археології, мистецтва, етнографії, природи і багато ін.).

Марракеш – місто за кількістю музеїв, архітектурних і сакральних пам'яток конкурує з Рабатом, але значно переважає столицю за східним колоритом.

Касабланка – ділова столиця королівства, популярний курортний центр, місто, в якому як у житті, так і в культурі мирно співіснують Схід і Захід: монументальний кафедральний собор Нотр-Дам і Велика мечеть Хасана II (рис.2.4), квартал базарів Хаббус й одне з найбільших у світі казино, бурхливе нічне життя та жінки із закритими обличчями.

Фес – колишня столиця королівства, релігійний, культурний і курортний центр країни. Це місто має право пишатися багатою культурною спадщиною: Королівський палац, Арсенал, сади Бу-Джелуд, мечеть Мулай-Ідріс (не мусульманам заборонено навіть наблизитися до неї), медресе і багато іншого. У Фесі знаходиться один із перших сучасних бальнеологічних центрів, який використовує оздоровчі властивості термальних вод.

Рисунок 2.4 – Собор Нотр-Дам і Велика мечеть Хасана II

Танжер – місто-курорт на півночі країни, серед історико-культурних пам'яток якого найбільш цікавими є палац Дар-ель-Манхез, де розміщені експозиції Музею давньої історії, Сади Мендубія, церква Св. Андрія, султанська скарбниця Біт-ель-Мал, Велика мечеть, Музей сучасного марокканського мистецтва. Околиці Танжера – суцільна курортна смуга, де виділяється містечко Азела – один з елітарних курортів країни.

Колишня піратська фортеця Могадор, сучасна назва **Ес-Сувейра** – місце справжнього паломництва дайверів і віндсерферів.

Неподалік від Ес-Сувейри знаходяться знамениті **Пурпурові острови**, де в античні часи виробляли пурпур для його експортування в Рим.

Давнє місто **Укаймеден** – один із найбільших гірськолижних курортів не лише Марокко, а і всієї Африки. Він розташований у західній частині національного парку Гравюр Репестр, що дозволяє поєднувати активний зимовий відпочинок із екологічним туризмом.

СУДАН

Республіка Судан (столиця – Хартум) – держава Африки (площа – 1,886 млн. км²), країна саван, пустель і тропічних лісів. На африканському узбережжі Червоного моря, де сходяться кордони Судану і Єгипту розташована спірна територія – «Трикутник Халаїба» площею 20,6 тис. км² (для порівняння – площа Словенії становить 20,2 тис. км²) (рис. 2.4). На території «трикутника» засновано єгипетський національний парк «Гори Ельба».

Рисунок 2.4 – «Трикутник Халаїба»

АЛЖИР

Алжир – найбільша за площею країна Африки з площею 2,381 млн км² (10-е місце в світі). Назва країни походить від назви столиці – міста Алжир. Остання виводиться з арабського слова «Аль-Джазаїр» (الجزائر, al-Jazā'ir) і означає «острови». Країна, в якій збереглися залишки міст фінікійських, римських і візантійських часів, – Гіппон Регій, Картенна, Тімгад. Вони представлені руїнами храмів, театрів, терм, базилік і фортець. Від середньовічної епохи в сучасних містах Алжиру залишилися фортечні мури, будівлі мечетей, медресе, палаци, найвизначнішим з яких є комплекс XI століття в місті Кала-Бені-Хаммаде.

ЗАХІДНО-АФРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Бенін - Буркіна-Фасо - Гамбія - Гана - Гвінея - Гвінея Бісау - Кабо-Верде - Кот-Д'Івуар - Мавританія - Малі - Нігер - Нігерія - Сенегал - Сьєра Леоне - Того

Західна Африка – приатлантичний регіон, який об'єднує молоді держави, що звільнилися від колоніалізму. Їм притаманні схожі історичні й соціально-економічні особливості розвитку та проблеми. До країн, які мають певні здобутки на шляху реалізації проєктів розвитку туристичної індустрії, належать Сенегал, Буркіна-Фасо, Гамбія, Нігерія.

СЕНЕГАЛ

Республіка Сенегал – найбільш відвідувана туристами країна в Західній Африці. Вона займає рівнинну територію у зоні саван і рідколісся субекваторіального кліматичного поясу. Її площа становить 196,7 тис. км²; населення – 13,7 млн осіб; столиця – Дакар.

У країні переважають природні туристичні ресурси: океанічне узбережжя з найкращими у Західній Африці пляжами (курортні райони Скіринг, Карабан, Горі, Лез Альманді, Пті-Кот і Салі), а також багатий рослинний і тваринний світ (головним національним символом країни є унікальне дерево баобаб).

Одна з головних туристичних принад Сенегалу – озеро Ретба (рис. 2.5). Його екстраординарність полягає у надзвичайно високій концентрації у воді різноманітних солей (близько 350 г/літр – у 10 разів більше, ніж у водах Світового океану) і незвичайному рожевому кольорі води за рахунок голофітних бактерій – єдиних живих організмів, здатних жити у такій воді.

Рисунок 2.5 – Озеро Ретба

НИГЕРІЯ

Федеративна Республіка Нігерія – перша за чисельністю населення країна Африки і восьма країна світу (його загальна кількість становить 174,5 млн осіб), розташована в західній частині континенту в оточенні Чаду й Камеруну на сході, Беніну на заході та Нігеру на півночі. Нігерії належить 900 км узбережжя Гвінейської затоки, яке увійшло в історію під назвою «Невільничий берег», оскільки саме тут розквітала работоргівля.

Абуджа – столиця Нігерії із 1991 р. Місто спроектоване Кендзо Танге – одним із найбільш впливових японських архітекторів ХХ ст., який відбудував Хіросіму, спланував ділові квартали Болонї та Неаполя, а також створив новий центр Скоп'є після землетрусу (рис. 2.6).

Рисунок 2.6 – Місто Абуджа

Найбільшим містом країни є Лагос – колишня столиця, потужний портово-промисловий комплекс і головний туристичний центр, в якому збудовані сучасні готелі та розміщується один із найбільших у Західній Африці ринків.

Місто Ібадан – не лише головний осередок регіону, який спеціалізується на вирощуванні какао, а й відомий туристичний та університетський центр Нігерії.

Незважаючи на наявність сприятливих природних передумов, міжнародний туризм у Нігерії не набув значного розвитку.

ЦЕНТРАЛЬНО-АФРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Ангола - Габон - Демократична Республіка Конго - Екваторіальна Гвінея - Камерун - Конго - Сан-Томе і Принсіпі - Центральноафриканська Республіка - Чад

АНГОЛА

Республіка Ангола: площа – 1,2 млн км²; населення – 24,3 млн осіб; столиця – Луанда.

Туристів до Анголи приваблюють природні ресурси: майже 1 600 км океанічного узбережжя, багатий тваринний і рослинний світ, ландшафти тропічних лісів, саван і пустель, мінеральні води.

Найкращі пляжі зосереджені на околицях Луанди і Намібу. Сама пустеля Наміб – чудове місце для сафари.

Мережа національних парків (Кісама, Порту-Алешандрі (Йона), Каменя, Муна, Кванза-Сул, Лвандо, Міландо) приваблива для прихильників екологічного туризму.

КАМЕРУН

Республіка Камерун – держава в західній частині Центральної Африки (площа – 475,4 тис. км²; населення – 18,9 млн осіб; столиця – Яунде), омивається Атлантичним океаном – затокою Біафра (східною частиною Гвінейської затоки). Загальна протяжність берегової лінії становить 320 км.

Камерун часто називають Африкою в мініатюрі. Перебуваючи в країні, туристи отримують можливість побувати в кількох природних зонах – від вологих екваторіальних лісів на атлантичному узбережжі до типових африканських саван і напівпустель на півночі.

Найбільш привабливими національними парками вважаються Де Коруп, Ваза, Бубанджида, Бенуе, Джа, Кампо, Коуссері. Головна природна атракція країни – вулкан Камерун (4070 м) (рис. 2.7).

Рисунок 2.7 – Вулкан Камерун

Район Бафусам-Баменда відомий значними запасами вулканічних солей, які містять практично всі відомі мікроелементи. Використання цього ресурсу із часом може перетворити Камерун на один із найкращих бальнеологічних регіонів Африки.

Результатом туристичного освоєння океанічного узбережжя стала поява **курорту Крібі**, що приваблює багатокілометровими пляжами із білого дрібного піску, сучасною готельно-ресторанною інфраструктурою.

САН-ТОМЕ І ПРИНСІПІ

Демократична Республіка Сан-Томе і Принсіпі – острівна екваторіальна держава у Гвінейській затоці (рис. 2.8). Вона належить до переліку малих країн світу. Її площа становить 1001 км². Столиця – Сан-Томе.

Сан-Томе і Принсіпі має все необхідне, аби перетворитися на «туристичний рай»: чарівну природу, колоритну колоніальну архітектуру, низькі ціни на туристичні послуги, а також гостинність місцевого населення. На заваді стоїть лише одне – екваторіальний морський, спекотний та вологий клімат і погода, не комфортна для європейців.

Рисунок 2.8 – Розташування Сан-Томе і Принсіпі

ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Ботсвана - Лесото - Намібія - Південноафриканська Республіка - Свазіленд

Південно-африканська Республіка (ПАР) – одна з найбільш економічно розвинених, цікавих і привабливих для відвідування країн Африканського континенту. Столиці: адміністративна – м. Преторія, законодавча – м. Кейптаун, судова – м. Блумфонтейн.

У ПАР безліч заповідників і національних парків (Ройяль-Натал, Ауграбіс, Еддо-Елефант, Умфолозі, Італа, Веллі, Піланесберг, Ботсалано, Нейчес-Веллі), природні ландшафти яких стали уособленням Африки.

Особливо привабливими є парки в Драконових горах, де туристи мають змогу милуватися п'ятикаскадним водоспадом Тугела, який вважається другим за висотою у світі (948 м), озером Санта-Лючія, так званим «Амфітеатром» з велетенською базальтовою стіною протяжністю 250 км (рис. 2.9).

Рисунок 2.9 – Водоспад Тугела та озеро Санта-Лючія

Не менш цікавими природними пам'ятками багаті плато Трансвааль і Кару, пустелі Наміб та Калахарі, але «візитівкою» країни є Крюгер-парк, розташований у Східному Трансваалі.

Уздовж узбережжя розташована низка морських курортів. Найбільш відомі серед них – Амланга-Рокс і Сан-Сіті. А «Золота миля» в місті Дурбан, яка простягається на кілька десятків кілометрів, вважається одним із кращих районів в Африці для пляжного відпочинку, підводного полювання, серфінгу та інших видів туризму.

НАМІБІЯ

Республіка Намібія – південно-африканська держава, яка займає площу 825,1 тис. км² із населенням 2 млн осіб. Столиця країни – Віндгук.

Головним природним об'єктом і туристичною дестинацією країни є пустеля Наміб, розташована на узбережжі Атлантичного океану (рис. 2.10). Її вік учені оцінюють у 60-80 млн років.

Рисунок 2.10 – Пустеля Наміб

СВАЗІЛЕНД

Королівство Свазіленд – патріархальна монархія, де король бере участь у ритуальних танцях, знімає пробу із нового врожаю, а на фестивалях серед молодих незаміжніх жінок обирає собі нову дружину; столиця – Мбабане.

Відсутність сучасних курортів і готелів – наслідок патріархального життя країни. Однак ця обставина компенсується дикою природою і неповторним національним колоритом.

Національний парк Малолотжа – найбільш відвідуваний і цікавий. На його території розташовані близько 30 водоспадів і найдавніша із відомих шахт у світі, яка, на думку вчених, була у виробництві понад 40 тис. років тому.

СХІДНО-АФРИКАНСЬКИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РАЙОН

Бурунді - Джибуті - Еритрея - Ефіопія - Замбія - Зімбабве - Кенія - Коморські Острови - Мадагаскар - Малаві - Маврикій - Мозамбік - Реюньон - Руанда - Сейшельські Острови - Танзанія - Уганда

КЕНІЯ

Республіка Кенія розташована на східно-африканському узбережжі Індійського океану. Її площа – 580,4 тис. км²; населення – 39 млн осіб; столиця – Найробі.

У Кенії є 59 національних парків, заповідників і заказників. Серед туристів особливою популярністю користується національний парк Накуру, що включає знаменитий вулкан Мененгай і озеро Накуру, на берегах якого можна побачити незмірну кількість рожевих фламінго.

Одним із найбільш пам'ятних видовищ, яке можна спостерігати в національному парку Амбоселі, є життя слонів у природних умовах.

Тсаво – найбільший національний парк Кенії. Він займає площу близько 21 тис. км². Мрія кожного туриста, який відвідує парк, – побачити і піднятися на найвищу точку Африки – гору-вулкан Кіліманджаро (рис. 2.11), що знаходиться на кордоні Кенії та Танзанії.

Рисунок 2.11 – Гора-вулкан Кіліманджаро

Момбаса – найбільша курортна зона на екваторіальному узбережжі Індійського океану, головним багатством якої є 70 км зручних пляжів. Завдяки цьому сформувалося кілька кенійських курортів, які здобули світове визнання: Ламу, Кікамбала, Ватаму, Малінді, Пате та ін.

Серед інших туристичних центрів виділяється Найробі – найбільше місто у Східній Африці. У столиці туристи мають можливість відвідати Національний музей, художню галерею Сорсбі, глиняну мечеть Кірпарам, знаменитий ринок, а також таємні в'язниці та камери тортур.

ТАНЗАНІЯ

Об'єднана Республіка Танзанія (ОРТ) – держава на східному узбережжі Африки. Крім материкової частини, до складу країни входять острови Занзібар, Мафія, Пемба та ін. Столиця – Додома.

Серенгеті – найбільший парк Танзанії, який займає площу близько 15 тис. км². Національний парк Нгоронгоро знаходиться у величезному кратері згаслого вулкана діаметром майже 20 км. Краї кратера розташовані на висоті близько 2,5 тис. км над рівнем моря, а його дно – на 600 м нижче країв кратера.

Тому всередині кратера утворилося власне середовище проживання, ізольоване від навколишнього простору.

Особливою популярністю користується приморський курорт Танга, де крім кліматичних, є бальнеологічні та спелеоресурси.

Головною культурно-історичною принадою острова Занзібару, який входить до складу Танзанії та називається ще «островом прянощів», є арабське місто Стоун-Таун, включене до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Велика кількість унікальних об'єктів розосереджені на території острова: руїни палаців Марухубі та Мтоні, палац Дунга, місто-фортеця Кізимказі, комплекс печер Мангапвані, султанські бані Кідичі й Кізимбані та багато інших.

УГАНДА

Республіка Уганда розташована у північно-західній частині Східно-африканського плоскогір'я; столиця – Кампала.

Уганда належить до бідних сільських аграрних країн світу із численними соціальними проблемами, але попри такий стан справ Уганду називають «туристичною перлиною» Африки. Підставою для цього є надзвичайно багаті природні ресурси, що стали основою розвитку екологічного туризму, сафарі та фотосафарі, а також рафтингу.

До головних і найбільш відомих туристичних атракцій країни належать:

- національний парк Бвінді (тут мешкає половина горил, які налічуються у світі);
- Кабарега і Мерчісон – одні з найкрасивіших водоспадів світу;
- національні парки Рувензорі;
- озеро Вікторія – один із найбільших у світі резервуарів прісної води;
- озеро Альберт – відоме своїми чудовими краєвидами.

МОЗАМБІК

Республіка Мозамбік розташована на південному сході континенту й омивається водами Індійського океану. Столиця – Мапуту.

Туристів до Мозамбіка приваблюють головним чином піщані пляжі, зосереджені в районах Тофу, Лангош, Лурно і мису Барра-Фалса. Країна також відома національними парками (Горонгоса, Баньїне, Зінаве) з багатим тваринним світом. Одним із найкрасивіших місць континенту вважається морський національний парк Архіпелаг Базаруто – чудове місце для дайвінгу та активного відпочинку.

СЕЙШЕЛИ

В Індійському океані поблизу берегів Африки знаходиться невелика острівна держава Республіка **Сейшельські Острови** (рис. 2.12). Її площа становить 455 км². До складу країни входить понад 100 островів, із них лише на 33-х є постійне населення. Найбільшим є острів Мае, на якому розташована столиця – місто Вікторія.

Найбільш відомими курортними центрами та зонами на Сейшельських Островах є Вікторія, Бо-Валлон, Ла Діг, Праслін.

Рисунок 2.12 – Республіка Сейшельські Острови

МАВРИКІЙ

Республіка Маврикій займає площу 2040 км². Загальна кількість населення складає 1,2 млн осіб. Столиця держави – Порт-Луї.

Більш відвідуваною є північна частина Маврикія. Тут сформувалося кілька туристичних зон: Пуант-о-Піман, Кап-Малере, Бе-о-Тортю, Пуант-о-Каноньє та низка інших. Серед інших островів архіпелагу туристи віддають перевагу о. Родрігес із центром Порт-Матурін.

Питання для самоконтролю

1. Які види туристичних ресурсів найбільш поширені на території Африканського туристичного регіону?
2. Які туристичні райони виділяють у межах Африканського туристичного регіону?
3. Назвіть найбільш популярні серед туристів морські узбережжя та острівні архіпелаги.
4. Назвіть найвідоміші національні парки Африканського туристичного регіону.
5. Назвіть центри релігійного туризму та паломництва Африканського туристичного регіону.
6. Які країни Африканського туристичного регіону є лідерами в розвитку туристичної діяльності? Які чинники впливають на розвиток туризму в даних країнах?
7. Назвіть причини недостатнього розвитку туристичної діяльності на африканському континенті. Які перспективи розвитку туризму та рекреації в країнах Африки?

Визначте, правильним або неправильним є твердження

1. Африканському туристичному регіону притаманне переважання історико-культурних туристичних ресурсів.

2. Загальна кількість держав і залежних територій в Африці – 62 (із них 54 незалежних).
3. Африканський регіон має 4 види туристичного районування.
4. Джерба – найбільший острів країни Туніс.
5. Фес – столиця королівства Марокко.
6. Судан – найбільша за площею держава в Африці.
7. Назва країни «Алжир» походить від назви столиці – міста Алжир, яке виводиться з арабського слова «Аль-Джазаїр» (الجزائر, al-Jazā'ir) і означає «острови».
8. Камерун називають Африкою в мініатюрі.
9. Пустеля Наміб розташована на узбережжі Індійського океану.
10. Острів Занзібар, який входить до складу Танзанії, називають «островом прянощів».

Оберіть правильну відповідь

1. Для якого туристичного регіону притаманне переважання природних туристичних ресурсів над суспільними?
 - а) Африканського;
 - б) Американського;
 - в) Близькосхідного.
2. Держава на північному заході Африки, береги якої омиваються водами Атлантичного океану та Середземного моря:
 - а) Королівство Марокко;
 - б) Туніс;
 - в) Судан.
3. До якого туристично регіону належать Бенін - Буркіна-Фасо - Гамбія - Гана - Гвінея - Гвінея Бісау - Кабо-Верде - Кот-Д'Івуар - Мавританія - Малі - Нігер - Нігерія - Сенегал - Сьєра Леоне – Того?
 - а) Північно-африканський;
 - б) Південно-африканський;
 - в) Західно-африканський.
4. Найбільш відвідувана туристами країна у Західній Африці – це:
 - а) Республіка Ангола;
 - б) Республіка Сенегал;
 - в) Федеративна Республіка Нігерія.
5. «Африкою в мініатюрі» називають:
 - а) Республіку Ангола;
 - б) Республіку Сенегал;
 - в) Республіку Камерун.
6. Найвища точка Африки – це:
 - а) Кіліманджаро;
 - б) Тубкаль;
 - в) Камерун.
7. Укажіть кількість незалежних країн Африканського регіону:
 - а) 62;

б) 38;

в) 54.

8. *Укажіть острівну країну Африки:*

а) Танзанія;

б) Свазіленд;

в) Мадагаскар.

9. *Якими океанами омивається Африканський континент?*

а) Тихим і Атлантичним;

б) Атлантичним та Індійським;

в) Індійським.

10. *Укажіть найбільшу за площею державу в Африці:*

а) Алжир;

б) Єгипет;

в) Судан.

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Природні пам'ятки Африканського регіону, що є об'єктами туристичної діяльності.
2. Соціально-економічні ресурси Африканського регіону.
3. Подієві туристичні ресурси Африканського регіону.
4. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО Африканського регіону.
5. Головні центри туристичної та рекреаційної діяльності Африканського регіону.
6. Проблеми та перспективи розвитку туристично-рекреаційної діяльності в країнах Африканського регіону.

Завдання для закріплення вивченого матеріалу

Визначте основні туристичні центри Африканського туристичного регіону.

Лекції № 3-4. Ресурси Американського туристичного регіону

Мета: ознайомлення з особливостями та специфікою туристичних ресурсів країн Американського регіону.

План

1. Північно-Американський туристичний район.
2. Центрально-Американський туристичний район.
3. Карибський басейн.
4. Південно-Американський туристичний район.

1. Північно-Американський туристичний район

До Північно-Американського туристичного району належать такі країни, як США, Канада та Мексика (рис.3.1).

Рисунок 3.1 – Країни Північної Америки

США

США – федеративна республіка, до складу якої входять 50 штатів і федеральний округ Колумбія. Загальна площа США становить 9,8 млн км²; населення – 307,2 млн осіб (за показниками площі та кількості населення країна займає 3-тє місце у світі); столиця – Вашингтон.

Наявність мальовничих місць сприяє розвитку туризму, орієнтованого на використання природних ресурсів. У країні створено понад 350 національних парків і заповідників загальною площею понад 30 млн га, які мають світову славу та приймають до 300 млн туристів щороку. Завжди багато відвідувачів у

Єллоустоуні, Великому Каньйоні, Каньйонленді, Ачезі, Титані, Глешієрі, Олімпіку, Йосеміті, Мамонтовій печері та на територіях багатьох інших цікавих об'єктів. Більшість із них зосереджена на заході країни в Гірських і Тихоокеанських штатах рис.3.2.

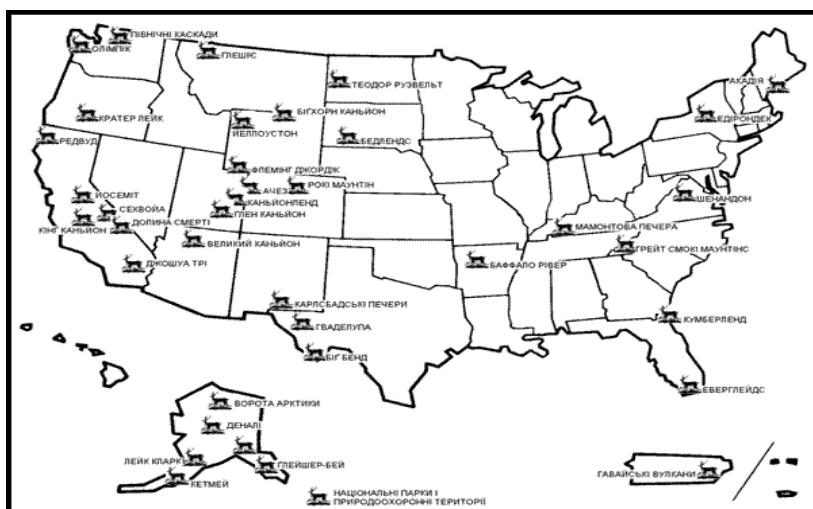

Рисунок 3.2 – Національні парки та природоохоронні території США

Нью-Йорк – провідний фінансовий, економічний, політичний, культурний і туристичний центр США, головний порт країни. Візитівкою міста є Статуя Свободи (рис.3.3).

Рисунок 3.3 – Статуя Свободи

Відомими туристичними атракціями міста є штаб-квартира ООН із тематичними скульптурними композиціями довкола, Рокфеллер-центр і 102-поверхова Емпайр-Стейт-Білдинг із оглядовими майданчиками на даху, Бродвей із театрами, кінотеатрами, ресторанами, магазинами й оригінальними пам'ятниками, Центральний парк – острівок окультуреної природи серед хмарочосів, Бруклінський міст довжиною близько 2 км, що з'єднує Манхеттен і Лонг-Айленд (рис.3.4).

Рисунок 3.4 – Штаб-квартира ООН, Емпайр-Стейт-Білдинг, Центральний парк, Бруклінський міст

Основними визначними пам'ятками **Вашингтону** є Білий дім, Капітолій, бібліотека Конгресу США, меморіали ветеранів В'єтнаму й корейської війни, меморіал Лінкольна, монумент Вашингтона, меморіал Другої світової війни, національні музеї: американських індіанців, американської історії, природознавства й низка інших.

Місто **Чикаго** славиться наявністю найвищого хмарочоса Америки – Вілліс-тауер (до 2009 р. – Сірс-тауер), який належить до найвищих будівель світу. Із оглядових майданчиків 110-поверхової споруди відкривається незабутня панорама міста й озера Мічиган (рис. 3.5).

Рисунок 3.5 – Вілліс-тауер

Значний потенціал мають природні та культурно-історичні туристичні ресурси південних штатів.

Флорида на південно-східному узбережжі – відомий регіон відпочинку жителів США і туристів із-за кордону.

Маямі – південне місто штату, відоме своїми чудовими пляжами, пальмами, готелями, крокодилячими фермами, будинками і віллами знаменитостей.

Місто Орlando у центральній частині Флориди приваблює уславленими тематичними парками, розташованими в околицях міста: «Юніверсал Студіос» – сукупність парків, присвячених технологіям та історії кіно; «Морський світ» – розважальний парк, який пропонує неймовірні шоу з участю морських тварин і велетенський прозорий тунель-акваріум для знайомства з життям підводного царства; «Світ Уолта Діснея» – декілька дитячих освітньо-розважальних парків. Варто відвідати й Космічний центр імені Кеннеді на острові Мерріт і мис Канаверел – головний стартовий майданчик NASA.

Сан-Франциско вважається найкрасивішим містом США, що має велику кількість мостів, які з'єднують ділову частину міста з материком. Серед них і популярний серед туристів об'єкт – знаменитий міст «Золоті Ворота» (рис. 3.6).

Рисунок 3.6 – Міст «Золоті Ворота»

Каліфорнія багата й на інші визначні місця, серед яких виділяють в'язницю на о. Алькатраст, де проходили зйомки багатьох кінофільмів, і Долину Смерті – одну із найбільш глибоких, пустельних і безводних западин світу. Її абсолютна висота становить 86 м нижче рівня моря, а температура повітря в долині досягає +60°C (рис. 3.7).

Рисунок 3.7 – В'язниця на о. Алькатрас і Долина Смерті

За межами континентальної частини країни розташовані два штати – **Гаваї** та **Аляска** – своєрідні природні та туристичні антиподи. Гавайські острови розмістилися в центрі Тихого океану і є «меккою» для туристів. Аляску називають «краєм білого мовчання». Тут багато гігантських гір, льодовиків, фіордів, а також річок, що впадають у Північний Льодовитий океан, озер і лісів (рис. 3.8).

Рисунок 3.8 – Гаваї та Аляска

КАНАДА

Найбільша країна Західної півкулі, друга за величиною країна світу (площа – майже 10 млн км²), загальна кількість населення країни становить 33,5 млн осіб. Столиця Канади – місто Оттава.

У силу великої території, різних кліматичних зон і типів рельєфу, у Канаді наявні найрізноманітніші природні ресурси, найпопулярнішими серед яких є:

Ніагарський водоспад (Niagara Falls) – найвідоміша туристична атракція країни. Розташований на кордоні між США та Канадою.

Національний парк «Банфф» (Banff National Park) в Альберті є одним із найбільш відвідуваних природних парків Північної Америки. Три великих гірськолижних курорти, гарячі джерела, озера тощо (рис. 3.9).

Національний парк Вуд-Баффало – це місце, де можна побачити бізонів, а поєднання льодовиків, водоспадів і гарячих джерел є гордістю **парку Джаспер**.

Рисунок 3.9 – Ніагарський водоспад (Niagara Falls) і Національний парк «Банфф» (Banff National Park)

МЕКСИКА

Мексиканські Сполучені Штати – одна із ключових латиноамериканських країн із потужним природно-ресурсним потенціалом, яка розташована на півдні Північної Америки. Мексика – федеративна республіка у складі 31 штату і столичного округу. Площа країни становить майже 2 млн км². Її населляє 111,2 млн осіб. Столиця – Мехіко.

На основі лісових і ландшафтних ресурсів у країні створена мережа **національних парків**: Каньйон-дель-Ріо-Бланко, Невадо-де-Толука, Босенчев, Кумбрес-де-Монтеррей із гірськими сосновими лісами, Ла-Молінче і Піко-де-Орісаба зі знаменитими вулканами, заповідник рідкісних птахів Селестум та ін.

Особливої популярності в Мексиці набули центри найдавніших Американських цивілізацій майя та ацтеків – Чічен-Іца (рис. 3.10), Майяпан, Паленке, Теотіуакан, Ушмаль, де збереглися чудові зразки архітектури й мистецтва (піраміди, залишені ацтеками, культові споруди, кам'яні укріплення, давні поселення та житлові будинки).

Рисунок 3.10 – Піраміда Чічен-Іца

Високу пізнавальну цінність мають пам'ятки іспанської колоніальної доби в містах Пуебла, Гвадалахара, Кампече, Ель-Тахін і багатьох інших центрах, розосереджених територією країни.

Найбільш популярними курортами вважаються місцевості Акапулько та о. Канкун, які мають чисті пляжі, комфортний для відпочинку субтропічний клімат, близьке розташування культурних атракцій, гостинність і високий рівень комфорту.

Але головним організаційним центром туристичної індустрії є **столиця країни Мехіко**, яку називають містом архітектурних пам'яток і музеїв. У місті понад 1 400 унікальних будівель і монументів, 10 археологічних парків, понад 100 музеїв. Історичний центр Мехіко включений до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Основними пам'ятками Мехіко є піраміда ацтеків, палац Чапультек, Національний кафедральний собор, муніципальний і національний палаці.

2. Центральньо-Американський туристичний район

Беліз - Гватемала - Гондурас - Коста-Рика - Нікарагуа - Панама – Сальвадор (рис. 3.11)

Рисунок 3.11 – Центральна Америка

Переважна більшість держав Центральної Америки, які часто називають «банановими республіками», є бідними аграрними країнами, що спеціалізуються на вирощуванні бананів, кави, какао, цитрусових, цукрової тростини, кукурудзи та рису.

Серед природних ресурсів регіону переважають біотичні та ландшафтні, що сконцентровані в національних парках, і узбережжя теплих морів із пляжами й кораловими рифами. Культурно-історична складова ресурсів презентована неперевершеними пам'ятками цивілізації майя, музеями, непересічними зразками архітектури іспанської колоніальної доби (табл.1).

Таблиця 3.1

Туристичні ресурси Центральної Америки

Країна	Головні природні туристичні ресурси	Культурно-історичні туристичні центри і об'єкти
Беліз; Столиця – Бельмопан; Площа – 23,9 тис. км ² ; Населення – 307 тис. осіб	Тропічний пасатний клімат; коралові рифи; пляжі вздовж усього узбережжя Карибського моря; карстові печери, у тому числі підводні; національні парки і заповідники: Кокскомб-Бесін-Вайлдлайф-Санктуарі, Лоухінг-Бірд-Кей, Маунтін-Пайн-Рідж, Ріо-Браво-дель-Норте, Комьоніті-Бабун-Сенктюрі (понад 40 % території і 30 % узбережжя відведені під природоохоронні території).	Руїни давнього міста майя Каракол із пірамідою Канаа; залишки міста-фортеці Шунантуніч з пірамідою Ель-Кастільо; Алтун-Ха – один із найбільших археологічних центрів, в якому збереглися пам'ятки цивілізації майя; Лубаантун – давнє місто із залишками фортифікаційних споруд, пірамід, яке у 1927 р. «подарувало» велику загадку майя – череп людини, майстерно вирізьблений із цілісного шматка кварцу.
Республіка Гватемала; Столиця –	Субекваторіальний клімат; пляжі вздовж обох узбережь; термальні джерела; карстові печери;	Археологічний парк « Руїни Куїрігуа »; Антигуа – головний туристичний центр країни з численними палацами і храмами; Тікаль – одне

Гватемала; Площа – 108,9 тис. км ² ; Населення – 13,3 млн осіб	численні озера: Атитлан, Атитлан, Аяrsa, Ісабаль; національні парки й заповідники: Тікаль, Ріо-Дульче, Кірігуа, Атитлан, Челема, Маян.	з найбільших міст цивілізації майя, в якому нараховується понад 3 000 пам'яток, серед них 6 пірамід, акрополь, 16 храмів; Чічкастенандо (святилище Паскуаль-Аба, обряди, базар); Флорес : зоопарк, печери.
Республіка Гондурас ; Столиця – Тегусігальпа; Площа – 112,1 тис. км ² ; Населення – 7,8 млн осіб	Тропічний пасатний клімат; коралові рифи і пляжі карибського узбережжя; національні парки й заповідники: Селак, Ла-Тігра, Ель-Кусуко, Маріно-Пунта-Сал, Ріо-Платан, Куеро-і-Саладо, Сук-Сук-Кайе, Піджен-Кайе.	Архітектурні пам'ятки і музеї Тегусігальпи ; давнє місто Копан із залишками споруд епохи майя, серед яких ієрогліфічні сходи – найдовший відомий текст, що дійшов до наших днів від цивілізації майя; Комаягуа з найдавнішим собором Ла-Мерсед у Центральній Америці, на башті якого встановлено один із найдавніших годинників світу.
Республіка Коста-Рика ; Столиця – Сан-Хосе; Площа – 51,1 тис. км ² ; Населення – 4,3 млн осіб	Субекваторіальний клімат із пересічною річною температурою +22° С; пляжі; коралові рифи; водоспади; вулканічні ландшафти; карстові печери; національні парки: Ла-Амістад, Корковадо, Брауліо-Каррільо, Чир-Рико, Барра-Онда (підземний), Мануеля Антоніо, Гуанакасте (майже 30 % території країни відведено під природоохоронні об'єкти).	Архітектурні пам'ятки й музеї міста Сан-Хосе ; Алахуела (ферма з розведення метеликів); музеї, базари та карнавали міста Лімон ; Кутріс – зона археологічних розкопок; Гуаябо – національна археологічна пам'ятка.
Республіка Нікарагуа ; Столиця – Манагуа; Площа – 130,4 тис. км ² ; Населення – 6 млн осіб	Тропічний пасатний клімат; Лаго-де-Нікарагуа – найбільше озеро в Центральній Америці; вулканічні ландшафти; тропічні ліси; термальні води; національні парки і заповідники: Волкан-Масая, Саслая, Босавос, Мірафлор (17 % території відведено під природоохоронні об'єкти).	Колоніальна архітектура й музеї міста Гранادا ; музеї, фрески, палаци та собори міста Манагуа ; музеї та собори міста Леон ; фієста патрональ – карнавали і фольклорні виступи під час святкування кожним містом дня ангела-охоронця.
Республіка Панама ; Столиця – Панама; Площа – 75,4 тис. км ² ; Населення – 3,4 млн осіб	Субекваторіальний, спекотний і вологий клімат; знамениті піщані пляжі: Горгона, Коронадо, Сан-Карлос, Фаральоні; коралові рифи; вулкан Чірікі; о-ви Лас-Перлас із понад 80 пляжами; архіпелаг Секас; о-ви Бокас-дель-Торо (місце зйомки реаліті-шоу «Останній герой» для 12 країн світу); о. Ісла-Гранде; національні парки й заповідники: Соберанія, Сарігуа, Ісла-Канас, Серро-Хойя, Койба, Дарьєн.	Панамський канал – одне з технічних чудес сучасного світу довжиною близько 80 км; щороку через канал проходить понад 12 000 океанічних суден, що саме собі є туристичним атракціоном; Панама-Вьєхо – перше європейське місто на узбережжі Тихого океану із залишками численних зразків іспанської колоніальної архітектури; музеї й архітектурний ансамбль міста Сан-Феліпе (Каско-Антіко); історичний о. Табога ; археологічний парк Ель-Кано ; архітектурний ансамбль і Зона вільної торгівлі міста Колон ; фортифікаційні споруди міста Портобело ; індіанське культурне середовище архіпелагу Сан-Блас ; півострів Асуеро з низкою культурних поселень – місце проведення релігійних фестивалів і карнавалів.
Республіка Ель-Сальвадор ; Столиця –	Тропічний пасатний клімат із пересічною річною температурою +21-+22° С;	Архітектурний ансамбль, музеї, базари й торгові вулиці міста Сан-Сальвадор ; Хойя-де-Серен («американські Помпеї») – унікальне

<p>Сан-Сальвадор; Площа – 21 тис. км²; Населення – 7,2 млн осіб</p>	<p>вулканічні ландшафти; пляжі (Ла-Лібертад, Ла-Коста-дель-Бальсамо, Плайя-ель-Еспіно); озера (Лагуна-де-Апастепек, Лагуна-Алегрія, Лагуна-де-Сієга, Лаго-де-Сучітлан); джерела мінеральних вод; національні парки й заповідники: Боске-ель-Імпосібле, Боске-Монтекрісто (знаходиться під юрисдикцією Сальвадору, Гондурасу і Гватемали), Бальбоа, Серро-Верде з вулканом Ісалько й озером Лаго-де-Коатепек.</p>	<p>поселення майя; комплекс Сан-Андрес – одна з найбільших ділянок доколумбових культур у країні; Теуакан – руїни давнього міста майя; Музей сальвадорської революції в місті Перкін; колоніальна архітектура міста Сучітото; Чіуатан – одна з найбільших археологічних ділянок посткласичної епохи майя; Ла-Пальма – місто народних промислів і фестивалів; Тасумаль – археологічна зона майя; археологічна ділянка Кара-Сусія.</p>
--	--	--

3. Карибський басейн

Ангілья - Антильські Острови - Антигуа і Барбуда - Аруба - Багами - Барбадос - Бермуди - Віргінські Острови - Гаїті - Гваделупа - Гренада - Домініка - Домініканська Республіка - Кайманові Острови - Куба - Мартініка - Монтсеррат - Сент-Люсія - Сент-Кітс і Невіс - Тринідад і Тобаго – Ямайка (рис.3.12)

Рисунок 3.12 – Карибський басейн

КУБА

Острівна Республіка Куба – одна з небагатьох соціалістичних країн світу. Країна розташована на великих островах Куба, Хувентуд і ще 1 600 дрібних островах і коралових рифах, які належать до групи Великих Антильських островів. Її площа становить майже 111 тис. км², населення – 11,5 млн осіб, столиця – місто Гавана.

Окрім моря, сонця і пляжів, Куба багата на інші природні туристичні ресурси: карстові печери, найцікавіші з яких розташовані в провінції Пінар-дель-Ріо поблизу міста Матансас, мінеральні джерела й лікувальні грязі (о. Сан-Дієго-де-Лос-Банос, курортні райони Ольгін та Ельгеа), озера (Лагуна-дель-Тесоро), коралові рифи, біотичні ресурси, найбільш цікаві з яких представлені на території

численних національних парків і заповідників; наприклад, Сапата, Бахія-де-Наранхо, Баконао, Сьєра-Маестра та інші (рис. 3.13).

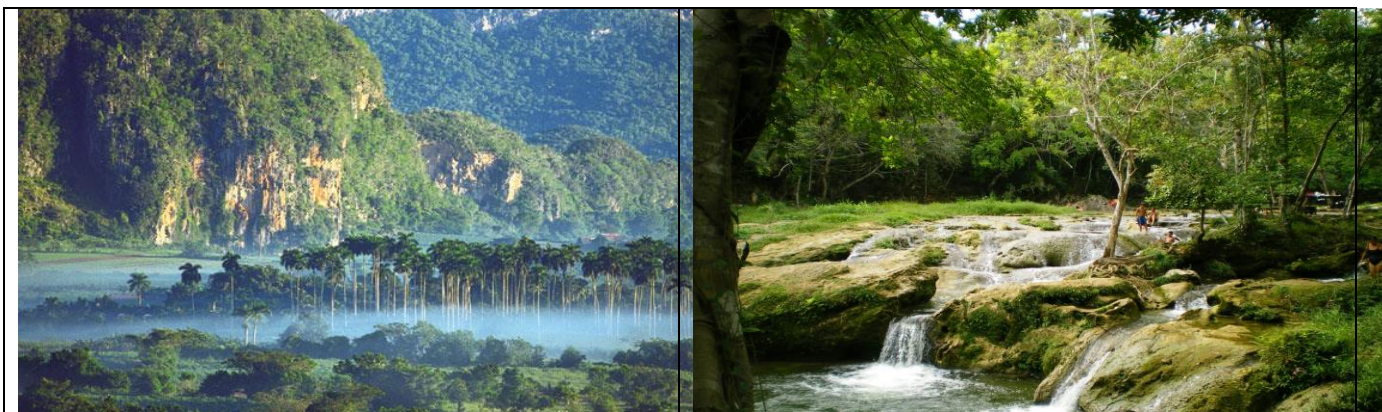

Рисунок 3.13 – Пінар-дель-Ріо та о. Сан-Дієго-де-Лос-Банос

На основі використання багатих природних ресурсів на Кубі сформувалася мережа курортних зон і центрів світового значення. Найбільшими із них є Варадеро (вважається одним із найкращих курортів Західної півкулі) (рис. 3.14), Кубанакан, Сороа, Санта-Марія, Бібіхагуа і багато інших.

Рисунок 3.14 – Варадеро

Найбільш відомими культурно-історичними об'єктами на Кубі є: бульвар Прадо, набережна Малекон, фортеці, форти, палаци, театри, музеї (Антропологічний і Національний музеї, Музей Гавани, Музей старовинної зброї тощо), меморіали «Гранма» і Хосе Марті тощо. Незмінною увагою гостей столиці користується будинок-музей Ернеста Хемінгуея у садибі «Віхія» (рис. 3.15).

Рисунок 3.15 – Будинок-музей Ернеста Хемінгуея

Специфічними туристичними атракціями на Кубі стали американська військова база Гвантанамо та місто Матансас, яке називають «кубинською Венецією» (рис. 3.16). Окрім численних мостів через річки Юмурі та Сан-Хуан, місто відоме палацом-музеєм Хунко, замком Сан-Северино, численними історичними будівлями. Місто Ольгін цікаве собором Сан-Ісідоро, Музеєм природничих наук, пагорбом Лома-де-ла-Крус, на який ведуть 458 сходинок. В околицях міста знаходяться унікальні археологічні зони Чорро-де-Маїта й Банес.

Рисунок 3.16 – Військова база Гвантанамо та місто Матансас

АРУБА

Аруба – один із найбільш престижних туристичних осередків світу, площею 180 км² і населенням близько 103 тис. осіб, який розташований у центрі Карибського моря за 30 км від узбережжя Венесуели. Адміністративний центр – місто Ораньєстад.

Острів Аруба належить до групи Малих Антильських островів. Він має напрочуд красиву природу, дивне, як для тропіків, сухе повітря і практично ідеальну погоду протягом усього року (рис. 3.17).

Рисунок 3.17 – Аруба

БЕРМУДИ

Бермудські острови – архіпелаг, який складається з-понад 300 островів, острівків і скель. Лише на 20 із них постійно проживають люди. Найбільшими островами є Бермуда, Сент-Джорджес, Сент-Дейвідс, Сомерсет, Боаз і Айрленд. Бермудські острови розташовані в західній частині Атлантичного океану, неподалік від східного узбережжя США (рис. 3.18).

Головний туристичний ресурс архіпелагу – його підводний світ. Вважається, що кращого місця для дайвінгу та рибалки, ніж Бермуди, не знайти.

Рисунок 3.18 – Бермудські острови

ДОМІНІКАНСЬКА РЕСПУБЛІКА, ГАЇТІ, БАРБАДОС славляться своїми неперевершеними кліматичними ресурсами.

БАГАМСЬКІ ОСТРОВИ

Багамські острови, або просто Багами, часто сприймаються людьми у вигляді такого собі раю на Землі. Розташовані недалеко від узбережжя США, Багами дійсно являють собою райський куточок із прекрасними пляжами, теплим кліматом і багатою рослинністю.

Багамський архіпелаг розкинувся на 700 островів, але постійно заселені лише 30 із них.

На Багамах розташована знаменита «блакитна діра», справжнє місце паломництва для дайверів з усього світу (рис.3.19).

Рисунок 3.19 – Багамська «блакитна діра»

4. Південно-Американський туристичний район

Аргентина - Болівія - Бразилія - Венесуела - Еквадор - Гайана - Колумбія - Парагвай - Перу - Суринам - Уругвай - Французька Гайана – Чилі (рис.3.20)

Рисунок 3.20 – Південна Америка

БРАЗИЛІЯ

Федеративна Республіка Бразилія, що займає 5-те місце у світі за територією і чисельністю населення (відповідно – 8,5 млн км² і 199 млн осіб) – найбільша країна Латинської Америки. Вона займає майже половину материка й розміщується у східній і центральній частині Південної Америки. Країна межує зі всіма південно-американськими державами, за винятком Чилі й Еквадору. Столиця – місто Бразилія.

У межах країни розрізняють два головні географічні регіони – Амазонію та Бразильське плоскогір'я.

Уявлення туристам про природні дива **Амазонії** надають: національний парк Пантанал, який славиться своїми пейзажами й винятковим біорізноманіттям, водоспади Ігуасу, що належать до природних чудес світу та часто стають метою подорожі багатьох туристів, і водоспади на річці Парана (Сеті-Кедас, Урубупунга) (рис. 3.21).

Рисунок 3.21 – Національний парк Пантанал і водоспади Ігуасу

Бразилія – це майже 8 000 км пляжів, які стали основою створення широкої мережі курортів світового рівня: Убатуба, Ілья-Бела, Натал, Форталеза і, звичайно, Ріо-де-Жанейро зі знаменитими пляжами Копакабана, Іпанема, Ботафогу, Леме, Грумарі, Лебнон та ін. загальною протяжністю 90 км.

Колоритні міста Бразилії самі по собі є туристичними атракціями. Бразилія належить до найбільш незвичних міст континенту, що внесене до списку Світової спадщини ЮНЕСКО.

Першість за кількістю туристів упевнено утримує **Ріо-де-Жанейро, або Ріо** – найбільше місто країни. Головними символами Ріо є знаменита статуя Христа на горі Корковадо і кристалічна скеля Пау-ді-Асукар («Цукрова голова») біля входу в бухту Гуанабара (рис. 3.22). У місті багато видатних архітектурними пам'яток: колоніальні церкви, монастирі Сан-Бенто, Сан-Антоніу, імператорський палац, палац Тірадентіс тощо.

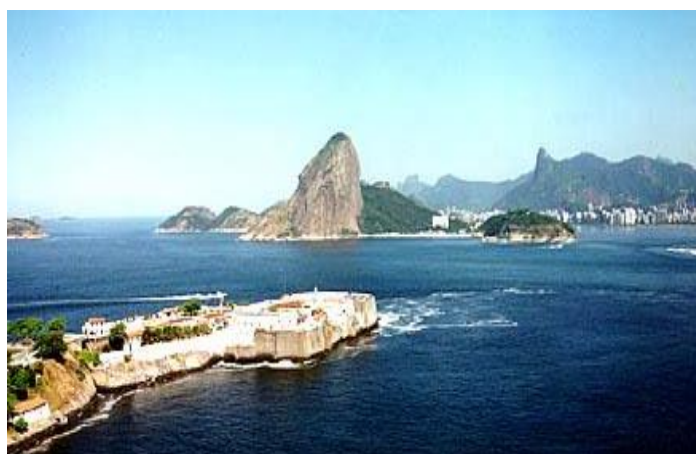

Рисунок 3.22 – Статуя Христа та кристалічна скеля Пау-ді-Асукар

Ріо-де-Жанейро славиться великою кількістю музеїв, серед яких: Національний історичний музей, Національний художній музей, Музей Республіки тощо. Проте світову славу місту приніс щорічний карнавал. Сотні тисяч туристів приїждять до Ріо-де-Жанейро на найяскравіше свято планети.

Особливим культурним середовищем в країні є місто Ору-Прету зі своїм вишуканим архітектурним ансамблем, численними музеями та парками з каскадами водоспадів. Саме це дозволило внести місто до списку Світової спадщини ЮНЕСКО (рис. 3.23).

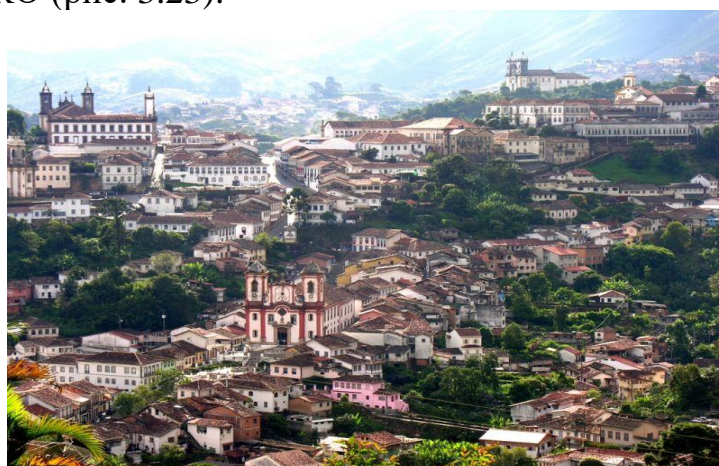

Рисунок 3.23 – Місто Ору-Прету

АРГЕНТИНА

Республіка Аргентина (столиця – Буенос-Айрес) – держава на південному сході Південної Америки, що простяглася з півночі на південь на 3 700 км. Площа країни складає 2,8 млн км². Загальна кількість населення становить 41 млн осіб.

Видатними туристичними природними ресурсами країни є каскад із 14 водоспадів Гарганте-дель-Дьябло та острів Вогняна Земля, який називають «Землею кінця світу» з адміністративним центром Ушуайя – найбільшим південним містом світу та «воротами» до Антарктиди (рис. 3.24).

Рисунок 3.24 – Водоспади Гарганте-дель-Дьябло та острів Вогняна Земля

Місто Буенос-Айрес, у якому мешкає 40 % населення країни, має потужний культурно-історичний потенціал. Одних лише музеїв у місті нараховується близько 120. Вартими уваги місцями й пам'ятками Буенос-Айреса є район Ла-Бока, історична зона Сан-Тельмо з антикварним базаром, президентський палац, ратуша, храми, площі, тунелі колоніальних часів.

Цікавими для туристів містами є **Сальта** – один із найбільших центрів паломництва (чудодійні скульптури Діви Марії та Христа Чудотворця в соборі Сан-Франсиско), **Кордоба** із унікальними зразками колоніальної храмової архітектури і музеями, **Ла-Ріоха** – визнаний центр виноробства.

Усе більшу кількість туристів приймають сучасні курортні центри країни: Барілоче («аргентинська Швейцарія») (рис. 3.25) на озері Науель-Уапі, Серро-Катедраль – найбільший у Південній Америці гірськолижний курорт, приморські курорти Лас-Грутас, Ель-Кондорі, Плайас-Дорадас та ін.

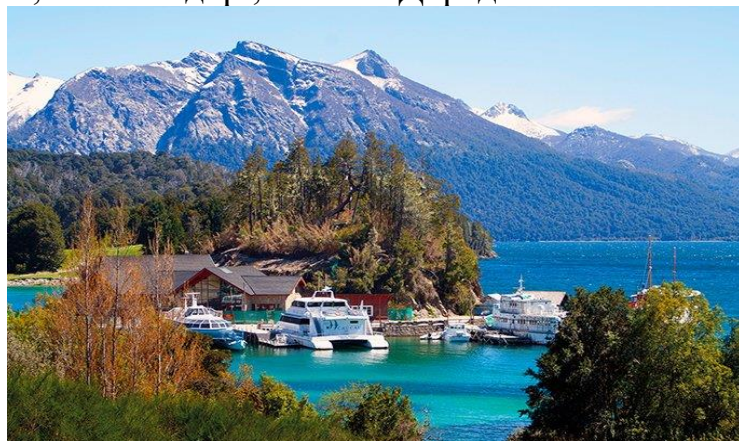

Рисунок 3.25 – Барілоче («аргентинська Швейцарія»)

ВЕНЕСУЕЛА

Республіка Венесуела – країна іспано-індіанської культури із 27-мільйонним населенням, яка розташована в північній частині Південної Америки та має вихід до узбережжя Карибського моря. Її площа становить 912 тис. км²; столиця – Каракас.

Амазонські джунглі, хребти Карибських Анд, 3000 км піщаних пляжів, найбільше в Південній Америці озеро Маракайбо, одна з найдовших у світі річка Оріноко, найвищий водоспад планети Анхель (рис. 3.26), висота вільного падіння води якого перевищує 800 м, багата флора та фауна, представниками якої є ягуар, оцелот і найдовша у світі змія анаконда, а також унікальне культурне середовище – основні туристичні ресурси Венесуели.

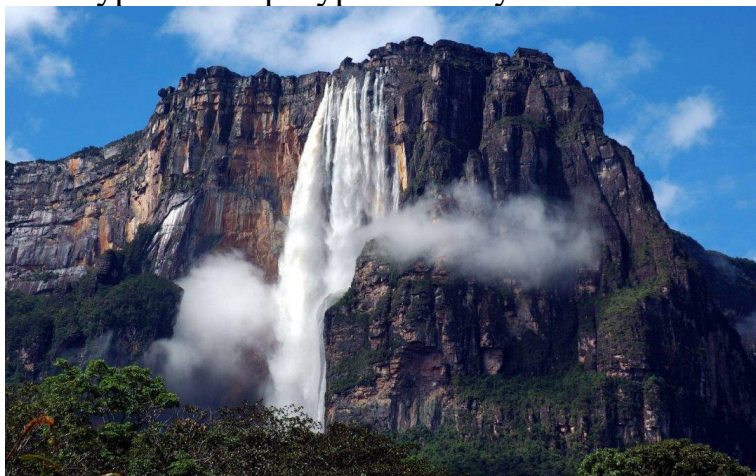

Рисунок 3.26 – Найвищий водоспад планети Анхель

Острів Маргарита – головна курортна зона країни, в межах якої розташувалися найбільші готельні комплекси. До найпопулярніших туристичних центрів острова належать Порламар, відомий ще і зоною безмитної торгівлі, Пампатар, Ла-Асунсьйон та ін.

Культурно-історична «перлина» Венесуели – місто Коро. Це справжній музей колоніальної архітектури просто неба із численними церквами, житловими будівлями, площами й монументами, вік більшості яких становить 350-400 років (рис. 3.27).

Рисунок 3.27 – Місто Коро

КОЛУМБІЯ

Республіку Колумбія, яка розташована на північному заході Південної Америки, називають «країною казкових багатств», царством археологічних національних парків. Площа країни – 1,1 млн км²; населення – 43,7 млн осіб; столиця – місто Богота.

Серед курортних місцевостей Колумбії виділяють острови Сан-Андрес, Провіденсія і Санта-Каталіна поблизу Карибського узбережжя, Летисія – «ворота до Амазонії» – невелике містечко із фантастичними біотичними ресурсами, рожевими дельфінами тощо.

Популярністю користуються національні природні й археологічні парки Колумбії: Пурас із однойменним вулканом, водоспадами, термальними джерелами і фумароловим озером Термалес-де-Сан-Хуан; Тієррадентро – археологічний комплекс із печерами, похованнями і скульптурами; Сан-Агустін, де на площі понад 300 км² розкидано близько 500 мегалітичних скульптур висотою від 20 см до 7 м.

ЕКВАДОР

Республіка Еквадор – держава на північному заході Південної Америки, яка має вихід до Тихого океану і розташована з обох боків екватора.

Столиця країни – місто Кіто. Воно розташоване на висоті 2 800 м. Кіто вважається одним із найкрасивіших міст континенту й відрізняється безліччю культурно-історичних особливостей і своєрідних традицій.

До найбільш відомих пам'яток Кіто належить комплекс історичних споруд навколо площ Незалежності, Сан-Франсиско і Санто-Домінго. У місті велика кількість унікальних церков, чудових музеїв, парків і колоритних ринків.

У декількох кілометрах від столиці знаходиться екватор, на якому розташований культурно-розважальний комплекс «Середина світу» з численними музеями, магазинами, закладами харчування і фантастичним видом на вулкан Пулулаха. Поблизу знаходиться археологічний комплекс Кочаскі та гарячі джерела в Ойякачі.

Вузьку долину між двома паралельними гірськими ланцюгами, де розташовані 9 із 10 найвищих гірських піків Еквадору, Александр фон Гумбольдт поетично назвав «дорогою вулканів» (рис. 3.28). У цій долині мешкає половина населення Еквадору.

Рисунок 3.28 – «Дорога вулканів»

ПЕРУ

Республіка Перу знаходиться в західній частині Південної Америки. Вона межує із Колумбією та Еквадором на півночі, Бразилією і Болівією на сході, із Чилі на півдні. Країна омивається водами Тихого океану. Площа Перу – 1,3 млн км². Загальна кількість населення становить майже 30 млн осіб, з яких 45 % – індіанці. Столиця держави – місто Ліма.

Головними пам'ятками є національний парк Уаскаран, національний морський заповідник Паракас і численні сліди однойменної культури. Туристів приваблюють піщані дюни Уакачіна, колонії фламінго, руїни давньої імперії Чіму – Чан-Чан – величезного міста, збудованого із глини і каменю.

Туристичною «візитівкою» Перу є Мачу-Пікчу – найбільш відоме й загадкове давнє священне місто інків, навколо якого і до сьогодні точаться суперечки вчених-істориків та археологів (рис. 3.29).

Рисунок 3.29 – Мачу-Пікчу

ЧИЛІ

Республіка Чилі – держава на південному заході Південної Америки, яка займає довгу смугу землі між Андами й Тихим океаном. Територія країни витягнута вздовж узбережжя океану на 4 300 км. Її площа перевищує 756 тис. км², а загальна кількість населення становить 16,6 млн осіб. Столиця Чилі – місто Сантьяго.

На півночі країни розкинулася пустеля Атакама, місячні пейзажі якої надихають творців фантастичних фільмів, а на острові Пасхи в Тихому океані вражають своєю величчю багатовікові загадкові кам'яні ідоли Рапа-Нуї (рис. 3.30).

Рисунок 3.30 – Пустеля Атакама та кам'яні ідоли Рапа-Нуї

Серед великих міст найбільший інтерес для туристів становлять Сантьяго, Вальпараїсо, Пуерто-Монт. Столиця приваблює численними архітектурними пам'ятками (палацовий комплекс Ла-Монеда, сакральні споруди, приміщення Центрального ринку, архітектурний ансамбль Площі Зброї), музеями (Музей чилійського мистецтва доколумбової епохи, Музей сучасного мистецтва, Національний музей мистецтв, будинок-музей Пабло Неруди), театрами, найсучаснішим на континенті Планетарієм, казино, магазинами, ресторанами, фунікулерами й парками з ігровими майданчиками.

Питання для самоконтролю

1. Визначте туристичні райони Американського регіону.
2. Охарактеризуйте основні історико-культурні ресурси Північно-Американського туристичного району.
3. Назвіть найпривабливіші туристичні атракції Центрального туристичного району Америки.
4. Назвіть основні природні туристичні ресурси Карибського басейну.
5. Охарактеризуйте туристичну привабливість Південно-Американського туристичного району.

Визначте, правильним чи неправильним є твердження

1. Візитівкою Нью-Йорка є Статуя Свободи.
2. «Світ Уолта Діснея» знаходиться в місті Чикаго.
3. Військова база Гвантанамо розміщується на о. Алькатраст.
4. Найбільш привабливими туристичними країнами Центральної Америки є Беліз, Коста-Рика, Панама.
5. Будинок-музей Ернеста Хемінгуея у садибі «Віхія» є туристичною атракцією м. Гавана (Куба).
6. Бермудські острови – архіпелаг, який складається близько з 100 островів, острівків і скель.
7. Ріо-де-Жанейро – це столиця Федеративної Республіки Бразилія.
8. «Землею кінця світу» називають острів Вогняна Земля з адміністративним центром «воротами» до Антарктиди.
9. Острів Маргарита називають «венесуельською Венецією».
10. На Багамах розташована знаменита «блакитна діра».

Географічний диктант (назвати країни, в яких знаходяться вказані нижче туристичні ресурси)

1. Статуя Христа.
2. Бруклінський міст.
3. «Золоті ворота».
4. «Вогняна земля».
5. Будинок Ернеста Хемінгуея.
6. Ніагарський водоспад.
7. Мачу-Пікчу.
8. Барілоче («аргентинська Швейцарія»).
9. Пустеля Атакама.
10. «Блакитна діра»

Завдання для закріплення вивченого матеріалу

Визначте основні туристичні центри Американського туристичного регіону.

Лекції № 5-6. Туристичні ресурси Європейського макрорегіону

Мета: ознайомлення з туристичним районуванням Європи; аналіз основних туристичних ресурсів регіону.

План

1. Основні підходи до районування Європи. Країни-карлики.
2. Південно-Європейський туристичний район.
3. Північно-Європейський туристичний район.
4. Західно-Європейський туристичний район.
5. Центрально-Східноєвропейський туристичний район.

1. Основні підходів до районування Європи. Країни-карлики

Є декілька підходів до районування Європи:

1) Районування Європи згідно з ООН (рис. 4.1):

- ✓ *Західна Європа* (Франція, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Німеччина, Австрія, Ліхтенштейн, Швейцарія);
- ✓ *Північна Європа* (Фінляндія, Швеція, Норвегія, Данія, Велика Британія, Ірландія, Ісландія, Естонія, Литва, Латвія);
- ✓ *Південна Європа* (Італія, Сан-Марино, Ватикан, Монако, Мальта, Греція, Іспанія, Португалія, Андорра, Сербія, Чорногорія, Хорватія, Албанія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Словенія, Косово, а також Гібралтар);
- ✓ *Східна Європа* (Росія – у тому числі азійська її частина, Україна, Білорусь, Молдова, Румунія, Болгарія, Угорщина, Чехія, Словаччина, Польща).

Рисунок 4.1 – Туристичне районування Європи

2) Районування Європи згідно із Всесвітньою туристичною організацією:

- ✓ *Західно-Європейський туристичний район:* Австрія, Бельгія, Німеччина, Ліхтенштейн, Люксембург, Нідерланди, Франція, Швейцарія.

- ✓ *Північно-Європейський туристичний район:* Велика Британія, Гренландія, Данія, Ірландія, Ісландія, Норвегія, Фінляндія, Швеція.
- ✓ *Південно-Європейський туристичний район:* Албанія, Андорра, Боснія і Герцеговина, Ватикан, Гібралтар, Греція, Ізраїль, Іспанія, Італія, Кіпр, Македонія, Мальта, Монако, Португалія, Сан-Марино, Сербія, Словенія, Туреччина, Хорватія, Чорногорія.
- ✓ *Центрально-східноєвропейський туристичний район:* Азербайджан, Білорусь, Болгарія, Вірменія, Грузія, Естонія, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Молдова, Польща, Російська Федерація, Румунія, Словаччина, Таджикистан, Туркменістан, Угорщина, Узбекистан, Україна, Чехія. На рис. 4.2. вказано країни-карлики в Європі.

Рисунок 4.2 – Країни-карлики Європи

- **Андорра** – князівство в Європі в східних Піренеях, яке межує із Францією на півночі та Іспанією на півдні. Площа 468 км². Столиця – Андорра-ла-Велья. Місто засноване у IX ст., тому тут багато середньовічних будівель, серед яких найбільш привабливими для туристів є «Будинок Долин», церква Св. Арменола. Головна туристична атракція столиці – оздоровчий комплекс Кальдеа, що належить до найбільших термальних комплексів Європи.
- **Ватикан**, або Святійший Престол, ще також Апостольська Столиця (лат. Status Civitatis Vaticanae, італ. Stato della Città del Vaticano) – резиденція Папи Римського, територія Святійшого Престолу (Престолу Святого Петра), центрального органу Католицької Церкви. Найменша у світі незалежна держава, анклав посеред Риму в Італії (0,44 км²). Ватикан відомий своїм малярством і архітектурою, його найбільш знаменита споруда – базиліка Святого Петра, побудована на гробі першого Папи (рис. 4.3).

Рисунок 4.3 – Базилика Святого Петра (Ватикан)

- **Князівство Ліхтенштейн** (нім. Fürstentum Liechtenstein) – країна на заході центральної Європи, межує з Австрією на сході і Швейцарією на заході. Площа 160 км²; столиця – Вадуц; рельєф: Альпи, частина долини Рейну на заході.
- **Велике Герцогство Люксембург** (люксемб. Groussherzogtum Lëtzebuerg, фр. Grand-Duché de Luxembourg, нім. Großherzogtum Luxemburg) – держава в Західній Європі. На півночі та заході межує з Бельгією, на сході – з Німеччиною, на півдні – із Францією. Площа країни становить 2 586 км².
- **Князівство Моніко**, (фр. Principauté de Monaco) – мікродержава на півдні Франції на березі Середземного моря; площа – 2,02 км². Князівство відоме своїми гральними будинками. Однак тут можна ознайомитися з низкою визначних пам'яток: Княжий Палац, Палацова площа, Океанографічний музей, Палац казино, Японський сад, собор Монако, Музей історії князів Монако, Морський музей.
- **Сан-Марино**, офіційна назва *Найсвітліша республіка Сан-Марино* (італ. Serenissima Repubblica di San Marino) – країна в центрі Італії; площа 61 км²; столиця – Сан-Марино; знаходиться на схилі гори Титано. На території держави розміщені 9 міст-замків: Сан-Марино, Борго-Маджоре, Кьєназуова, Доманьяно, Аквавівва, Фатано, Фйорентіно, Монтереджардіно та Серавалле (рис. 4.4).

Рисунок 4.4 – Республіка Сан-Марино

- **Гібралтар** – на південному краю Піренейського півострова розташована єдина в межах Європи залежна територія – Гібралтар. Останніми роками Гібралтар перетворився на визнаний центр парусного спорту й туризму.

2. Південно-Європейський туристичний район

Італія - Сан-Марино – Ватикан – Монако - Мальта – Греція - Іспанія – Португалія – Андорра - Сербія – Чорногорія - Хорватія – Албанія - Боснія і Герцеговина - Північна Македонія – Словенія – Косово - Гібралтар

ІСПАНІЯ

Королівство Іспанія – держава на південному заході Європи, що має вихід до Атлантичного океану, омивається водами Біскайської затоки та Середземного моря. Столиця – місто Мадрид.

Іспанія багата на природні, суспільні та подієві туристичні ресурси. Головний осередок природних туристичних ресурсів Іспанії – середземноморське узбережжя та острови (рис. 4.5).

Рисунок 4.5 – Туристичні центри Іспанії

Коста-Брава, що в перекладі означає «дикий, скелястий берег», – знамените узбережжя Каталонії, яке простягнулося від кордону з Францією до курортного міста Бланес. До найбільш відомих туристичних центрів Коста Брава належать Паламос, Льорет-де-Мар (популярний молодіжний курорт), Бланес, що славиться своїм ботанічним садом.

Коста-дель-Маресме («болотистий берег») – частина узбережжя Каталонії на півдні. Найбільш відомі туристичні центри: Малграт-де-Мар, Пінеда-де-Мар, Калелла та ін. (рис. 4.6).

Коста-Дорада – «золотий берег», названий так за морські пляжі з дрібного м'якого жовтого піску. Гордістю Коста Дорада є другий за величиною тематичний парк Європи – Порт Авентура.

На території області Валенсія розташована 120-кілометрова частина узбережжя під назвою **Коста-Азаар** із центром у місті Кастельон.

Рисунок 4.6 – Коста-Брава та Коста-дель-Маресме

На південь від Валенсії розкинулася знаменита **Коста-Бланка** – «білий берег» – частина узбережжя з відомими курортами Ганді, Хавеа, Бенідорм, Аліканте. Бенідорм, зокрема, відомий тим, що на околицях знаходиться тематичний парк Терра Мітіко, де в мініатюрі представлені давні легендарні цивілізації Середземномор'я.

На крайньому півдні розташований відомий курортний район – узбережжя **Коста-дель-Соль** – «берег сонця». Ця частина Іспанії відома фешенебельними курортними центрами.

Канарські острови (Атлантичний океан). Найбільш популярними курортами вважаються: пляжі Санта Круз і Пуерто-де-ла-Крус у південній частині острова Тенеріфе; пляжі Лас-Пальмас і Маспаломас на острові Гран-Канарія; пляж Корралехо на острові Фуертевентура (рис. 4.7).

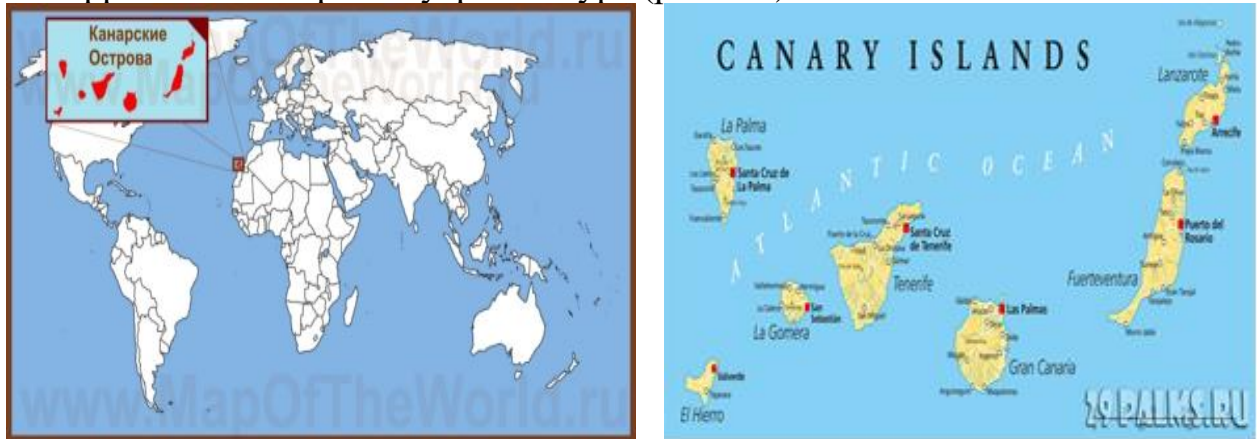

Рисунок 4.7 – Канарські острови

Балеарські острови (Середземне море) – автономна область Іспанії. Це архіпелаг із п'яти великих і безлічі малих острівних утворень. Основні курортні острови – Майорка, Менорка, Ібіца і Форментера (рис. 4.8).

Іспанія володіє дивовижним культурним спадком. Найбільша концентрація суспільних туристичних ресурсів притаманна великим містам, насамперед Мадриду, Барселоні та Валенсії.

Рисунок 4.8 – Баlearські острови

Столиця Іспанії – Мадрид. Визначною пам'яткою Мадриду є архітектурний ансамбль Пласа-Майор, що в перекладі означає «головна площа». Світовою популярністю користується музей Прадо, де зібрані полотна художників іспанської, італійської, нідерландської, фламандської та німецької шкіл.

Барселона – відомий туристичний центр. Тут знаходяться Храм Святого Сімейства і комплекс будівель, створених знаменитим архітектором Антоніо Гауді, футбольний стадіон «Ноу Камп», пам'ятник Христофору Колумбу, який вважається одним із найвищих у світі, інші визначні пам'ятки (рис. 4.9).

Рисунок 4.9 – Пласа-Майор (Мадрид) і Храм Святого Сімейства (Барселона)

Окремо виділяють релігійні святині Іспанії, особливим є «Шлях Святого Якова» (у католицькій культурі він більш відомий як «Шлях Сантьяго-де-Компостела») – знаменита дорога паломників до могили апостола Якова, шлях до якої пролягав зі Скандинавії, Кавказу, Британських островів; і надалі залишається найбільш виразним на території Франції та Іспанії.

ПОРТУГАЛІЯ

Країна займає південно-західну частину Піренейського півострова і має широкий вихід до Атлантичного океану.

До туристичних ресурсів Португалії належать мозаїчні ландшафти: гори і долини в північній і центральній частині змінюються рівнинами в південних широтах. Особливо виділяються Лісабон і Порту (рис. 4.10).

Рисунок 4.10 – Лісабон і Порту

Лісабон – найзахідніша столиця Європи – давнє місто, що вражає кількістю пам'яток архітектури різних епох і стилів. На околицях Лісабону розкинулися популярні курорти Ешторш і Кашкаїш.

Порту – друге за величиною місто Португалії – дало назву не тільки популярному вину, а і всій країні.

Острів Мадейра разом з островом Порту-Санту і незаселених островів-заповідників утворюють архіпелаг, який ось уже протягом трьох століть є одним із популярних європейських туристичних напрямків.

Важливою туристичною принадою Португалії є **Азорські острови**, розташовані в Атлантичному океані (рис.4.11).

Рисунок 4.11 – Азорські острови та о. Мадейра

ІТАЛІЯ

Італія – столиця Рим, займає увесь Апеннінський півострів, південні схили Альп та острови Сицилію, Сардинію.

Всесвітньо відома історія, культурні пам'ятки, релігійні святині, твори мистецтва, краса природи, узбережжя теплих морів, вино та гастрономія, мода й італійський стиль життя – ось те підґрунтя, яке сприяло перетворенню Італії на одну із туристичних країн світового рівня. Індустрія туризму Італії належить до найбільш розвинених у Європі та світі.

На території Італії розташовані також такі державні утворення: Сан-Марино, Ватикан, Суверенний Мальтійський Орден.

Рим – столиця Італії, одне з найстаріших міст світу та стародавня столиця Римської імперії. Жоден турист не поїде звідси розчарованим, чим би він не займався – шопінгом на вулиці Віа Венето, відвідуванням античних пам'яток, знайомством із церквами, оглядом творів мистецтв або просто насолодженням dolce vita.

Венеція – найромантичніший куточок Європи, розташований на північному узбережжі Адріатичного моря в Італії. Велика частина «міста на воді» розташована на островах у Венеціанській лагуні, які з'єднані між собою величезною кількістю мостів (рис. 4.12).

Рисунок 4.12 – Базилика Св. Марка (Венеція)

Неаполь – італійське місто, розташоване поблизу підніжжя Везувію, поєднує в собі риси сучасного мегаполісу та пам'ятника археології просто неба. Батьківщина класичної піци «Марінера» і «Маргарита».

Піза – відоме місто в північній частині Центральної Італії, центр однойменної провінції. Неофіційний символ міста – Падаюча вежа, яка з 1986 року разом із площею, собором і баптистерієм має статус об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (рис. 4.13).

Рисунок 4.13 – Піза, Ріміні, Мілан

Ріміні – відомий італійський курорт на Адріатичному узбережжі.

Мілан – друге за величиною місто в Італії. Центр моди та стилю країни.

Флоренція – гордість Італії та одне з найкрасивіших міст світу, що розкинулося в просторій долині, пересіченій річкою Арно.

Острів Сицилія є найбільшим у Середземному морі. На цьому острові знаходиться найбільший діючий вулкан у Європі – Етна. Столиця Сицилії – місто Палермо. **Сардинія** – другий за величиною острів у Середземному морі. Курорти острова – Санта Маргеріта ді Пула і Смарагдовий берег – нині найбільш відомі та престижні і, як наслідок, – дорогі (рис. 4.14).

Рисунок 4.14 – Острови Сицилія та Сардинія

ЧОРНОГОРІЯ

Чорногорія або Монтенегро – одна із «наймолодших» країн Європи. Її узбережжя омивається водами теплого Адріатичного моря, що є головною особливістю геотуристичного положення країни.

Відомі курорти: Котор, Херцег Нови, Будва, Ада Бояна та ін. Ада Бояна – курорт на півдні чорногорського узбережжя. Протягом останнього десятиліття він перетворився на «столицю» європейського нудизму.

ГРЕЦІЯ

Греція займає південну частину Балканського півострова та деякі острови в Середземному, Іонічному й Егейському морях. Столиця Греції – **Афіни** – визнаний центр світового туризму (рис. 4.15).

Рисунок 4.15 – Афіни

Головними туристичними об'єктами є давньогрецькі та давньоримські пам'ятки: Акрополь, Одеон, театр Діоніса, храм Зевса Олімпійського, Ареопаг, Лікавіт, храм Гефеста, Башта Вітрів, Афінська агора. У місті свої послуги пропонують кілька десятків музеїв з унікальними експозиціями, які знайомлять із матеріальною і духовною культурою різних епох. Серед них – Національний археологічний музей, Національний історичний музей, Новий музей Акрополя, Археологічний музей кераміки та багато ін.

Греції притаманна висока забезпеченість туристичними ресурсами, як природними, так і культурно-історичними, що створює ідеальні передумови для розвитку туристичної індустрії. Із одного боку, для країни типовими є погоднокліматична сезонна комфортність і ландшафтне різноманіття суходолу, берегів і морського дна (неподалік від мису Тенаро на Пелопоннесі знаходиться «Інусський колодязь» – найглибше місце Середземного моря, 4 850 м), а з іншого – пам'ятки минулого в Греції знаходяться практично на кожному кроці.

Крит – найбільший острів Греції. Пляжно-купальний сезон тут починається вже в квітні, а закінчується наприкінці жовтня. Крит – один із центрів давньої егейської культури. У 1900 р. у результаті археологічних розкопок на Криті виявлено Кносський палац, який перетворився на одну із найбільших атракцій острова.

Родос вважається найбільш сонячним островом Греції. У місті Родос розташований замок Кастелане, який був колись місцем зустрічі середземноморських купців. Туристичною «родзинкою» острова є так звана «долина метеликів». Із найближчих околиць до долини злітаються десятки тисяч метеликів, яких приваблює особливий аромат смоли, яку виділяють дерева, що тут ростуть.

Корфу – найпівнічніший острів Греції. Одноименне головне місто – це застигла в камені історія цієї землі: венеціанські будинки та площі, англійські мезоніни, аркади у французькому стилі, оповиті легендами й міфами Давньої Греції (рис. 4.16).

Рисунок 4.16 – Грецькі острови Родос і Корфу

Незмінним інтересом у туристів користуються й інші грецькі острови: Санторіні, Скіатос, Кефалонія, Лесбос (рис. 4.17).

Рисунок 4.17 – Острови Лесбос і Санторіні

Особливою популярністю користується материкова частина Греції Халкідікі, що складається з трьох півостровів, які носять назву Кассандра, Ситонія і Святий Афон (рис.4.18).

Рисунок 4.18 – Халкідікі

МАЛЬТА

Країна займає 316 км², що включає острови Мальта, Гозо і Каміно, а також низку незаселених островів. Населення – близько 400 тис. осіб. Столиця держави – місто Валлетта (рис.4.19).

Рисунок 4.19 – Мальта

Курорт Аура – вважається найбільш популярним районом Мальти.

Буджибба – є найбільшою туристичною зоною Мальти, яка з'єднана з Аурую; між ними кордонів немає. Тут знаходиться безліч готелів, а відповідно вони і дешевше, порівняно з іншими курортами Мальти.

Міллекса – містечко на пагорбі, де знаходиться найдовший пляж Мальти.

Сан Джуліанс – найжвавіший курорт Мальти, де розміщуються безліч готелів, ресторанів тощо. Основні визначні пам'ятки: сторожова вежа св. Георгія, казарми св. Георгія, Палац Спинола, Палац Драгонара, церква Богородиці, церква св. Рити, каплиця Міленіуму.

Валлетта – столиця країни, розташована у найкрасивішій природній бухті. Вона вважається «містом палаців».

Туристичними ресурсами є Палац Великого Магістра, фонтан тритон, центральні ворота Валлетти, Собор Іоанна Хрестителя, сади Баракка, Палацова площа, Собор святого Павла і безліч інших цікавих місць міста.

Острів Гозо – другий за розміром острів Мальти. Бухта Рамла вважається найкращим пляжем курорту, а **Каміно** – найменший за розміром острів країни, що характеризується затишними місцями та спокоєм (рис. 4.20).

Рисунок 4.20 – Острови Гозо та Каміно

3. Північно-Європейський туристичний район

Велика Британія - Гренландія - Данія - Ірландія - Ісландія - Норвегія - Фінляндія – Швеція

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Об'єднане Королівство Великої Британії та Північної Ірландії вважається батьківщиною сучасного туризму. Англієць Томас Кук першим у світі з 1840 р. започаткував туристичну діяльність: організовував екскурсійні поїздки, видавав до кожної подорожі путівники. Столиця королівства – місто Лондон.

Велика Британія – країна із давньою історією і багатою культурою, які матеріалізовані в численних пам'ятках архітектури, археології, що стали основою для розвитку сучасного пізнавального туризму. Із них 27 включені до списку Світової спадщини, створеного під егідою ЮНЕСКО і ще подані заявки на визнання 17 об'єктів.

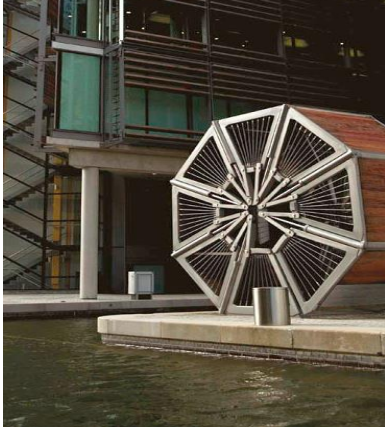

Найбільш відомими об'єктами зі згаданого списку є замки та фортеці короля Едуарда I у королівстві Гвінед, що знаходиться в Уельсі, мегалітичні пам'ятки Стоунхедж, Ейвбері та прилеглі археологічні об'єкти в Південно-Західній Англії, місто Бат, Вестмінстерський палац у Лондоні, Старе і Нове місто в Единбурзі, Кентерберійський собор, абатство Святого Августина, а також церква Святого Мартіна в Кентербері та багато ін.

Але в країні є ще багато об'єктів, які маловідомі туристам (табл. 4.1):

Таблиця 4.2

ТОП-5 маловідомих пам'яток Лондона

1. Маленька Венеція		Маленька Венеція – це район на р. Темза, що простягається вздовж Maida Vale та Рінджерс-парк.
2. York House		Одна з вагомих причин зазирнути в York House – скульптури оголених жінок. Вони виконані з каррарського мармуру і, ймовірно, були привезені з Італії в кінці XIX або на початку XX століття.

<p>3. The seven noses of Soho</p>		<p>Ці оригінальні артефакти з'явилися завдяки художнику Ріку Баклі на знак протесту щодо встановлення в місті камер спостереження. Достовірно невідомо, скільки їх зберіглося, але існує легенда: на того, хто знайде всі сім носів у Сохо, чекає багатство.</p>
<p>4. Rolling Bridge</p>		<p>Коли по каналу Гранд-Юніон проходять судна, цей міст не просто піднімається, а скручується у восьмикутну форму на одному з берегів. Автором споруди є британський дизайнер Томас Хетервік, за що в 2005 році він отримав премію British Structural Steel Design.</p>
<p>5. The Thin House</p>		<p>На перший погляд здається, що ширина будинку №5 на розі South Terrace і Thurloe Square – усього кілька метрів. Однак якщо придивитися, то таку оптичну ілюзію створює оригінальне планування - ззаду будинок все ж розширюється. Дизайн для будівлі був обраний не випадково: прямо за ним проходить залізнична колія.</p>

ІРЛАНДІЯ

Республіка Ірландія – острівна країна площею 70,3 тис. км² із населенням 4,2 млн осіб.

До природних туристичних принад країни належать прибережні ландшафти, які надають широкі можливості для розвитку відпочинку на воді: яхтинг, морська риболовля, літнє купання.

Ірландія багата на культурно-історичні пам'ятки: середньовічні фортеці, замки, монастирі, собори, а також дольмени – доісторичні кам'яні споруди. Головним культурним осередком Ірландії є столиця – **Дублін**.

Традиційним для країни є релігійний туризм. Щороку в липні приблизно 50 тис. людей здійснюють паломництво на святу гору Кроу. Ця гора знаходиться на заході країни біля атлантичної затоки Клу. На Кроу піднімався свого часу Святий Патрик – покровитель Ірландії.

ФІНЛЯНДІЯ

Фінляндська Республіка розташована на півночі Європи. Її береги омиває Балтійське море. Значна частина країни – Лапландія – розташована за Полярним колом. Особливістю природи Фінляндії є полярна ніч.

На міжнародному ринку туристичних послуг Фінляндія позиціонується як країна пізнавального й зимового лижного туризму, активного літнього відпочинку з використанням природних ресурсів: озер, річок і лісів. На головний туристичний бренд країни перетворився Дід Мороз, якого тут називають Юлупукі.

За природними та історико-культурними особливостями у Фінляндії виділяють кілька туристичних районів: Південну Фінляндію із організаційним центром у Гельсінкі (столиці країни), Західну Фінляндію з центром у Турку, Центральну Фінляндію з двома великими центрами – Тампере і столицею лижного туризму Лахті; Східну Фінляндію з центром у головному морському порту Котка; Північ Фінляндії займає Лапландія з центром у Рованіємі. Одним із найкрасивіших регіонів країни вважається Центральна Фінляндія – край озер і лісів.

ШВЕЦІЯ

Королівство Швеція займає більшу частину Скандинавського півострова й має вихід до Балтійського та Північного морів. Площа країни – 450,3 км², загальна кількість населення – 9 млн осіб. Столиця країни – Стокгольм – важливий порт на Балтійському морі. Швеція відома як літнім пляжно-купальним відпочинком на узбережжі морів та озер, так і лижними курортами. Серед останніх виділяється Оре. За високу технічну оснащеність і якість обслуговування цей курорт часто називають «скандинавськими Альпами».

У Балтійському морі розташовані два великих острови – Еланд і Готланд, які входять до складу Швеції. **Еланд** знаменитий піщаними пляжами. Тут же, на острові, є достовірно відтворене поселення часів вікінгів з усіма атрибутами тієї епохи. **Готланд** відомий чудово збереженим ганзейським містом Вісбю, внесеним до списку Світової спадщини ЮНЕСКО (рис.4.21).

Рисунок 4.21 – Острови Еланд і Готланд

НОРВЕГІЯ

Королівство Норвегія площею 323,8 тис. км² і з населенням 4,7 млн осіб – одна з найбільш розвинених і благополучних країн світу. Столиця Осло. Більшу її частину займають Скандинавські гори.

Норвезькі фіорди – глибоководні затоки Атлантичного океану, які глибоко врізаються у суходіл серед стрімких скель і високих гір із льодовиками на вершинах і з водоспадами.

Найкращим місцем для подорожі фіордами вважається ганзейський **Берген** – Норвегія в мініатюрі, столиця королівства тролів і мальовничих ландшафтів. У Бергені туристи можуть відвідати набережну, давню фортецю Бергенхус – першу столицю Норвезького королівства, маєток «Пагорб Тролів», стати учасниками фольклорних фестивалів (рис. 4.22).

Рисунок 4.22 – Берген

ДАНІЯ

Королівство Данія займає більшу частину півострова Ютландія та групу прилеглих островів. Державі також належать Фарерські острови і Гренландія, які мають широку автономію (так, Данія є членом Євросоюзу, але Гренландія прийняла рішення про вихід із нього). Населення країни – близько 5,5 млн осіб, площа – 43 тис. км². Основні визначні пам'ятки зосереджені в столиці королівства – **Копенгагені**. В історичному центрі міста, біля ратуші, стоїть пам'ятник, можливо, найбільш відомому данцю, великому казкарю Гансу Крістіану Андерсену, а на вході до Копенгагенської гавані – всесвітньовідома скульптура Русалочки, героїні казки Андерсена, яка стала символом міста (рис. 4.23).

Рисунок 4.23 – Пам'ятник Г.К. Андерсену та скульптура Русалочки

Цікаві в плані туризму й данські острови: **острів Зеландія, острів Фюн**, який ще називають «садом Данії»), а також **Фарерські острови** – автономна область Данії, що включає низку островів на північному сході Атлантичного океану в Норвезькому морі, між Норвегією та Ісландією. Столицею островів є місто Торсхавн.

4. Західно-Європейський туристичний район

Австрія - Бельгія - Ліхтенштейн - Люксембург - Нідерланди - Німеччина - Франція – Швейцарія

ФРАНЦІЯ

Французька Республіка – одна із провідних туристичних країн світу. Загальна площа країни – 643,4 тис. км², без заморських володінь – 547 тис. км². Столиця – місто Париж.

На південному заході знаходяться Піренеї, на південному сході – Альпи із найвищою вершиною Франції та Західної Європи – г. Монблан висотою 4 807 м (рис. 4.24).

Рисунок 4.24 – Гора Монблан

Туристичними центрами стали Париж, «візитівками» якого є Нотр-Дам-де-Парі, Ейфелева вежа, Лувр, Монмартр, Єлисейські поля, центр мистецтв Жоржа Помпідю, «Блошиний ринок» в Сент-Уені, а також Версаль (рис. 4.25), Реймс, замки в долині Луари, тематичний парк ЄвроДіснейленд, національний парк Сен-Клу.

Рисунок 4.25 – Нотр-Дам-де-Парі, Єлисейські поля, Лувр, Версаль

Лазурний берег (Французька Рив'єра) на південному сході Франції на кордоні з Італією відомий престижними курортами: Канни, Грасс, Ніцца, Вільфранш, Больє, Менгоні, Антіб – місця проведення багатьох фестивалів і карнавалів.

НІМЕЧЧИНА

Загальна площа країни – 357 тис. км². До складу **ФРН** входять 16 федеративних земель, у тому числі три міста (Бремен, Гамбург і Берлін), які мають статус федеративної землі. Столиця – місто Берлін.

Відомими курортами країни є:

1. Баден-Баден «Літня столиця Європи» – один із найбільш популярних бальнеотерапевтичних курортів світового рівня з високорозвиненою курортною медициною, комфортабельними готелями, сектором розваг.

2. Бад-Рейхенхальм – гірський кліматичний курорт у Баварії.

3. Вісбаден – бальнеологічний курорт.

4. Гарміш-Партенкірхен – один із найбільших кліматичних гірськолижних курортів Баварії, розташований біля підніжжя Цугшпіце, найвищої гори Німеччини.

5. Оберстдорф – гірськолижний курорт на південному заході Баварії.

6. Герольштейн – бальнеологічний курорт.

7. Бад Емс – бальнеологічний курорт.

8. Бінц – один із найбільш популярних приморських курортів на острові Рюген у Балтійському морі.

9. Бад-Хомбург – бальнеологічний курорт міжнародного значення з високорозвиненою курортною медициною, готелями, сектором розваг (казино, в якому свого часу грав у рулетку Федір Достоєвський).

10. Бад Кіссінген – бальнеологічний міжнародний курорт у Баварії з високорозвиненою курортною медициною;

11. Бад Ельстер – бальнеогрязьовий передгірський курорт.

НІДЕРЛАНДИ

Королівство Нідерландів – західноєвропейська держава, береги якої омиваються Північним морем. Столиця – Амстердам, але парламент, уряд і посольства низки держав знаходяться в Гаазі. Країна належить до переліку найбільш заселених: на площі 41,5 тис. км², з яких на суходіл припадає 33,9 тис. км², проживає майже 17 млн осіб.

Головні туристичні об'єкти, події та видовища:

1) **Амстердам:** Королівський палац (одна з резиденцій, яка знаходиться в розпорядженні монарха й відкрита для відвідування – у численних залах розміщені полотна Рембрандта, Йорданса, Боля та інших художників); Музей Мадам Тюссо; середньовічні башти Амстердаму – Схрейєрсторен та Монтелбансторен; численні канали з будинками на воді; Кафешопи – заклади, де дозволене вживання легких наркотиків; квартал Червоних Ліхтарів.

2) **Роттердам:** Всесвітній музей, раніше відомий як Музей географії та етнографії; Кубічні будинки – житлові будинки, зведені за новаторським

проектом Піта Блома (паралелепіпед будинку повернутий на 45° і поставлений кутом на шестигранний пілон); Євромачта – 185-метрова башта зі спеціальною панорамною кабіною; Джазовий фестиваль Північного моря.

3) **Гаага:** Мадуродам – музей просто неба з мініатюрними копіями головних пам'яток країни; Музеон – освітній музей; пам'ятник Сталіну; Панорама Месдаха; Будинок Мауріца – художній музей, де експонуються полотна Рембрандта, Вермера, Поттера та ін.; «HaSchIВа» – мультикультурний фестиваль; «Pasar Malam Besar» – індонезійський фестиваль; палацовий комплекс Бінненхо;.

4) **Утрехт:** Домський собор; Музей музичних автоматів.

5) **Маастрихт:** Міст і собор св. Сервація; ратуша; фрагменти бастіонів; церква св. Іоанна; Боннефантенмузеум – зібрання творів давньонідерландського мистецтва.

ШВЕЙЦАРІЯ

Швейцарія – країна альпійська. Площа держави становить 41,3 тис. км², населення – 7,5 млн осіб. Вона розташована фактично в центрі Європи між Францією, Німеччиною, Австрією, Ліхтенштейном та Італією, що й обумовило формування особливого культурного середовища. Північ Швейцарії з організаційним центром у Цюріху культурно тяжіє до Німеччини, південь із центром у Лугано – до Італії, захід із центром у Женеві – до Франції. Столиця – місто Берн.

Швейцарія знаменита гірськолижними, кліматичними, бальнеологічними і фітотерапевтичними курортами (Бад-Рагац, Бад-Пфаферс, Ароза, Вербьє, Церматт, Грінденвальд, Давос, Кран-Монтана, Санкт-Моріц, Івердон-ле-Бан), відпочинком на мальовничих озерах (Боденське, Женевське, Цюріхське, Фірвальдштетське), захоплюючими туристичними залізничними маршрутами, прокладеними в Альпах: «Льодовиковий експрес» (Церматт – Давос – Санкт-Моріц), «Золотий перевал» (Цюріх – Люцерн – Монтре – Женева), «Пальмовий експрес» (Санкт – Моріц – Лугано) (рис. 4.26).

Рисунок 4.26 – Церматт і «Льодовиковий експрес»

Для Швейцарії характерне багатство і різноманіття суспільних та подієвих туристичних ресурсів. У країні безліч цікавих для туристів міст і містечок із середньовічною архітектурою та неповторним колоритом: Цюріх, Берн, Люцерн, Лозанна, Базель та ін.

5. Центрально-Східноєвропейський туристичний район

Азербайджан - Білорусь - Болгарія - Вірменія - Грузія - Естонія - Казахстан - Киргизстан - Латвія - Литва - Молдова - Польща - Росія - Румунія - Словаччина - Таджикистан - Туркменістан - Угорщина - Узбекистан - Україна – Чехія

ПОЛЬЩА

Польська Республіка (площа – 312,7 км²; населення – 38,5 млн осіб) є однією із найбільших країн Східної Європи. Столиця – місто Варшава.

Варшава – найбільше місто Польщі. Це також і найбільший промисловий та туристичний центр. Варшава є столицею країни із 1918 р. У місті розташовані найбільш цікаві туристичні об'єкти, понад 30 театрів, майже 50 музеїв і картинних галерей. Варшава складається зі Старого та Нового міста.

Польща багата на численні архітектурні пам'ятки, такі, як королівські замки у Варшаві та Кракові, замки польських магнатів, костели, фортифікаційні споруди. До списку Світової спадщини ЮНЕСКО увійшли архітектурні ансамблі Кракова, Варшави, Торуня, але не менш привабливими для туристів є Гданськ, Познань та інші міста, в яких сконцентровані численні туристичні атракції світового рівня пізнавальної цінності.

ЧЕХІЯ

Чеська Республіка, зі столицею у Празі, стала незалежною державою після поділу в 1993 р. Чехословаччини на Чехію та Словаччину. Площа країни становить 78,9 тис. км². Її населяє 10,2 млн осіб. Основу сучасної Праги склали дві середньовічні фортеці – Вишеград і Градчани. Найбільш значна будівля на Градчанах – Празький Град. Над річкою Влтава розкинувся незрівнянний Карлів міст, який був збудований у 1357 р. за наказом Карла IV. За Карловим мостом починається празький квартал Старе Місце (рис. 4.27) із центральною площею, що колись була торговельним центром міста.

Рисунок 4.27 – Карлів міст і Старе місто

До числа найбільш значних історичних будівель на Староміській площі належить ратуша XIV ст. із надзвичайно цікавим годинником, бій якого збираються послухати туристи.

Інший відомий історичний празький район – Нове Місто, центр якого є і одночасно центром сучасної Праги – Вацлавська площа, де знаходяться Національний музей і популярні магазини.

УГОРЩИНА

Країна термальних бань – **Угорська Республіка** (площа 93 тис. км²; населення – 10 млн осіб; столиця – Будапешт) розташована на південь від Чехії та Словаччини. Угорщина знаходиться в межах Середньодунайської рівнини в басейні Тиси та Дунаю.

Будапешт – одне із найкрасивіших міст світу. Дунай ділить його на дві історичні частини – Буду і Пешт. З'єднують береги 7 мостів для автомобільного руху і 2 для залізничного. Найбільш відомі визначні пам'ятки міста – Будаїська фортеця, набережна Дунаю із будівлею Парламенту та проспект Андраші. Квартал Будаїської фортеці представлений такими пам'ятками, як Музей історії Будапешта, Військово-історичний музей, Музей «Людвіг», Угорська національна галерея.

Будапешт також відомий тим, що це єдина в світі столиця, де в межах міста розташовуються термальні купальні із вільним доступом до мінеральних джерел. Найбільш популярними є Купальні Сечені.

РУМУНІЯ

Румунія – «батьківщина» графа Дракули – придунайська, причорноморська і прикарпатська держава на південному сході Європи зі столицею в місті Бухарест. Країна займає площу 238,4 тис. км². Її населення становить 22,2 млн осіб.

У гірських і передгірських районах розташовані численні бальнеологічні курорти: Бейле-Херкулане – один із найдавніших курортів світу, Бейле-Фелікс, Ефорі-Норд, відомий грязьовими ваннами на озері Текиргіюл, Бряза, Ринка, Ковасна – «курорт тисячі джерел», Бейле-Тушнад, Балвантош.

Бухарест – найбільший культурний та індустріальний центр країни. Цікавими для туристів є палац Котрочень, Парламент, Королівський палац, караван-сарай Хануллуй-Манук, музеї, серед яких виділяються Національний історичний музей, Етнографічний музей на острові Херестреу. Найбільш романтичним і відвідуваним паломниками містом країни вважаються Ясси. Відомими пам'ятками міста є церкви Трей-Іерах та Митрополітане, де знаходяться мощі Св. Параскеви, Св. Миколи Чудотворця, монастир Арджеша, палац Іоана Кузи.

Туристів зі всього світу приваблюють численні палаци й замки Румунії, особливо її історико-географічної області Трансільванії, що асоціюються з іменем «першого» літературного вампіра – графа Дракули. Найбільш знаним серед туристів є замок Бран або замок Дракули, розташований неподалік Брашова (рис. 4.28). Наразі в замку розміщено експозиції Музею історії і середньовічного мистецтва, де представлено твори мистецтва, меблі, колекцію зброї, а також інші цікаві предмети побуту XIV-XIX ст.

Рисунок 4.28 – Замок Бран або замок Дракули

УКРАЇНА

Україна розташована в південно-східній частині Європи. Її територія із заходу на схід має протяжність 1316 км, із півночі на південь – 893 км. Площа країни становить 603,7 тис. км², кількість населення становить 46,1 млн осіб. Столиця – місто Київ.

Культурно-історичні пам'ятки є вагомим складовим туристично-рекреаційним потенціалом України. Туристів приваблюють залишки античних міст Північного Причорномор'я, мегаліти (Кам'яна Могила на Запоріжжі), архітектура епохи Київської Русі, унікальні культові споруди (Софія Київська, Почаївська і Святогірська лаври, Спаський та Борисоглібський собори в Чернігові, собор Святого Юра у Львові та багато інших), замкові, палацові та парково-палацові комплекси (Паланок на Закарпатті, Сокиринці й Качанівка на Чернігівщині), фортифікаційні споруди (Білгород-Дністровська, Судацька, Хотинська, Кам'янець-Подільська фортеці), численні музеї з унікальними експонатами (рис. 4.29).

Рисунок 4.29 – Кам'яні могили (Запоріжжя) та Замок Паланок (Закарпаття)

Питання для самоконтролю

1. Проаналізуйте підходи до туристичного районування Європи. Здійсніть порівняльну характеристику.
2. Охарактеризуйте найпривабливіші туристичні райони Північної Європи.
3. Назвіть основні історико-культурні ресурси Західної Європи.
4. Які туристичні ресурси притаманні Південно-Європейському регіону?
5. Визначте рівень розвитку туристичних атракцій у Центральносхідній Європі.

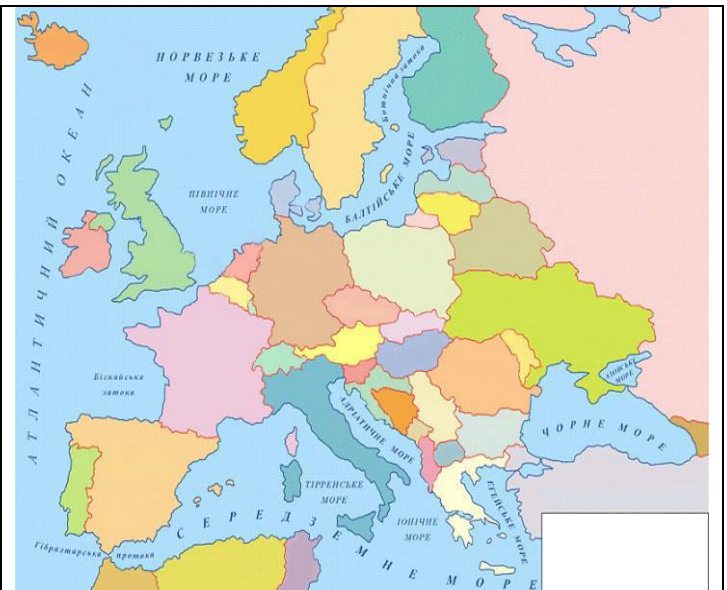
Визначте, правильним чи неправильним є твердження

1. Західна Європа (Франція, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Німеччина, Австрія, Ліхтенштейн, Швейцарія).
2. Ватикан, або Святійший Престол походить від лат. Status Civitatis Vaticanae.
3. Князівство Ліхтенштейн межує з Австрією на сході та Німеччиною на заході.
4. Коста-Дорада – курортна місцевість Іспанії.
5. Канарські острови омиваються водами Тихого океану.
6. Острів Ібіца належить до Балеарських островів.
7. Неаполь називають «місто на воді».
8. Чорногорія, або Монтенегро – одна із «наймолодших» країн Європи.
9. Родос – найбільший острів Греції.
10. Норвезькі фіорди – глибоководні затоки Атлантичного океану, які глибоко вриваються в суходіл серед стрімких скель і високих гір із льодовиками на вершинах та водоспадами.

Географічний диктант

Назвіть місце знаходження країн-карликів Європейського регіону:

1. Люксембург
2. Монако
3. Сан-Марино
4. Ліхтенштейн
5. Гібралтар
6. Андора
7. Ватикан

Оберіть правильну відповідь

Знайдать відповідність назв курортів Іспанії:

1. Коста-дель-Маресме	1. «Золотий берег»
2. Коста-Дорада	2. «Скелястий берег»
3. Коста-Бланка	3. «Болотистий берег»
4. Коста-дель-Соль	4. «Білий берег»
5. Коста-Брава	5. «Берег сонця»

Оберіть правильну відповідь

1. *Укажіть найпопулярнішу країну Європейського регіону за кількістю приїжджих туристів:*

- а) Португалія;
- б) Іспанія;
- в) Франція.

2. *Яка країна є основним постачальном ділових туристів?*

- а) Швеція;
- б) Німеччина;
- в) Норвегія.

3. *Серед районів гірського туризму перше місце в Європейському регіоні належить:*

- а) Альпам;
- б) Гімалаям;
- в) Тибету.

4. *Що сприяє розвитку туризму в Європейському регіоні?*

- а) природно-географічні особливості;
- б) люди;
- в) архітектурні пам'ятки.

5. *Останніми роками в Європейському регіоні рівень туризму...*

- а) підвищується;
- б) знижується;
- в) залишається незмінним.

Лекція № 7. Туристичні ресурси Близького Сходу

Мета: засвоєння сутності та особливостей туристичних ресурсів Близькосхідного регіону; ознайомлення з туристичними приладами Єгипту, Туреччини, Кіпру, Ізраїлю, Об'єднаних Арабських Еміратів, Саудівської Аравії.

План

1. Загальна характеристика Близькосхідного туристичного регіону.
2. Єгипет як найрозвиненіша туристична країна регіону.
3. Рекреаційний комплекс Туреччини.
4. Туристичні ресурси Кіпру.
5. Ізраїль – центр паломницького туризму регіону.
6. Рекреаційний комплекс Об'єднаних Арабських Еміратів.
7. Саудівська Аравія – перлина Аравійського півострова.

1. Загальна характеристика Близькосхідного туристичного регіону

Близький Схід – назва регіону, розташованого в Західній Азії та Північній Африці на стику європейського, азійського та африканського материків. Це найближчий для європейців східний регіон. Звідси походить і його назва.

До Близькосхідного туристичного регіону входять такі країни, як: Бахрейн, Єгипет, Ємен, Ірак, Йорданія, Катар, Кувейт, Ліван, Лівія, Об'єднані Арабські Емірати, Оман, Саудівська Аравія, Сирія (рис. 5.1).

Рисунок 5.1 – Близькосхідний туристичний регіон

Поєднання природних і культурно-історичних рекреаційних ресурсів перетворює загалом Близький Схід на один із найперспективніших у туристичному відношенні регіонів світу, що привертає увагу туристів з інших регіонів. Широким внутрішньорегіональним зв'язкам сприяє й те, що більшість населення сповідує іслам, а для арабських країн – це ще і спільність мови, історії, побуту та культури.

Є чимало чинників, які негативно впливають на розвиток туризму: природні умови величезних безводних пустельних просторів; низький розвиток транспортної мережі; нерівномірний економічний розвиток; відсутність політичної стабільності. Тероризм, захоплення заручників, використання армії у державній політиці створюють імідж небезпечного для туризму регіону.

Близький Схід відіграє другорядну роль на ринку відпочинку й розважального туризму. Його розвиток відзначається нерівномірністю в межах регіону. Найрозвиненішими країнами на ринку міжнародного туризму є Туреччина, Єгипет, Саудівська Аравія та ОАЕ. Тут створені умови для комфортного пляжно-купального відпочинку в поєднанні з пізнавальним туризмом. Зазвичай основною метою туристів з інших регіонів світу є знайомство з історико-культурною спадщиною, культурою, а також паломництво.

Позитивні чинники розвитку туризму в Близькосхідному туристичному регіоні:

- вигідне транспортно-географічне положення, невелика різниця в часі з європейськими країнами;
- наявність унікальних природних туристично-рекреаційних ресурсів;
- задовільні санітарні умови, невисокий рівень епідемій;
- наявність представництв основних компаній з оренди автотранспорту, зручність у наймі іноземної робочої сили, низький рівень цін на пальне;
- унікальні об'єкти культурної та історичної спадщини;
- достатньо високий рівень сервісу та обслуговування.

Чинники, що стримують розвиток туризму в Близькосхідному туристичному регіоні:

- відсутня політична стабільність, військові конфлікти;
- великі простори зайняті пустелями;
- слаборозвинений транспорт та інша інфраструктура;
- для країн регіону характерний нерівномірний соціально-економічний розвиток;
- в окремих випадках дискомфортні погодно-кліматичні умови.

2. Єгипет як найрозвиненіша туристична країна регіону

Арабська Республіка Єгипет – північно-африканська близькосхідна країна, береги якої омиваються водами Середземного та Червоного морів. Загальна площа – 1 млн км²; столиця – Каїр. Близько 96 % всієї території Єгипту займають піщані та щебенисті пустелі, 4 % – припадає на дельту Нілу.

Геотуристичне положення Єгипту досить вигідне: країна розташована в безпосередній близькості від одного з головних споживчих ринків світу – Європи і має вихід до узбережжя Середземного та Червоного морів (рис. 5.2). Країна є центром давньої цивілізації та має на своїй території туристичні атракції світового рівня (піраміди Гізи, долина царів у Луксорі, гора Мойсея), музеї, де зібрані безцінні колекції.

Рисунок 5.2 – Географічне положення Єгипту

При слові «Єгипет» першою асоціацією буде «піраміда» – це й не дивно, адже в країні їх близько сотні.

Рисунок 5.3 – Піраміди Хеопса, Хефрена й Мікериона, а також Великий Сфінкс

Незважаючи на сотні експедицій, досліджень і наукових звітів, піраміди й досі зберігають свої таємниці. Навіть стосовно технології їх будівництва побутує кільканадцять гіпотез. Більшість пірамід розташована в околицях єгипетської столиці У Гізі збереглися **три великих піраміди**: Хеопса – єдина вціліла споруда із переліку семи чудес стародавнього світу, Хефрена й Мікериона (рис. 5.3 і 5.4).

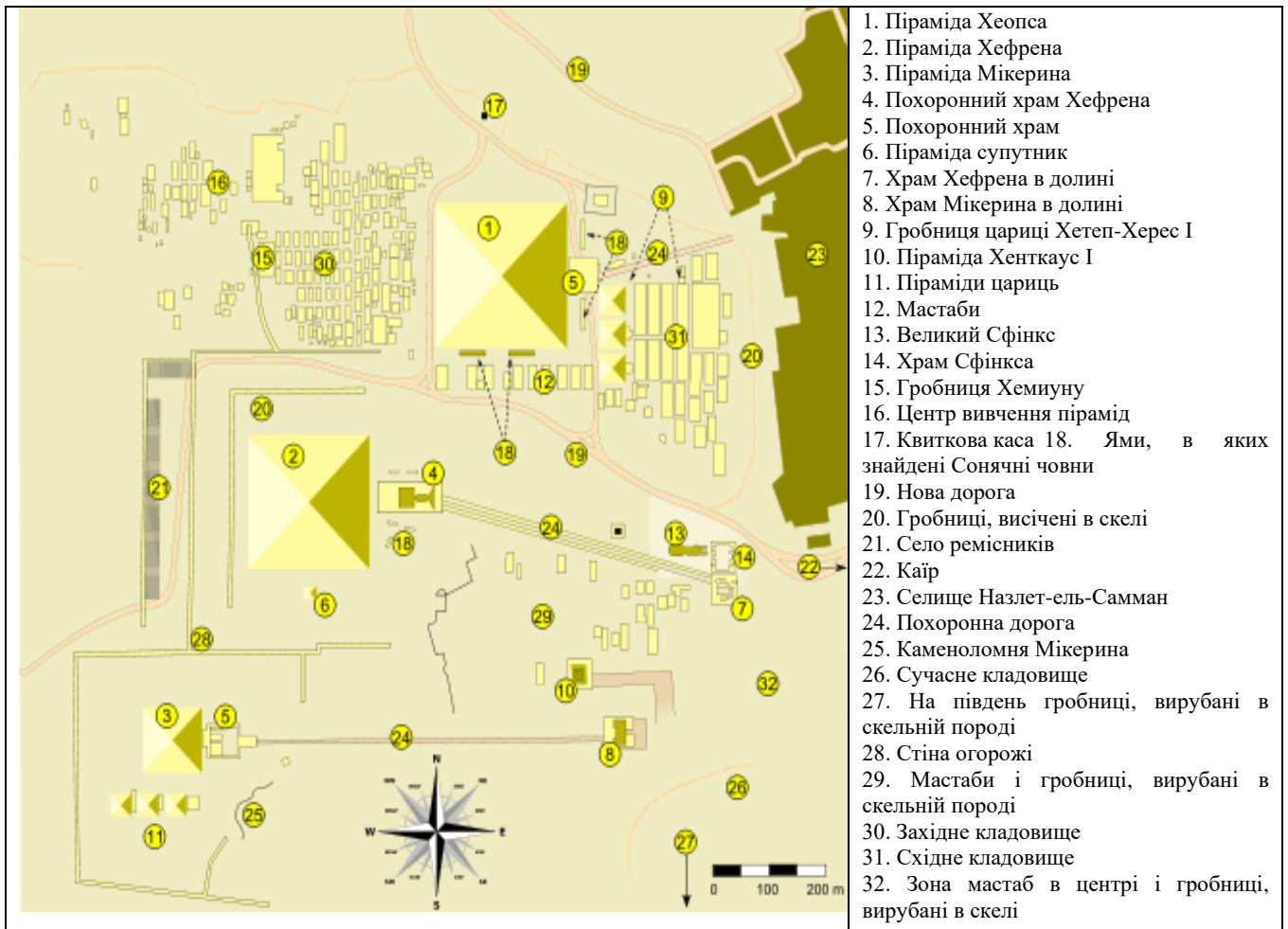

Рисунок 5.4 – Карта плато Гізи

Традиційним центром для візиту є **Луксор** – «місто мертвих» із долиною Царів, де знаходяться поховання давніх єгипетських володарів, єдиний жіночий храм цариці Хатшепсут і Колосів Мемнона, Карнакський та Луксорський храми, що з'єднані алеями сфінксів. Околиці Луксора багаті на видатні пам'ятки: культовий центр богині кохання Хатхор, храм бога-гончара Хнума, святилище бога-сокола Хора (рис. 5.5).

Рисунок 5.5 – «Місто мертвих» Луксор

Єгипетський музей Каїру – окрема туристична атракція, що налічує 150 тис. експонатів, розміщених у 100 залах, серед яких всесвітньовідомі статуетка Нефертіті, саркофаг із литого золота з поховальною маскою Тутанхамона, безцінні папіруси, фрески, прикраси, мумії.

Гора Синай, або гора Мойсея і монастир Святої Катерини (рис. 5.6) – місця паломництва тисячів туристів. Сходження на вершину, висота якої становить 2 285 м, відбувається вночі, там потрібно дочекатися сходу Сонця. Вважається, що після цього людині відпускаються її гріхи. Ідучи дорогою із гори Мойсея, мандрівники опиняються перед монастирем Святої Катерини, заснованим у IV ст. біля підніжжя гори Синай. Це один із найбільш давніх безперервно діючих християнських монастирів. До VI ст. монастир називався Преображенським, або Неопалимої Купини, яка росте на території монастиря, а після придбання монахами мощів святої Катерини він отримав сучасну назву.

Рисунок 5.6 – Гора Синай, або гора Мойсея і монастир Святої Катерини

До головних особливостей розвитку єгипетської індустрії туризму належить широке застосування системи менеджменту, яка носить назву «анклавний туризм» (all inclusive). Завдяки впровадженню в практику функціонування туристичних комплексів за принципом «все включено» практично відсутній вплив місцевого культурного і, частково, економічного середовища на відпочинок туристів. Найбільшими курортними центрами, які функціонують за такою системою, є Хурхада, Шарм-ель-Шейх, Сафага.

3. Рекреаційний комплекс Туреччини

Туреччина, офіційна назва Турецька Республіка – країна, розташована між Чорним і Середземним морями, межує на сході з Вірменією, Грузією та Іраном, на південному сході – з Іраком та Сирією, на заході – з Грецією та Егейським морем (рис. 5.7). Столиця – місто Анкара.

Рисунок 5.7 – Турецька Республіка

До основних курортів Туреччини належать: Стамбул, Кемер, Аланія, Мармарис, Анталія, Сіде, Белек, Фетхіє і Бодрум (рис. 5.8).

Рисунок 5.8 – Рекреаційний комплекс Туреччини

Стамбул – єдине в світі місто, розташоване на двох континентах. Місто двох культур і двох релігій. Місто контрастів і парадоксів.

Стамбул структурно складається з трьох частин: на європейській частині – історичний півострів, розташований на півдні Халича, на півночі Халича – Галата, на азійській частині – Нове Місто. На європейській частині розміщені численні торговельні й адміністративні центри, на азійській – здебільшого спальні райони. Місто, що розділяє Азію з Європою і об'єднує Чорне море з Мармуровим, розкинулося по обидва береги Босфору.

Аланія – місто, яке Марк Антоній подарував Клеопатрі. Аланія має визначні пам'ятки (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Визначні пам'ятки Аланії

	<p>Стародавня візантійська фортеця XIII ст. Стародавні зубчасті стіни фортеці Аланії підносяться на 250 м над рівнем моря та простягаються на 6,5 км. Фортеця була збудована сельджуками в 1221 р., мала 83 бастіони і 140 веж.</p>
	<p>Кизил Куле (Червона вежа) (тур. Kızıl Kule) – головна визначна пам'ятка турецького міста Аланія. Вежа розташована в порту міста. Ця споруда XIII ст. вважається символом міста і навіть зображена на його прапорі. Є частиною комплексу візантійської фортеці Аланії.</p>
	<p>Далматаш (тур. Damlatas Mağarası) – печера в центрі міста Аланія. Назва Дамлаташ складається з 2-х слів (тур. damla – крапля, taş – камінь) і в перекладі з турецької означає «необроблений дорогоцінний камінь».</p>

Також до видатних туристичних ресурсів Аланії належать: Судноверф, Пам'ятник Ататюрку й турецьким піонерам, Пам'ятник Ала-Ад-Діну, Кейкубада, Археологічний музей Аланії з рідкісною підлоговою мозаїкою 2 ст.н.е., Будинок-музей Ататюрка, р. Дим Чай і печера Дим, Середньовічний караван-сарай Аларакан, побудований у VIII ст. (район Авсаллар).

Анталія – це «перлина» Туреччини, яку іноді називають «турецькою Рів'єрою». Головний туристичний центр Туреччини й один із найпопулярніших і найбільш відвідуваних курортів світу. Крім прекрасної берегової лінії і власне моря, вона відрізняється розвиненою інфраструктурою та бездоганим сервісом.

Мармарис – розташований на місці сполучення Егейського та Середземного морів, у одній із найбільших в світі зеленій бухті, оточеній сосновими пагорбами. Це місце – один із найпопулярніших курортів на південному заході Туреччини. На північ

від Мармарису знаходиться мальовнича затока Гекова, на південь – Середземне море. На заході Мармарис межує з півостровом Датча, а на сході – з озером Кейджеїз. Мармарис відомий своєю 12-кілометровою набережною, що простяглася вздовж усього курорту, та знаменитою Вулицею Барів (рис. 5.9).

Рисунок 5.9 – Мармарис

Сіде – курорт, розташований на відстані 60 км від Анталії. Найпривабливішими для туристів є такі пам'ятки античності: величезний амфітеатр, який може вмістити 25000 осіб, міська стіна з воротами, ринок рабів – Агора, давньоримські лазні, перетворені на музей (рис. 5.10).

Рисунок 5.10 – Визначні пам'ятки м. Сіде

4. Туристичні ресурси Кіпру

Кіпр – третій за величиною острів Середземного моря. Це однойменна невелика країна з площею 9,25 тис. км², що трохи більша за найменшу область України, з населенням 850 тис. осіб. Кіпр щорічно приймає понад 3 млн туристів з усього світу.

Найбільше історико-культурних і архітектурних туристичних об'єктів знаходяться в столиці Кіпру – місті Нікосії, яке характеризується неймовірним поєднанням різних епох та культур. Чудове старе місто захищене архітектурним шедевром – Венеціанською фортецею з 11 вежами.

Друге за величиною місто Кіпру – Лімасол – одночасно є його головним морським портом і важливим туристичним центром. Це місто-курорт із середньовічним замком, у якому вінчався Річард Левове Серце з Беренчарією. Є тут відомий амфітеатр і руїни стародавнього міста Аматыс. Також Лімасол приваблює туристів аквапарком і активним нічним життям.

У Ларнаці, третьому за величиною місті Кіпру, знаходиться головний міжнародний аеропорт. Місто відоме тим, що тут народився філософ Зенон, Святий Лазар, а в мечеті похована тітка пророка Мухамеда.

Місто Пафос, біля якого знаходиться другий міжнародний аеропорт Кіпру, в давнину було столицею країни. Тут багато об'єктів туризму, серед яких вирізняються катакомби Соломона, цвинтар королів, мозаїка Діонісія, а також колона Апостола Павла (рис. 5.11).

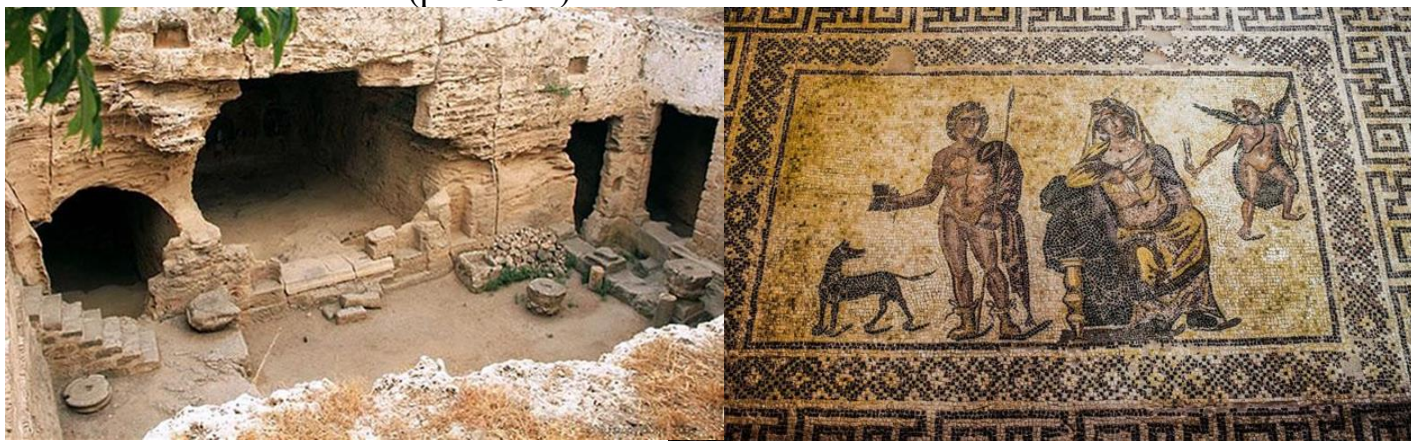

Рисунок 5.11 – Катакомби Соломона та мозаїка Діонісія

5. Рекреаційний комплекс Ізраїлю

Держава Ізраїль – країна в південно-західній Азії на південно-східному узбережжі Середземного моря. На півночі межує з Ліваном, на північному сході – із Сирією, на сході – з Йорданією, на південному заході – з Єгиптом. Столиця – місто Єрусалим.

Основними туристичними напрямками країни є релігійний і оздоровчий туризм.

Сотні тисяч паломників з усього світу щорічно відвідують Ізраїль. Основними напрямками паломництва є міста Єрусалим, Назарет, Віфлеєм. Стіна плачу, Храм Гробу Господнього. Щодо оздоровчого напрямку, то Мертве море є природним лікувальником, що допомагає при багатьох захворюваннях. Розташоване у тектонічній западині на 395 м нижче від рівня моря. Поєднання мінералів із теплою, сонячною погодою, грязьові ванни і чисте повітря, насичене киснем, сприяють лікуванню багатьох хвороб. Курорти Мертвого моря не мають світових аналогів. Узбережжя Мертвого моря – найнижчий суходіл планети, площею 1050 км², довжиною 76 км і середньою глибиною 335-356 м. Береги пустельні, місцями скелясті. У Мертве море впадає р. Йордан. Мертве море – одна з найсолоніших водойм світу (запас солей близько 43 млрд т), концентрація солей – 260-270 ‰ (в окремі роки – 310 ‰).

Єрусалим (у перекладі «священний») – місто, яке згадується в Біблії 632 рази. Сьогодні Стіна Плачу – залишки стіни, що оточувала Другий Храм – для євреїв є святиною, другою тільки після Святої святих Храмової гори. У старому місті сконцентрована низка святих місць для християн, мусульман та юдеїв: Храмова гора, Стіна Плачу, Храм Гробу Господнього, Купол Скелі та мечеть Аль-Акса. До старого міста також справедливо відносять і Гору Сіон із Храмом Успіння Пресвятої Богородиці.

6. Рекреаційний комплекс Об'єднаних Арабських Еміратів

Об'єднані Арабські Емірати – це федерація, що складається із семи еміратів: Абу-Дабі (столиця), Аджман, Дубай, Фуджейра, Рас-ель-Хайма, Шарджа, Умм-Ель-Кувейн. Знаходиться в південно-західній Азії, в Перській затоці. Межує на південному-заході із Саудівською Аравією і на південному-сході – з Оманом (рис. 5.12).

Рисунок 5.12 – Об'єднані Арабські Емірати

Курорти ОАЕ: Дубай, Умм-ель-Кувейн, Шарджа, Рас-ель-Хайм, Абу-Дабі, Фулжейра, Аль-Айн.

Центр туризму ОАЕ – емірат Дубай. Менш відвідуваним є емірат Шарджа, ще рідше – столиця Абу-Дабі. Дубай – другий за величиною емірат, визнаний одним із крупних центрів бізнесу й туризму на Близькому Сході. Сьогодні Дубай – місто із сучасними автострадами, прекрасними парками і житловими районами, прекрасними офісними комплексами і багатючими торговими центрами.

Бурдж Халіфа – найвищий хмарочос у світі, розміщений у місті Дубай. На сьогодні він є найвищою спорудою планети. Хмарочос сягає 828 м і складається з 162 поверхів. Вартість споруди – 4,1 млрд доларів США (рис. 5.13).

Рисунок 5.13 – Бурдж Халіфа

ОАЕ славляться своїми штучними островами, які приваблюють туристів з усього світу (рис. 5.14).

Рисунок 5.14 – Штучні острови ОАЕ

7. Саудівська Аравія – перлина Аравійського півострова

Королівство Саудівська Аравія, країна на Аравійському півострові, простягнулося від Червоного моря до Перської затоки, межує на півночі з Йорданією, Іраком і Кувейтом, на сході – з Катаром і Об'єднаними Арабськими Еміратами, на південному-сході – з Оманом, на півдні – з Єменом; на заході омивається Червоним морем.

У Саудівській Аравії виділяють Хіджаз на узбережжі Червоного моря, Неджд у центральній частині півострова, Ель-Хаса на узбережжі Перської затоки й невеликий район Асір на південному заході.

Саудівська Аравія ніколи не була «напрямом мрії» для туристів. Головна причина такого ставлення до країни – суворі правила для мандрівників: пиво тільки безалкогольне (і це при великій кількості морепродуктів), жінкам-туристкам заборонено подорожувати на самоті і багато ін.

Саудівська Аравія – це напрям, який мало розроблений туристичними агентствами, до того ж більшість жителів цієї країни проти скасування обмежень, велика частина яких пов'язана з химерними, навіть ексцентричними, традиціями. Так, чоловік, що публічно ходить у шортах, може бути затриманий поліцією; жінок не прийнято саджати за стіл разом із чоловіками, для них обладнані окремі приміщення; у країні немає кінотеатрів; перед реєстрацією в готелі турист(ка) повинен довести, що перебуває у шлюбі зі своєю супутницею (супутником), інакше їх поселять у різних номерах (в кращому випадку).

Отже, стосовно стану та розвитку туристично-рекреаційного комплексу Близькосхідного туристичного регіону за останні роки, необхідно зазначити, що туризм перетворився на перспективну галузь міжнародного бізнесу з багатьма напрямками свого розвитку, індустрією курортів, став складовою частиною стратегічних, економічних і соціальних концепцій розвитку країн світу.

Питання для самоконтролю

1. Які країни входять до Близькосхідного туристичного регіону?
2. Розкрийте сутність поняття «анклавний туризм».
3. Які головні паломницькі святині Ізраїлю?
4. Що є перлиною Туреччини для туристів?
5. Які чинники перешкоджають розвитку туризму Саудівської Аравії?
6. Охарактеризуйте складові емірати ОАЕ.
7. Змоделюйте подальший розвиток туризму в макрорегіоні.

Визначте, правильним чи неправильним є твердження

1. Об'єднані Арабські Емірати – це федерація з п'яти еміратів: Абу-Дабі (столиця), Аджман, Дубай, Шарджа, Фулжейра.
2. Кизил Куле (Червона вежа) є туристичною пам'яткою м. Мармарис (Туреччина).
3. Стіна Плачу знаходиться в Єрусалимі.
4. Мертве море вважається основним туристичним ресурсом для розвитку релігійного туризму в Ізраїлі.
5. Бурдж Халіфа – найвищий хмарочос у світі, знаходиться в місті Дубай.

Оберіть правильну відповідь

1. У Близькосхідному регіоні серед населення переважають:
 - а) араби;
 - б) тюрки;
 - в) мусульмани.
2. Укажіть найбільшу нафтовидобувну країну:
 - а) Єгипет;
 - б) Ірак;
 - в) Саудівська Аравія.
3. У якій країні знаходиться гора Синай?
 - а) Єгипет;
 - б) Ізраїль;
 - в) Іран.
4. Укажіть основну святиню Мекки:
 - а) червоний камінь Кааби;
 - б) білий камінь Кааби;
 - в) чорний камінь Кааби.
5. Укажіть найбільш давню з діючих столиць світу:
 - а) Багдад;
 - б) Дамаск;
 - в) Ель-Кувейт.

Географічний диктант

Укажіть назви туристичних ресурсів:

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Назвіть рекреаційні райони приморського відпочинку, що сформувалися у межах Близькосхідного туристичного регіону.

2. Охарактеризуйте ландшафтні туристично-рекреаційні ресурси Близькосхідного туристичного регіону.

3. Назвіть центри релігійного туризму й паломництва Близькосхідного туристичного регіону.

4. Які техногенні туристичні ресурси Близькосхідного туристичного регіону мають світове визнання?

5. Охарактеризуйте особливості туристично-рекреаційних ресурсів Єгипту, ОАЕ та Саудівської Аравії.

6. Розкрийте специфіку туристично-рекреаційних ресурсів та розвитку рекреації та туризму в країнах Близькосхідного туристичного регіону.

7. Окресліть проблеми та перспективи використання туристично-рекреаційних ресурсів Близькосхідного туристичного регіону.

Лекція № 8: Туристичні ресурси Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону

Мета: ознайомлення з районуванням Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону; характеристика визначних регіональних туристичних ресурсів.

План

1. Південноазійський туристичний район.
2. Північно-східноазійський туристичний район.
3. Південно-східноазійський туристичний район.
4. Австралія та океанія.

1. Південноазійський туристичний район

Згідно із класифікацією ЮНВТО (Всесвітньої туристичної організації) до складу регіону Південна Азія включено такі країни: Афганістан – Бангладеш – Бутан – Індія – Іран – Мальдіви – Непал – Пакистан – Шрі-Ланка (рис. 6.1).

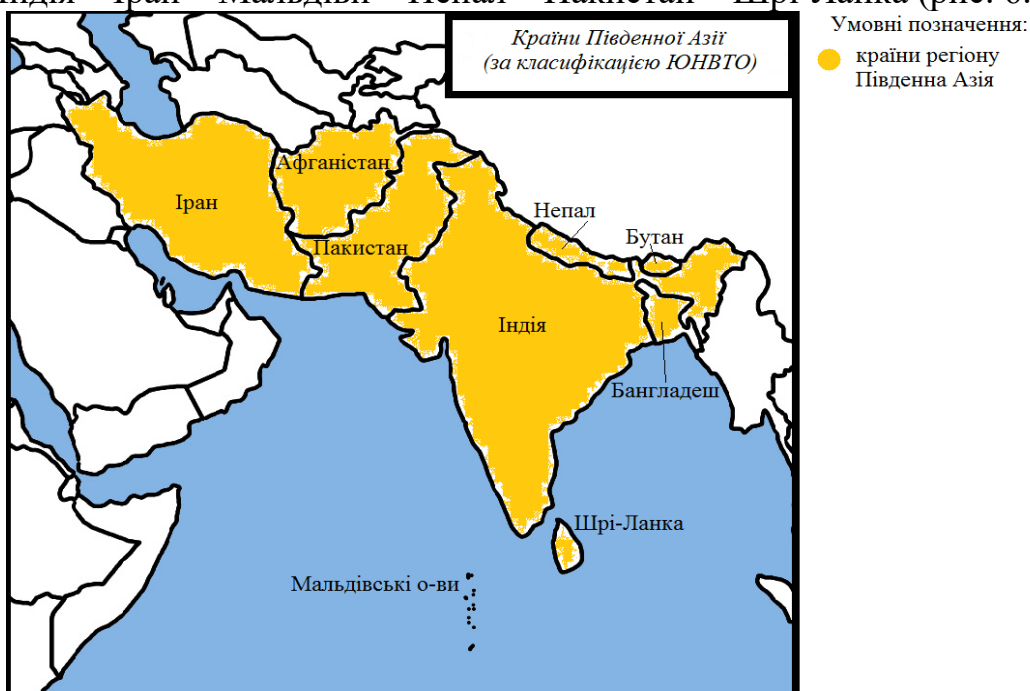

Рисунок 6.1 – Країни Південної Азії

Південна Азія розташована в жаркому кліматичному поясі. Тут не буває холодної зими; протягом усього року кожного дня сонце знаходиться високо над горизонтом.

Для півостровів Індостан та Індокитай характерна наявність мусонних вітрів. Взимку вони дмуть із континенту, від чого встановлюється суха погода, а влітку приходять південно-західні мусони з Індійського океану, які несуть за собою велику кількість вологи, через що літо тут дуже дощове.

Загалом регіон придатний для відпочинку впродовж цілого року, проте зимовий відпочинок тут є більш комфортним.

ІНДІЯ

Республіка Індія розташована в Південній Азії на півострові Індостан, який омивається водами Індійського океану. Її загальна площа – 3,3 млн км² (7-е місце у світі), кількість населення – 1,2 млрд осіб (2-е місце у світі). Столиця – місто Нью-Делі. До складу Індії входять Андаманські, Нікобарські та Лаккадівські острови. Гімалаї на території Індії простягаються дугою із півночі на північний схід, утворюючи природний кордон із Китаєм, Непалом і Бутаном.

Практично вся територія Індії знаходиться в субекваторіальному поясі. Особливості погодно-кліматичних умов формуються під впливом тропічних мусонів.

Своєрідним туристичним ресурсом країни є культурний світ, його духовні й матеріальні прояви: філософія індуїзму, відтворена в архітектурній симфонії храмів, пишні палаци, які свято оберігають пам'ять минувшини, багатоголосі сучасні мегалополіси і «загублені» міста.

Із точки зору пізнавального й релігійного туризму велике значення мають міста країни: Делі, Мумбаї (Бомбей), Колката (Калькутта), Ченнай (Мадрас), Варанасі та ін. Шанувальники екологічного туризму відвідують національні парки, серед яких великою популярністю користуються:

1) Канченджанга – біосферний заповідник, розташований на північному-сході країни. Створений у 1977 р. для охорони високогірного гімалайського ландшафту, який включає третю вершину світу – Канченджангу, а також льодовики району Канченджангі (рис. 6.2);

Рисунок 6.2 – Національний парк Канченджангу

2) Долина Неори – національний парк, що був заснований у 1986 р. – одна з найбільш багатих біологічних зон на північному-сході Індії. Долина річки Неора – одна з небагатьох областей дикої природи в країні, де збережена унікальна екосистема, де співіснують тропічні, субтропічні, субпомірні й помірні представники флори та фауни (рис. 6.3);

Рисунок 6.3 – Національний парк Долина Неори

3) Кеоладео – національний парк, відомий як пташиний заповідник Бхаратпур. Парк – домівка для рідких і вимираючих видів птахів, які мігрують сюди в зимовий період. Становить інтерес як для туристів, так і для вчених-орнітологів. Внесений до списку ЮНЕСКО у 1985 році (рис. 6.4).

Рисунок 6.4 – Національний парк Кеоладео

До основних археологічних пам'яток країни належать:

1) Печери Еллора – селище в індійському штаті Махараштра, де в VI-IX ст. були збудовані 34 печери: 12 південних – буддійські, 17 у центрі – індуїстські, 5 північних – джайнські (рис. 6.5);

Рисунок 6.5 – Печери Еллора

2) Руїни Хампі – селище на півночі Карнатаки. Розташоване серед руїн Віджаянагара – колишньої столиці Імперії. Сьогодні залишається важливим індуїстським центром паломництва завдяки діючому храму Вірупакши (рис. 6.6).

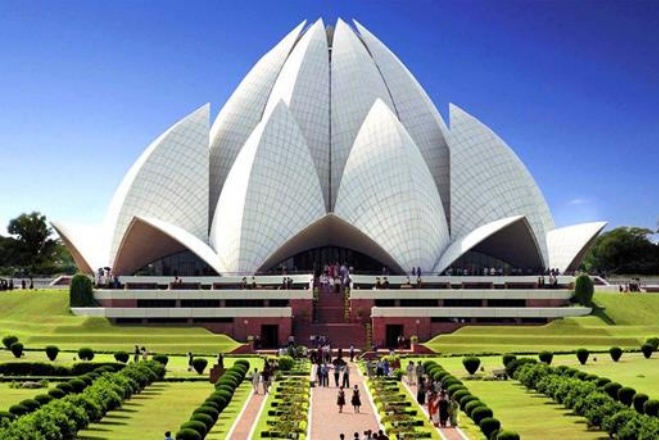

Рисунок 6.6 – Руїни Хампі

У табл. 6.1. представлено та охарактеризовано найпривабливіші архітектурні пам'ятки Індії.

Таблиця 6.1

Архітектурні пам'ятки Індії

Назва	Зовнішній вигляд	Опис
Сотова тюрма		Колишня колоніальна тюрма, яка відома під назвою «Чорні води», що розташована на Андаманських та Нікобарських островах Індії. Тюрма використовувалася Британською імперією для заслання політичних в'язнів.
Гробниця Хумаюна		Гробниця могольського падишаха Хумаюна в Делі була збудована на замовлення його вдови Хаміди Бану Бегум (зводилася 8 років).

Храм Лотосу		<p>Головний храм релігії бохаї в Індії, збудований у 1986 році.</p> <p>Знаходиться в столиці Індії – місті Нью-Делі. Збудований із пентелійського мармуру у формі квітки лотоса. Відомий як головний храм Індійського субконтиненту та головна сучасна архітектурна пам'ятка міста.</p>
Тадж Махал		<p>Мавзолей-мечеть розташований в індійському місті Агрі, на березі річки Джамна. Збудований для увічнення пам'яті про дружину Мумтаз-Махал, що померла при народженні чотирнадцятої дитини падишаха Шах-Джахана.</p>

Найбільш відомими гірськолижними курортами Індії є Аулі, Гулмарг, Куфрі, Соланг.

НЕПАЛ

Федеративна Демократична Республіка Непал (площа – 147,2 тис. км²; населення – 28,5 млн осіб; столиця – Катманду) – найбільш високогірна держава світу. Вона повністю розташована в Гімалаях. Понад 40% території Непалу знаходиться на висоті понад 3 000 м.

Непал – «мекка» для альпіністів. На території країни повністю або частково знаходяться 8 найбільш високих вершин світу, в тому числі Еверест (Джомолунгма) – найвищий пік на Землі (рис. 6.7).

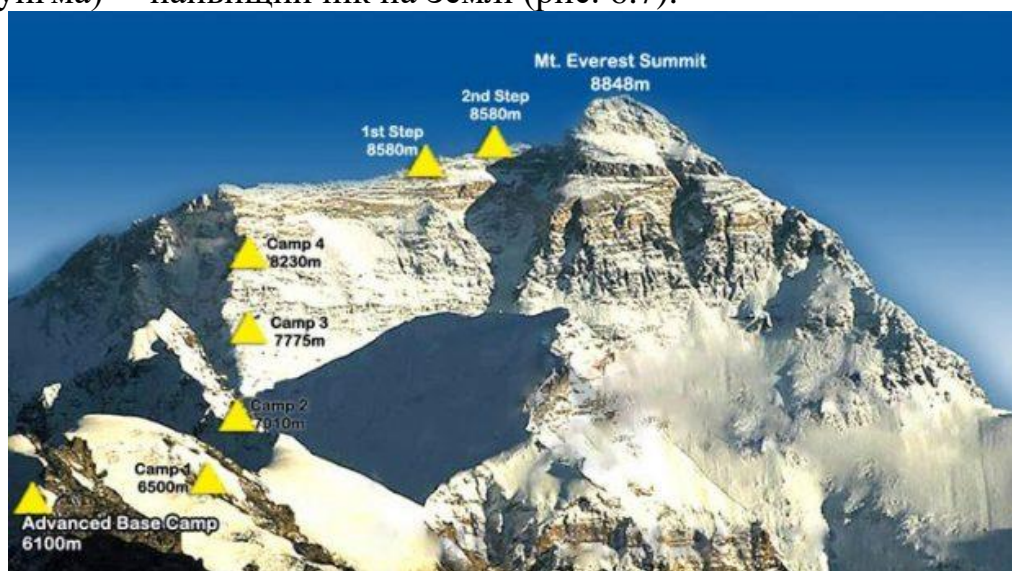

Рисунок 6.7 – Еверест

БУТАН

У Східних Гімалаях розташована невелика держава Південної Азії – Королівство Бутан зі столицею Тхімпху. Площа королівства становить 38,4 тис. км², його населяє 691 тис. осіб.

Бутан – одна з найбільш загадкових і самобутніх країн світу. Вона практично не зачеплена цивілізацією. У країні переважає натуральне господарство. Навіть у столиці відсутні сучасні будівлі зі скла й бетону, на дорогах немає світлофорів, а перше Інтернет-кафе відкрилося в 2000 р. Іноземці отримали право відвідувати королівство з 1974 р. Перебування туристів у Бутані значною мірою регламентоване дозволами (дуже часто за підписом самого короля) на відвідування багатьох об'єктів.

Внутрішній туризм у його сучасному розумінні в країні практично відсутній. Екологічний, релігійний і пізнавальний туризм – ключові напрямки освоєння ресурсного потенціалу й розвитку міжнародного туризму в Бутані.

ШРІ-ЛАНКА

На південь від Індії розташована острівна держава – Демократична Соціалістична Республіка Шрі-Ланка. Її площа становить 65,6 тис. км², населення – 21,3 млн осіб. Офіційною столицею вважається Шрі-Джаяварденепура-Котте, фактичною – Коломбо (рис. 6.8).

Рисунок 6.8 – Демократична Соціалістична Республіка Шрі-Ланка

До основних туристичних міст республіки належать: Дехівала-Маунт-Лавінья, Джафна, Шрі-Джаяварденепура, Канді (рис.6.9).

Узбережжя Шрі-Ланки – сучасний «туристичний рай», який формують понад 1 500 км пляжів із дрібним піском, пальмами і кораловими рифами з фантастичним біорізноманіттям і затонулими кораблями. На обладнаних курортних зонах західним туристам пропонують модний цілорічний «коктейль» із активного відпочинку на воді, екологічних турів і національного колориту (національних свят, рибних і фруктових базарів, пам'яток архітектури та святих місць).

Дехівала-Маунт-Лавінья

Джафна

Шрі-Джаяварданапура

Канді

Рисунок 6.9 – Туристичні міста Шрі-Ланки

Окрім цього, відомими природними ресурсами є Нагір'я Центральної Шрі-Ланки – гірські ліси, розташовані на висоті 2500 м, а також національний парк Сінхараджа – єдиний дерев'яний масив тропічних лісів у країні.

Анурадхапура – місто, що розташоване на річці Аруві, складається із двох зон: «старе місто» із археологічними зонами та храмами та «нове місто» із жилими кварталами.

Скеля Сигірія – скельне плато висотою 370 м, навколо якого збудовані безкраї сади, в котрих з'явилися перші в світі фонтани, що функціонують і нині. На вершині діє печерний буддійський монастир (рис. 6.10).

Рисунок 6.10 – Скеля Сигірія

Серед туристів незмінною популярністю користується комплекс печерних храмів і золотого храму Дамбулла. Тут у 5 великих і численних малих печерах із настінним високохудожнім розписом V-VIII ст. розміщено велику кількість

статуй Будди. Одним із чудес Дамбулли є печера, стінами якої вода тече вгору. У найвищій точці печери вода накопичується і спадає вниз у золоту чашу, навколо якої медитують монахи (рис. 6.11).

Рисунок 6.11 – Дамбулла

МАЛЬДІВИ

Мальдівська Республіка – острівна держава в екваторіальних водах Індійського океану, розташована на південний захід від острова Шрі-Ланка. Мальдіви складаються із майже 1 200 невеликих коралових островів, які лише на кілька метрів підіймаються над водою. Заселеними є лише 220 атолів. Площа країни – 298 км², населення – майже 400 тис. осіб, столиця – Мале (рис. 6.12).

Рисунок 6.12 – Географічне положення острівної держави

Велика Мечеть, що знаходиться в місті Мале, відкрита в листопаді 1984 року президентом Момуном Абдулом Гаюмом. Вона є головною візитівкою міста (рис. 6.13).

Основним туристичним ресурсом країни є океанічні пляжі, які вважаються одними із найбільш мальовничих на планеті. Білий м'який пісок, чиста блакитна вода, що зливається з небом, буяння тропічної рослинності формують образ туристичного едему.

Рисунок 6.13 – Велика Мечеть (м. Мале)

Його доповнює і стиль відпочинку: спокійне усамітнення, неквапність, респектабельність, які не відмінюють активного відпочинку. Насолода рухом – невід’ємний атрибут близько 100 острівних курортів. Їх вибір залежить від цілей відпочинку: насолода розкішшю (Атоли Фаафу, Північний Мале, Баа), оздоровлення (Атоли Південний і Північний Арі), дайвінг (Атоли Лавіяні, Алавелі, Маччафуші, Вілігілі-вару, Еллаїду, Батала, Рангалі-Фінолу), «медовий» місяць (Атол Південний Мале), сімейний відпочинок (Атол Північний Мале).

Мальдівці підтримують екологічність і престижність своїх курортів низкою обмежень і табу, порушення яких карається значними штрафами, а то й арештом. На пляжах забороняється вживання алкогольних напоїв, засмага і купання топлес (лише пляжі острова Кураматі чекають шанувальників подібного відпочинку), збір коралів, підводне полювання. Мусульманські традиції не передбачають появу в громадських місцях у пляжному одязі.

ІРАН

Ісламська Республіка Іран розташована в південно-західній частині Азії. На півночі країну омивають води Каспійського моря, на півдні – Перської та Оманської заток Індійського океану. За площею (1,6 млн км²) країна займає 18-е місце у світі, за населенням (66,4 млн осіб) – 19-е. Столиця – Тегеран.

Значну частину території країни займають гори й пустелі. На території Ірану виділяються три природно-кліматичні зони: узбережжя Перської та Оманської заток із тропічним спекотним кліматом, центральні області з посушливим субтропічним кліматом і гірські райони з помірним кліматом.

Персеполь – Давньоперсидське місто, що виникло в VI-V ст. до н. е. як столиця імперії Ахеменідів. Був захоплений Олександром Македонським в 330 р. до н. е. та зруйнований пожежею (рис. 6.14).

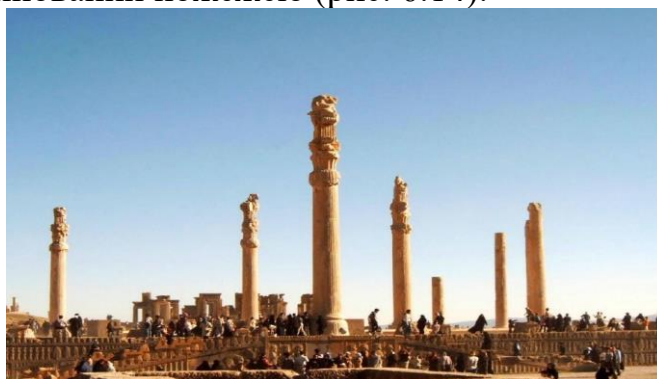

Рисунок 6.14 – Персеполь

Монастир Святого Степаноса – вірменський монастир, що розташований у долині річки Аракс. Був збудований у IX столітті в епоху Сефавідів, проте після кількох землетрусів зазнав реконструкції (рис. 6.15).

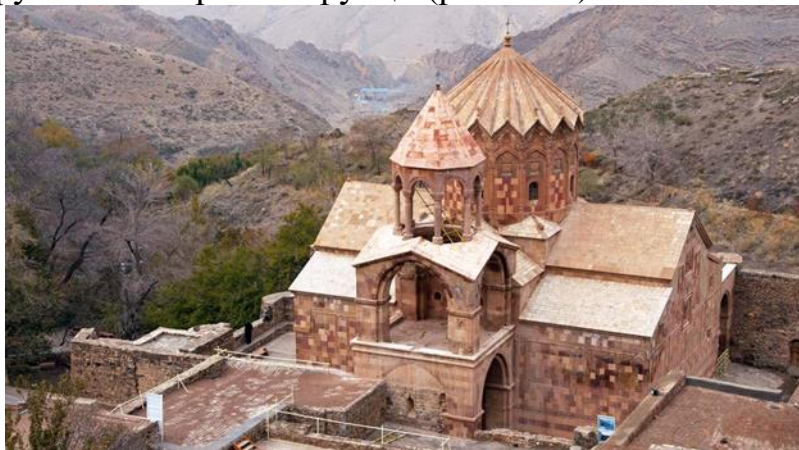

Рисунок 6.15 – Монастир Святого Степаноса

У силу традицій ісламського фундаменталізму міжнародний туризм в Ірані не отримав широкого розповсюдження. Водночас країна має великий ресурсний потенціал для розвитку міжнародного туризму з деяких напрямків – лікувально-оздоровчого, пізнавального, пляжно-купального та ін.

2. Північно-східноазійський туристичний район

Китай – Монголія – Південна Корея – Північна Корея – Тайвань – Японія

КИТАЙ

Китайська Народна Республіка (КНР) розташована в східній частині Азії. Територія Китаю омивається водами західних морів Тихого океану. Площа – 9,6 млн км². Китай – найбільша країна в Азії і третя у світі за площею (поступається лише Росії та Канаді).

Територія Китаю з півночі на південь простягається на 5,5 тис. км, а із заходу на схід – на 5 тис. км. Протяжність сухопутного кордону країни становить 22,8 тис. км.

Розвиток туристичної індустрії Китаю ґрунтується на «трьох китах»: культурна спадщина, природне різноманіття та дисциплінованість на всіх рівнях – від топ-менеджерів до покоївок.

Найбільша кількість туристичних атракцій характерна для великих міст, які перетворилися на популярні центри міжнародного туризму: Пекін, Шанхай, Гуанчжоу, Макао, Сянган (Гонконг), Сіань, Чунцин, Харбін.

Туристів завжди приваблювали культура Тибету й неприступні вершини Гімалаїв, які постійно намагаються штурмувати альпіністи. Адміністративним центром Тибету є Лхаса («місто богів») – традиційна резиденція Далай-Лами (рис. 6.16). Місто розташоване на висоті 3 660 м над рівнем моря. Світову славу Тибету та Лхасі забезпечили монастирі – центри буддизму й ламаїзму, де й до сьогодні шануються та примножуються культурні традиції минувшини.

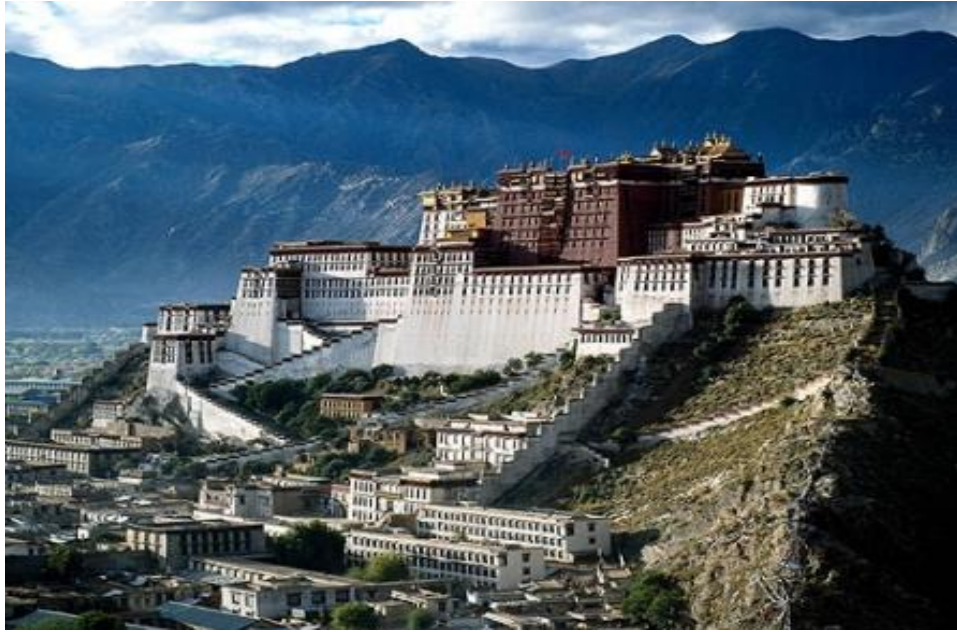

Рисунок 6.16 –Лхаса

Китай – дивовижна країна, в якій гармонійно поєднуються прекрасна природа, велична архітектура, традиції та суєтність сучасного життя.

Серед природних ресурсів популярністю став користуватися тропічний острів Хайнань, розташований на півдні Китаю. Тут збудовані сучасні готелі, які спеціалізуються на пляжному відпочинку та оздоровленні (рис. 6.17).

Рисунок 6.17 – Острів Хайнань

Щодо інших природних і архітектурних туристичних пам'яток Китаю, доцільно виокремити:

1) Велику китайську стіну – символ Китаю, дивовижну споруду нашої цивілізації. Хоча їй вже не одна тисяча років, вона й досі підносить дослідникам сюрпризи, і багато питань поки залишаються без відповідей. Загальна довжина Великої китайської стіни становить 8 851 км (рис. 6.18).

Рисунок 6.18 – Велика китайська стіна

2) Жовті гори, або Хуаншань розташовуються в провінції Аньхой на відстані 300 км від Шанхаю. Утворилися вони приблизно 100 млн років тому, пізніше льодовики поглибили основний ландшафт, у результаті чого скелі піднеслися на чималу висоту. 77 вершин перевищують висоту 1 км, а найвищі – Пік Лотоса і Пік Світла – досягли 1800 м. Унаслідок значної висоти гір хмари виявляються нижче від вершин, і з них іноді можна спостерігати різні світлові ефекти. Наприклад, «Світло Будди», воно ж «глюрія» (кругова веселка), і «Хмарне море» (рис. 6.19).

Рисунок 6.19 –Гори Хуаншань

3) Хему – село, за версією China National Geography, одне з найбільш мальовничих сіл Китаю. Село Хему знаходиться в долині річок Канас і Хему між величними горами на висоті 2000 м над рівнем моря. Розташувавшись на території повіту Бурчун на крайній півночі Синцзяна, оточене кручами й

масивними лісами. Ще недавно воно було повністю ізольоване від зовнішнього світу.

4) Долина Цзючжайгоу – природний заповідник на півночі провінції Сичуань, у південно-західній частині Китаю. Долина знаменита своїми каскадними водоспадами й мальовничими озерами. Долина Цзючжайгоу включає в себе три гігантські низини, які через свої розміри також називають долинами. Це долини Райз, Зечева і Шучженг. Серед визначних пам'яток цих місць – Прадавній Ліс, Лебедине Озеро (яке також називають Довгим – воно завдовжки понад 2 км), Трав'яне Озеро (назване так через те, що його поверхня вкрита рослинністю), Озеро та Водоспади Панд (двокольорове озеро з каскадним трирівневими водоспадами), Озеро П'яти Кольорів (маленьке озеро, вода в якому різних відтінків), Дзеркальне озеро (абсолютно тихе озеро, що віддзеркалює красу навколишньої природи).

5) Річка Янцзи – найдовша річка в Азії, на якій збудована дамба Трьох ущелин, що є найбільшою гідроелектростанцією у світі. Багато хто вважає, що річка розділяє Північний і Південний Китай. Обидві області дуже відрізняються кліматом, культурою, економікою природного середовища.

6) Озеро тисячі островів, або озеро Цяньдаоху знаходиться на відстані 150 км від міста Ханчжоу. На озері понад 400 маленьких і великих мальовничих островів. Цяньдаоху є штучним озером, яке з'явилося наприкінці 50-х років минулого століття в результаті перекриття річки для будівництва гідроелектростанції. Загальна площа озера складає 573 км². Цяньдаоху є найбільшим прісноводним озером у східній частині Китаю (рис. 6.20).

Рисунок 6.20 – Озеро тисячі островів

Парадокс сучасного Китаю – поєднання комуністичної ідеології та ринкової економіки. Для країни характерні одні з найвищих у світі темпи економічного зростання, економічна могутність держави і злидні переважної частини населення. Китай став найбільшим у світі виробником автомобілів, чорних металів, алюмінію, електроніки й електротехніки, взуття, синтетичних і бавовняних тканин та впевнено перетворюється на провідну туристичну країну.

У Китаї реалізується концепція територіального розвитку, заснована на залученні зарубіжних інвестицій у вільні економічні зони, які спрямовуються на промисловість і туристичну індустрію.

МОНГОЛІЯ

Монголія – держава у північно-східній частині Центральної Азії. Площа – 1,6 млн км², кількість населення 3 млн осіб. Столиця країни – Улан-Батор.

Головними рисами геотуристичного положення є значна віддаленість від головних туристичних споживчих ринків і відсутність виходу до моря. Різко континентальний клімат формує на більшій території країни зони суб'єктивно негативних тепловідчуттів протягом тривалого періоду часу, що призводить до формування відносно короткого туристичного сезону. Ці негативні моменти компенсуються майже дикими ландшафтами річкових долин, степів, пустель і гірських країн, а також самобутньою культурою місцевих жителів. Монголія – одна із небагатьох країн світу, для яких характерні багаті комбінації екосистем. Пустеля Гобі, що займає більше половини Монголії, вирізняється великою різноманітністю флори та фауни. Тут можна зустріти як кам'янисті пустелі із рідкісною рослинністю, так і піщані бархани. Найбільш цікавою областю є Південна Гобі, де зосереджені основні пам'ятки та туристичні центри.

Метою багатьох відвідувачів країни є Каракорум – колишня столиця монгольської імперії XIII-XVI ст., де збереглися залишки кам'яних стін, ремісничі квартали, культові споруди, палац хана Удегея і ведуться інтенсивні археологічні розвідки, що обіцяють нові відкриття (рис. 6.21).

Рисунок 6.21 – Каракорум – столиця Чингісхана

РЕСПУБЛІКА КОРЕЯ

У 1953 р. Корейський півострів був розподілений на дві частини демаркаційною лінією, проведеною приблизно по 38 паралелі. На південь від цієї лінії розташована Республіка Корея (РК), а на північ – Корейська Народно-Демократична Республіка (рис. 6.22). Стосунки між двома корейськими державами далекі від дружніх, що гальмує розвиток багатьох політичних і соціально-економічних процесів, у тому числі й туризм.

Рисунок 6.22 – Республіка Корея

У межах РК (столиця – Сеул) на площі близько 100 тис. км² проживає 48,5 млн осіб. Країна омивається водами Японського і Жовтого морів. Берегова лінія надзвичайно розчленована й облямована майже 3 тис. островів. Суходолу притаманна ландшафтна різноманітність, 70% території зайнято невисокими горами.

Південно-східні райони країни – головний осередок формування нації, тому пам'ятки історії зустрічаються тут на кожному кроці. Найбільша їх кількість сконцентрована в Кьончжу – столиці давнього королівства Сілла. Тут розташований найбільш давній буддистський храм країни – «Монастир царства Будди» із дзвоном Емілле, а також найдавніша обсерваторія, численні пагоди, королівські поховання та гробниці, печерний храм Соккурам (включений до списку Світової спадщини ЮНЕСКО), курортний комплекс на озері Помун.

ЯПОНІЯ

Японія (яп. 日本, にっぽん / にほん, МФА: [nip̚.pon] / [nihon]). Офіційна назва – Японська Держава. Це острівна держава на сході Азійсько-Тихоокеанського регіону, розташована на Японському архіпелазі, що складається із 6 852 островів. Загальна площа країни становить 377,9 тис. км², на її території мешкає 127 млн осіб. Столиця – Токіо. Слово «Японія» означає «Країна, де сходить сонце».

Туристичним символом країни є священні ворота храму Іцукусіма на острові Міядзіма, які стоять у бухті прямо у воді. Тут же на палях розмістився і сам храм – одна з найбільш шанованих японцями сакральних святинь (рис. 6.23).

Рисунок 6.23 – Святилище Іцукусіма

Ще одним знаковим об'єктом, який уособлює індустріальну велич Японії, став міст Сето-Охасі, збудований у 1988 р. і перекинутий через внутрішнє Японське море. Міст з'єднав острови Сікоку і Хонсю. Його довжина перевищує 12 км (рис. 6.24).

Рисунок 6.24 – Міст Сето-Охасі

Найбільшими туристичними центрами країни із великою кількістю високоатрактивних об'єктів є Токіо, Нара, Кіото, Камакура, Саппоро та багато інших міст і регіонів.

3. Південно-східноазійський туристичний район

Індонезія – Таїланд – Сінгапур – Малазія – Бруней – Філіппіни – Камбоджа – В'єтнам

ІНДОНЕЗІЯ

Республіка Індонезія (столиця – Джакарта), площа якої становить 1,9 млн км², займає значну частину найбільшого у світі Зондського архіпелагу. Історичним ядром Індонезії є острови Ява і Суматра, на яких вже з VII ст. виникли конкуруючі імперії. До переліку великих островів, які займає республіка повністю чи частково, належать Суматра, Ява, Калімантан, Сулавесі. Індонезія розташована в безпосередній близькості до двох внутрішньорегіональних туристичних споживчих ринків – японського та австралійського і значно віддалена від європейського та північноамериканського.

Популярною туристичною дестинацією Індонезії є національний парк Комодо, який розкинувся в центрі архіпелагу на 603 км² суходолу і 1 214 км² морських вод. Парк включає три основних острови – Комодо, Рінка, Падар і численні дрібні острівки.

У туристів, які відвідують Індонезію, великим попитом користується продукція народних промислів: срібні, керамічні та плетені вироби, предмети художнього різьблення по кістці, сувеніри з дерева й пір'я.

ТАЇЛАНД

Сіам – така історична назва сучасного Таїланду – кілька десятиліть років у світі асоціюється з туризмом, тайським боксом і тайським масажем.

Королівство Таїланд – конституційна монархія із 1932 р. Країна розташована на півострові Індокитай і займає площу 514 тис. км². Загальна кількість населення становить 66 млн осіб. Протяжність території країни із півночі на південь досягає 1 500 км, із заходу на схід – 800 км. Більше половини території займають низовинні рівнини, на півночі та заході здіймаються ланцюги гір. Прибережна територія відома чудовими піщаними пляжами.

Окрім туристичних ресурсів «пісок, сонце й вода», привабливими для туристів є крокодиляча ферма, парк Муанг-Боран, де в мініатюрі відтворена територія королівства зі всіма визначними пам'ятками. Найбільша в світі статуя Будди (висота – 127 м), розташована поблизу міста Накхонпатхом. Історичний парк на території Аюттхаю – давньої столиці Сіаму вирізняється унікальними храмами й палацами, внесеними до списку Світової спадщини ЮНЕСКО.

СІНГАПУР

Визнаним центром міжнародного туризму стала невелика острівна Республіка Сінгапур (площа – 697 км²) – держава-місто, великий фінансовий, промисловий і транспортний центр у Південно-Східній Азії. Острів вважається одним із найбільш відвідуваних місць світу – щороку сюди приїздить у 2 рази більше туристів, ніж корінних мешканців, кількість яких близько 4,7 млн осіб.

Сінгапур приваблює своєю незвичністю. На невеликій території поєднуються старі колоніальні квартали й ультрасучасні хмарочоси, храми різних релігій і розважальні заклади, один із найбільших портово-промислових комплексів світу із сотнями танкерів на рейді та курорт із пляжами з білосніжного піску, гамірні, стерильно чисті торговельні вулиці й ділянки майже незайманих лісів (рис. 6.25).

Рисунок 6.25 – Сінгапур

МАЛАЙЗІЯ

Малайзія – держава в Південно-Східній Азії, яка складається із двох частин, розділених Південно-Китайським морем. Західна складова країни – Малайя – розташована на півдні півострова Малакка, а східна – Сабах і Саравак – на півночі острова Калімантан (Борнео) (рис. 6.26). Площа Малайзії становить 329,8 тис. км². Загальна кількість населення – 25,7 млн осіб. Із 2005 р. столиця країни Куала-Лумпур поступово передає столичні функції новому спеціально збудованому місту Путраджая.

Рисунок 6.26 – Географічне положення Малайзії

Розвиток туристичної індустрії на о. Борнео (штати Сабах і Саравак) більшою мірою орієнтується на використання надзвичайно багатих лісових і ландшафтних ресурсів. Головними туристичними принадами острова є Національний парк Гунунг Мулу з найдовшими у світі вапняковими печерами, заповідник орангутангів у Сепилоці, Морський заповідник острова Лабуан із численними місцями для дайвінгу і сноркелінгу, національні парки Абдул-Рахман, Бако і Кінабалу з унікальними екологічними стежками, прокладеними серед первісних джунглів, карстовими печерами, відслоненнями гірських порід тощо.

БРУНЕЙ

На північно-західному узбережжі острова Бруней розташована Держава Бруней-Даруссалам площею 5,8 тис. км², яку населяє майже 400 тис. жителів. Економічне благополуччя країни базується на видобутку та продажі нафти. Більшість туристів приїждить до Брунею з метою ознайомлення з історією та культурою ісламського світу, традицій якого свято дотримуються місцеві жителі.

У столиці султанату місті Бандар-Сері-Бегаван, єдиному великому місті країни, знаходиться одна із найбільших сакральних споруд Азії – мечеть Омар-Алі-Сайфуддін і найбільший у світі житловий палац, який належить султану. Він нараховує 1 778 кімнат, 18 ліфтів, 51 тис. світильників. Для оздоблення будівлі мармур привезли з Італії, граніт – із Китаю, люстри замовлялися у Великій Британії. У межах палацового комплексу розміщена найбільша у світі приватна колекція автомобілів, більшість з яких існують в одному екземплярі, оскільки виконані на замовлення султана. У колекції лише ролс-ройсів понад 150. Палац відкритий для відвідування наприкінці Рамадану (рис. 6.27).

Рисунок 6.27 – Мечеть Омар-Алі-Сайфуддін

ФІЛІПІНИ

Республіка Філіппіни – держава в Південно-Східній Азії, розташована на архіпелазі, що складається із понад семи тисяч островів. Із них заселені близько 1 тис., а 2,5 тис. не лише безлюдні, а навіть не мають назв. Площа країни – 300 тис. км², населення – 98 млн осіб, столиця держави – Маніла.

До туристичної «екзотики» Філіппін належать: печери Сагада – місце захоронень племені «мисливців за головами»; рисові тераси на о. Лусон загальною довжиною близько 22,5 тис. км, вирубані у скельних породах близько 3 тис. років тому; підземна річка Пуерто-Принсеса на о. Палаван; район вулкану Пінатубо; місце солевидобутку в районі затоки Дасол і багато ін.

Головним районом пляжно-купального відпочинку країни є острівна група Вісаян, яка складається із безлічі великих і малих островів, на яких зосереджені найбільш відомі курорти країни. Серед них виділяється невеликий о. Боракай, що вважається одним із найкращих у світі місць для засмаги й купання. Головне його багатство – багатокілометрова пляжна смуга із дрібного білого коралового піску. Не менш привабливими є пляжі островів Себу, Бохоль, Негрос.

КАМБОДЖА

Королівство Камбоджа – держава на півдні півострова Індокитай зі столицею Пномпень. Його площа – 181 тис. км². Населення – 14,5 млн осіб. Південно-західні береги королівства омиваються водами неглибокої Сіамської затоки, в якій знаходяться декілька камбоджійських островів (Танг, Прінг, Ко-Конг, Ко-Тотанг та ін.), які разом із материковим узбережжям належать до територій пріоритетного розвитку туризму.

Головною туристичною атракцією Камбоджі є Ангкор – місто-храм, давня столиця кхмерської імперії. Сучасний Ангкор є величезним комплексом палаців, культових і фортифікаційних споруд. Із заходу на схід Ангкор простягнувся на 24 км, із півночі на південь – на 8 км. У X-XII ст. Ангкор був одним із найбільших міст світу і домінував в усій Південно-Східній Азії. В Ангкорі найкраще

збереглися видатні пам'ятки кхмерської культури – храм-мавзолей Ангкор-Ват (найбільша культова споруда світу; її площа – 81 га) і цитадель Ангкор-Тхом. «Воротами» для мандрівників, які бажають ознайомитися з архітектурними перлинами Ангкору є місто Сієм-Ріп, яке протягом декількох років перетворилося на туристичний центр із сучасною готельною інфраструктурою і міжнародним аеропортом (рис. 6.28).

Рисунок 6.28 – Місто-храм Ангкор

Класичним прикладом модерного приморського курорту світового рівня з чудовими пляжами, розвиненою готельною та ресторанною інфраструктурою є місто Сіануквіль.

В'ЄТНАМ

Соціалістична Республіка В'єтнам – держава, що розташована у східній частині півострова Індокитай. Зі сходу і півдня країна омивається водами Південно-Китайського моря. В'єтнаму належить низка островів. Загальна площа республіки – 331,2 тис. км². Населення – 88,6 млн осіб. Столиця – Ханой.

Нячанг – найбільш відомий курорт В'єтнаму. Він розташований на березі однойменної затоки. Курорт славиться не тільки білосніжними пляжами, а й цілющими мінеральними джерелами й лікувальними грязями. Повітря, наповнене ефірними оліями евкаліптів та іонами морських солей, сприятливо впливає на самопочуття людей, які страждають на захворювання органів дихання.

В'єтнам багатий на архітектурні пам'ятки, що нагадують про давню культуру місцевих народів. Це мавзолеї, давні поховання і мегаліти, пагоди, серед яких найбільш відомою є семиярусна споруда у Хошиміні. У Ханой увагу туристів привертають нетипові сакральні споруди, музеї, а також Храм Літератури, де на 82 плитах, розташованих на спинах кам'яних черепах, вибиті імена відомих на всю країну вчених і літераторів.

Значну частину території країни займають тропічні джунглі, а також національні парки, де туристи можуть насолодитися ландшафтами незайманих лісів, життям екзотичних тварин і рослин у природних умовах.

4. Австралія і океанія

Австралія – Вануату – Гуам – Кірибаті – Кокосові Острови – Маршалові Острови – Мікронезія – Нова Зеландія – Нова Каледонія – Норфол – Острів Різдва – Острови Кука – Острови Піткерн – Палау – Папуа – Нова Гвінея – Північні Маріанські Острови – Самоа – Соломонові Острови – Тонга – Тувалу – Волліс і Футуна – Фіджі – Французька Полінезія

АВСТРАЛІЯ

Австралійський Союз (далі у тексті – АС) – єдина держава світу, що займає цілий континент. До складу країни входить о. Тасманія та низка більш дрібних островів. Австралія (в перекладі «невідома південна земля») – найменший континент. Має площу 7,7 млн км², омивається водами Тихого й Індійського океанів. На території проживає 21,3 млн осіб. Для геотуристичного положення Австралії характерні дві ключові риси: наявність величезного природно-ресурсного туристичного потенціалу (ендемічна флора та фауна, різноманіття незайманих ландшафтів суходолу і прибережних вод, багатий підводний світ коралових рифів, комфортні погодно-кліматичні умови, які дозволяють протягом року експлуатувати різноманітні й багаті ресурси) і значна віддаленість від головних споживчих ринків (рис. 6.29).

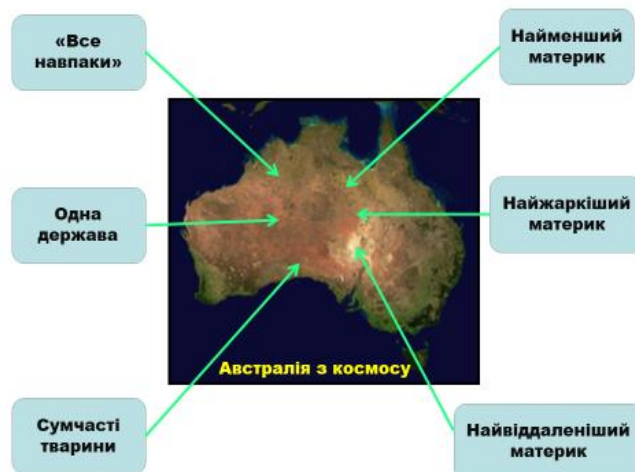
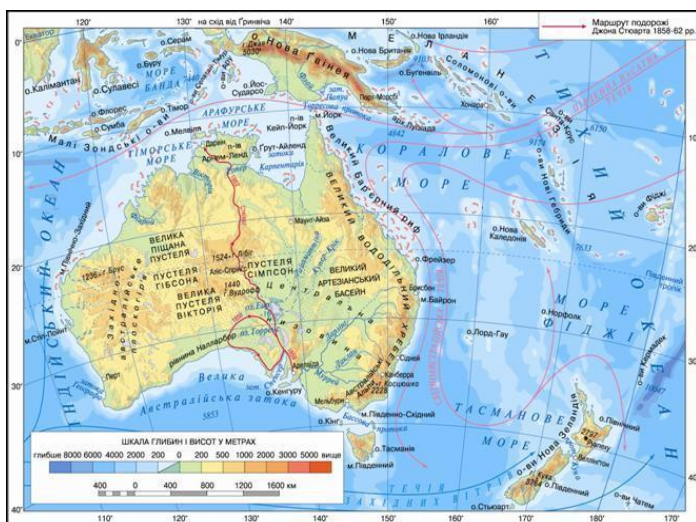

Рисунок 6.29 – Географічне положення та особливості Австралії

Однією з тенденцій розвитку туризму Австралії є використання диких, незайманих цивілізацією територій: скеля Айрес Рок, яка складена з особливих геологічних порід червоного кольору, Великий Вододільний хребет, Австралійські Альпи, Акуляча затока, вологі тропіки на північному сході країни, Тасманійська пустеля, о. Фрейзера, а також загальновідомий Великий Бар'єрний риф – гряда коралових рифів та островів, що простягаються на 2300 км уздовж північно-східного узбережжя Австралії; у північній частині завширшки близько 2 км, а в південній – 150 км. Більша частина знаходиться під водою (рис. 6.30).

Рисунок 6.30 – Великий Бар'єрний риф

Популярними місцями відпочинку в Австралії є прилеглі острови Тихого океану. Наприклад, Кернс, Магнетик-Айленд, Херон-Айленд, Гамільтон, Хайман.

Канберра, столиця Австралії, на сьогодні є однією з найкрасивіших столиць світу. Також серед найбільш привабливих міст країни-континенту виділяють Сідней і Тасманію (рис. 6.31).

Рисунок 6.31 – Сідней і Тасманія

Океанія

Океанія являє собою найбільше в світі скупчення островів, розташованих у західній і центральній частинах Тихого океану, між субтропічними широтами Північного та помірними Південної півкуль. Загальна площа островів становить 1,26 млн км².

Географічно Океанія підрозділяється на Меланезію, Мікронезію і Полінезію. Іноді виділяють Нову Зеландію. Острови Океанії омиваються численними морями Тихого (Коралове море, Тасманове море, море Фіджі, море Коро, Соломонове море, Новогвінейське море, Філіппінське море) та Індійського океанів (Арафурське море) (рис. 6.32).

При поділі всієї суші на частини світу Океанія зазвичай об'єднується з Австралією в єдине ціле.

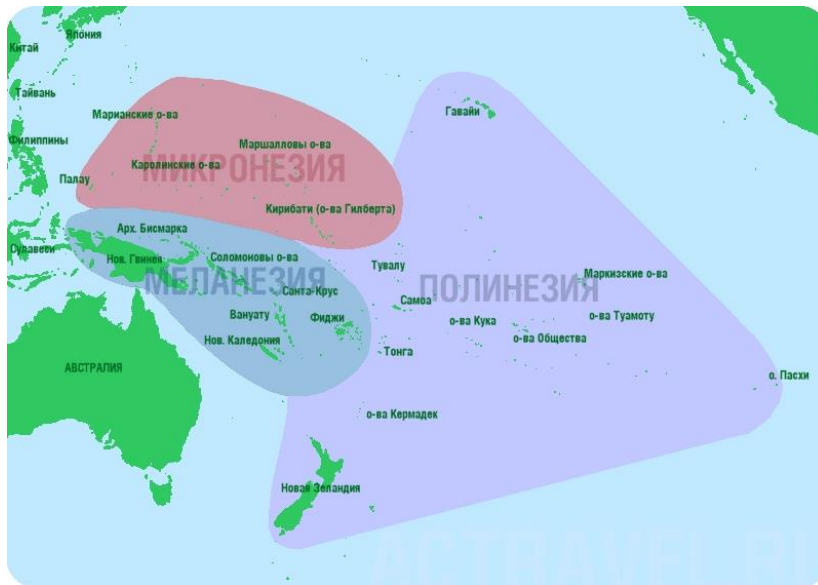

Рисунок 6.32 – Острови Океанії

Отже, до складових частин Океанії належать:

1) Меланезія:

- Соломонові Острови;
- Вануату;
- Фіджі;
- Папуа Нова Гвінея;
- Нова Каледонія;
- Індонезія Молуккські острови;
- Індонезія Папуа (провінція);
- Індонезія Західне Папуа;

2) Мікронезія:

- Науру;
- Острови Гілберта (Flag of Kiribati.svg Кірибаті);
- Маршаллові острови;
- Федеративні Штати Мікронезії;
- Палау;
- Гуам (США);
- Flag of the Northern Mariana Islands.svg Північні Маріанські острови (США);
- Острів Вейк (США);

3) Полінезія

- Нова Зеландія;
- Американське Самоа;
- Острови Кука;
- Острів Пасхи;
- Французька Полінезія;
- Гаваї;
- Ніуе;

- Піткерн;
- Самоа;
- Токелау;
- Тонга;
- Тувалу;
- Волліс і Футуна.

Більшість островів Океанії славляться своїми природними ресурсами, а також великою кількістю різновидів флори та фауни.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть причини стрімкого розвитку міжнародного туризму в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

2. Охарактеризуйте особливості районування Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону.

3. Назвіть головні курорти та центри туризму в країнах Азії.

4. Назвіть найбільш популярні серед туристів островні архіпелаги країн Азійсько-Тихоокеанського регіону.

5. Назвіть центри паломництва та релігійного туризму Азійсько-Тихоокеанського регіону.

6. Назвіть найбільш відомі суспільні туристично-рекреаційні ресурси Азійсько-Тихоокеанського регіону.

7. Які музеї світового значення розташовані в країнах Азії?

8. Охарактеризуйте подієві туристичні ресурси Азійсько-Тихоокеанського регіону.

9. Які туристично-рекреаційні ресурси переважають в країнах Азійсько-Тихоокеанського регіону?

10. Охарактеризуйте туристично-рекреаційні ресурси Китаю, Індії, Таїланду.

11. Окресліть проблеми та перспективи використання туристично-рекреаційних ресурсів в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Визначте, правильним чи неправильним є твердження

1. Республіка Індія має загальну площу 3,3 млн км² (9-е місце у світі).

2. Слово «Японія» означає «країна, де сходить сонце».

3. Токійська біржа – перша у світі за розміром біржа.

4. Лусон, Мінданао, Самар, Панай, Палаван, Негрос, Міндоро, Лейте, Бохоль, Себу – найбільші із Філіппінських островів.

5. Історичними центрами Індонезії є острови Ява та Суматра.

6. Канді – столиця Шрі-Ланки.

7. Перше Інтернет-кафе в Бутані відкрилося у 2000 р.

8. На Мальдівах заселеними є лише 220 атолів.

9. Республіка Корея поділяється на три частини.

10. Джакарта – столиця Республіки Індонезії.

Оберіть правильну відповідь

1. До південноазійського туристичного регіону не належать:

- а) Афганістан;
- б) Непал;
- в) Тайвань.

2. Острівна держава на сході Азійсько-Тихоокеанського регіону – це:

- а) Корея;
- б) Японія;
- в) Китай.

3. Храм Сумо знаходиться:

- а) у Беппу;
- б) у Кобе;
- в) у Кіото.

4. Де знаходиться Тадж-Махал?

- а) Індія;
- б) Туреччина;
- в) Тайланд.

5. Укажіть найбільший порт Китаю:

- а) Шанхай;
- б) Пекін;
- в) Далянь.

6. Укажіть найбільшу пустелю Азії:

- а) Сахара;
- б) Каракум;
- в) Гобі.

7. Столицею Австралії є:

- а) Сідней;
- б) Канберра;
- в) Веллінгтон.

8. Нова Зеландія належить до...

- а) Меланезії;
- б) Мікронезії;
- в) Полінезії.

9. Яким океаном омивається більша територія Австралії та Океанії?

- а) Тихим;
- б) Індійським;
- в) Північним Льодовитим.

10. Тварини, які мешкають в Австралії та можуть досягти 3 м заввишки?

- а) Кенгуру;
- б) Страуси;
- в) Панди.

Географічний диктант

Укажіть назви туристичних ресурсів:

1.		
3.		
5.		

Питання для поглибленого вивчення теми

1. Характерні особливості регіонального поділу Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону.
2. Туристично-рекреаційні ресурси, які переважають у країнах Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону
3. Аналіз туристично-рекреаційних ресурсів Китаю, Індії, Таїланду.
4. Проблеми та перспективи використання туристично-рекреаційних ресурсів в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.
5. Передумови стрімкого розвитку міжнародного туризму в Азійсько-Тихоокеанському туристичному регіоні.

СЛОВНИК ТУРИСТИЧНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ

Агломерація рекреаційна – взаємообумовлене поєднання населених пунктів, що розвиваються на певній території на основі спільності використання рекреаційних ресурсів та інфраструктури, об'єднаних між собою багатосторонніми зв'язками в територіально-господарську систему, що забезпечує рекреаційні потреби населення.

Балунінг – катання туристів на повітряних кулях (теплових аеростатах, теплових повітряних кулях), прогулянка, подорож на них.

Бальнеологічні ресурси – природні лікувальні речовини, що використовуються для немедикаментозного лікування на курортах і в позакурортних умовах.

Відпочинок – специфічна сфера життя та діяльності людини; в містобудівному аспекті – просторова організація вільного часу, поєднання природного і штучно створеного матеріального середовища, що перебуває в тісній взаємодії з виробництвом і житлом.

Внутрішній туризм – це тимчасовий виїзд громадян конкретної країни з постійного місця проживання до місцевості в межах національних кордонів із метою відпочинку, лікування, задоволення пізнавальних інтересів, занять спортом, розваг тощо.

Гід (екскурсовод) – особа, яка володіє інформацією про країну (місцевість) перебування, визначні місця, об'єкти показу, а також мовою цієї країни чи мовою іноземних туристів, яких приймають, або загальнозрозумілою для них мовою; надає екскурсійно-інформаційні, організаційні послуги та кваліфіковану допомогу учасникам туру в межах договору про надання туристичних послуг.

Екологічні стежки – екскурсійні маршрути, які прокладаються в межах найбільш відвідуваних територій із метою духовного та фізичного розвитку особистості.

Екскурсант – тимчасовий відвідувач, що перебуває в країні відвідування менше 24 годин.

Інформаційні туристичні ресурси – сукупність форм і видів інформації про конкретну територію чи об'єкти, про історію території, про культуру, природу й населення, що отримана туристами безпосередньо під час подорожі, у процесі підготовки до неї чи після подорожі.

Історико-культурні туристичні ресурси – це сукупність пам'яток матеріальної та духовної території, які становлять пізнавальну цінність і можуть бути використані для туристичної діяльності.

Круїз – морська або річкова туристична подорож, як правило, по замкненому колу на одному теплоході за встановленим маршрутом із зупинками в місцях, що становлять певний інтерес для туристів, або у відправних пунктах екскурсій.

Культурна та природна спадщина – сукупність об'єктів і явищ, які презентують історію, культуру та природу окремих країн, а також регіонів; ресурсна основа розвитку туризму.

Курортна зона – територія зі сприятливими для відпочинку та лікування кліматичними умовами й високою естетичною привабливістю пейзажу (морські, озерні, річкові узбережжя, бальнеологічні комплекси на базі термальних і мінеральних джерел).

Мистецькі пам'ятки – пам'ятки професійних і народних художніх промислів, а також музеї, які експонують пам'ятки образотворчого, декоративно-ужиткового та інших видів мистецтва.

Міжнародний туризм – тимчасове відвідування іноземцями території іншої держави з метою отримання туристичних послуг і туристичного продукту (в'їзний туризм) та виїзд громадян із туристичною метою за межі країни постійного проживання (виїзний туризм).

Міста-курорти – урбанізовані території, функції яких спрямовані на задоволення потреб у лікуванні (з переважанням помірного режиму) або в розвагах; характеризуються значною кількістю технічних систем, розвиненою сферою обслуговування, що становить основу рекреаційної системи, і майже повністю зміненою, значно окультуреною, «вторинною» природою.

Національний природний парк – територія, на якій представлені одна чи кілька екосистем, які мало або й зовсім не змінені людиною та становлять науковий, освітній, рекреаційний і естетичний інтерес.

Національний туристичний продукт – сукупність наявних туристичних ресурсів держави, на основі чого формуються туристичні пропозиції шляхом створення, просування та реалізації конкретних туристичних продуктів, спрямованих на залучення іноземних туристів, а також формування іміджу країни.

Пам'ятка містобудування – унікальний містобудівний комплекс, у межах якого сконцентровано визначні пам'ятки історії та культури світового (за списками ЮНЕСКО), загальнодержавного й місцевого значення.

Пам'ятки історії – це меморіальні пам'ятки, пов'язані з історичними подіями, національно-визвольними змаганнями, війнами, бойовими традиціями; пам'ятники учасникам історичних подій, національно-визвольних змагань і війн, а також відомим діячам історії.

Парарекреаційні ресурси – об'єкти, явища природного, природно-антропогенного, суспільно-історичного, біосоціального, подієвого походження, які ні юридично, ні фактично не залучені до туристської індустрії, але характеризуються певним пізнавально-туристичним потенціалом (зруйновані або перепрофільовані сакральні споруди, історичні кладовища або окремі поховання, цікаві об'єкти природи, історичні комунікації, окремі інженерні споруди або їх елементи, суспільні події тощо).

Пекідж-тур – будь-який тур (індивідуальний або груповий), що складається з певного набору послуг (перевезення, розміщення, харчування, екскурсії тощо) і загальна продажна вартість якого дорівнює сумі вартості його елементів.

Пляж – елементарний природно-територіальний комплекс (фація); пологий намитий берег, що утворився в результаті дії прибою і наносів (найчастіше піску, гравію чи гальки).

Подорож – поїздка або пересування пішки до іншої, відмінної від постійного місця проживання, місцевості або країни з будь-якою метою, що включає оплачувані в цій місцевості або країні заняття.

Потік туристів – специфічний вид міграції населення в незначному часовому періоді без зміни постійного місця проживання, що здійснюється, як правило, в рекреаційно-туристичних цілях.

Природні туристичні ресурси – це природні, тобто кліматичні, водні, геологічні, ґрунтові, фітолікувальні та ландшафтні, а також природно-антропогенні (національні природні парки, заповідники, пам'ятки природи тощо) компоненти, які володіють комфортними умовами і можуть бути використані для туристичної діяльності.

Рекреаційна діяльність – система заходів, пов'язаних із використанням вільного часу для оздоровчої, культурно-пізнавальної діяльності людей на спеціалізованих територіях, які розташовані поза межами їх постійного проживання; характеризується, порівняно з іншими напрямками діяльності, відносною різноманітністю поведінки людей і самоцінністю процесу.

Рекреаційний потенціал – сукупність природних, соціальних, інфраструктурних і культурно-історичних передумов, сприятливих для організації рекреаційної діяльності на певній території.

Рекреаційний простір – частина соціального простору, що використовується для рекреаційної діяльності; формується внаслідок діяльності відпочивальників і організаторів відпочинку.

Рекреаційні ресурси – сукупність природних, природно-технічних, соціально-економічних комплексів та їх елементів, що сприяють відновленню та розвитку фізичних і духовних сил людини, її працездатності.

Рекреаційно-туристичні ресурси – природні та культурно-історичні комплекси та їх елементи, які при сучасній та перспективній структурі рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях є цільовими об'єктами рекреаційно-туристичного споживання як вихідні елементи для виробництва комплексних туристичних послуг.

Рекреація – форма соціального руху й антропогенного впливу на природні комплекси, мета якого полягає у відновленні людиною психофізичної енергії, втраченої в процесі трудової, навчальної, побутової діяльності тощо.

Ресурсно-рекреаційний паспорт території – посвідчення певного просторового об'єкта, що розкриває наявність, структуру, спеціалізацію, використання природних, природно-антропогенних, соціальних, біосоціальних рекреаційних ресурсів у його межах; зведення кількісних і якісних показників та характеристик, що розкривають рекреаційно-туристичну спеціалізацію певної територіальної одиниці (держави, окремої адміністративно-територіальної одиниці міста тощо).

Санаторій – рекреаційне підприємство, лікувально-профілактичний заклад, призначений переважно для курортного лікування на основі використання клімато- та фізіотерапії, дієти, спеціального режиму дня тощо.

Спелеотуризм – один із видів активного туризму, основним чинником розвитку якого є наявність спелеоресурсів (печери, лійки, підземні озера та інші карстові форми).

Суб'єкт туризму – це турист, який задовольняє свої рекреаційні потреби та характеризується певними рисами, властивостями та станами (фізіологічними, психологічними, екологічними, економічними, соціальними тощо).

Суб'єкти рекреації – люди, що здійснюють рекреаційну діяльність відповідно до своїх стандартів.

Суб'єкти туристичної діяльності – це підприємства, заклади, організації незалежно від форм власності, а також фізичні особи, які зареєстровані відповідно до чинного законодавства на здійснення діяльності з надання туристичних послуг.

Суперточка-тур – локальна (просторово обмежена) територія антропогенного («синтетичного») або природного походження, що являє собою унікальне поєднання природних компонентів (пейзажне різноманіття, атрактивність ландшафтів) і характеризується суттєвою соціально-історичною значимістю подій, які відбувалися (відбуваються) в її межах або в межах простору, що візуально сприймається з цього місця.

Територіальна рекреаційна система – форма організації рекреаційної діяльності на певній території, що забезпечує функціональний взаємозв'язок, взаємодію та координацію всіх підсистем, блоків та елементів рекреаційного господарства для надання послуг відпочинку.

Товари – матеріальна складова специфічних товарів туристичного продукту (туристичні картосхеми, карти, буклети, сувеніри, туристичне спорядження), а також неспецифічних (більшість товарів, дефіцитних у постійному місці проживання, або значно дешевших).

Тур – це комплекс послуг, оформлених у вигляді туристичного пакету, які можуть бути реалізовані на певному маршруті та в конкретно визначений час.

Турагент – співробітник туристичної фірми або фірми, що купує тури, розроблені туроператорами, випускає на ці тури путівки і реалізує їх споживачам.

Туризм – це тимчасовий виїзд (подорож) осіб із постійного місця проживання з пізнавальною, оздоровчою, професійно-діловою, спортивною, релігійною та іншою метою на термін від 24 годин до одного року поспіль, без зайняття оплачуваною діяльністю в місці тимчасового перебування (згідно із Законом України «Про туризм»).

Турист – особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін.

Туристична доступність – властивість об'єкта, що характеризує можливість в оптимальний спосіб забезпечити доступ туриста в процесі туристичного споживання.

Туристична індустрія – сукупність різних суб'єктів туристичної діяльності (туристичні фірми, агенції й оператори, а також готелі, туристичні комплекси, кемпінги, мотелі, пансіонати, підприємства харчування, транспорту, заклади

культури, розваг, спорту та ін.), що забезпечують прийом, обслуговування та перевезення туристів.

Туристична інфраструктура – сукупність шляхів сполучення і місць розміщення, транспортних засобів, комунікацій та різних установ, необхідних для стабільного функціонування туристичних комплексів.

Туристична сезонність – щорічна зміна в активності туристичної діяльності (зумовлена зміною пір року), що проявляється в коливанні чисельності туристів.

Туристичне враження – комплекс емоцій, здебільшого позитивних, духовний і фізичний стан туриста, що сформувалися під впливом споживання туристичних послуг, придбання туристичних товарів, споживання туристичного продукту.

Туристичне споживання (використання) – це витрачання доходу, створеного індивідуумами, з метою придбання туристичних товарів і послуг для задоволення визначених туристичних потреб або бажань у конкретному місці призначення у визначений час.

Туристичний інтерес – перспектива одержання туристом об'єктивної інформації, позитивних емоцій або потенційна можливість задовольнити заплановану потребу в конкретній, на початку частково відомій, туристичній послугі, туристичному товарі й туристичному продукті, що ґрунтуються на певному комплексі туристичних ресурсів, що є об'єктами туристичного інтересу.

Туристичний маршрут – шлях, порядок подорожі тургруп через певні пункти проходження за заздалегідь складеним графіком руху.

Туристичний об'єкт – природний або антропогенний об'єкт, придатний для використання в туризмі.

Туристичний продукт – попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо).

Туристичний рік – проміжок часу, який точно визначає період здійснення обміну туристами протягом календарного року.

Туристичний сезон – період найбільш інтенсивного потоку туристів (наприклад, період червень-вересень у літній сезон).

Туристичний центр – функціонально-планувальний центр туристичної зони, вузловий пункт туристичних маршрутів; місце розташування основних підприємств і установ туристичного обслуговування, об'єктів господарського призначення, загальних для зони; місце зосередження адміністративних та інформаційних туристично-екскурсійних служб; територіальне зосередження декількох туристичних об'єктів на базі природних, соціальних рекреаційних ресурсів місцевості.

Туристично-екскурсійні послуги – це послуги, що передбачені в путівці та надаються закладами з розміщення, харчування, транспортними підприємствами, екскурсійними бюро, а також входять до складу туристичного продукту.

Туристично-рекреаційна зона – це частина території держави зі значним природним, рекреаційним та історико-культурним потенціалом, на якій вводиться спеціальний правовий режим із метою ефективного його використання та збереження, а також активізації підприємницької діяльності у сфері рекреаційно-туристичного бізнесу.

Туроператор – гуртова туристична фірма, що розробляє туристичний продукт і комплектує тури, організовує рекламу та проходження туристичного продукту на ринку послуг, визначає його ціни й реалізує через мережу турагентів.

Унікальні ландшафти – природно-територіальні комплекси, що відрізняються своєю індивідуальністю та неповторністю; різноманітні природні утворення (ділянки пустелі, каньйони, лісові масиви, озера тощо).

Уфологічні рекреаційно-туристичні ресурси – вид родієвих ресурсів, формування яких пов'язане з можливою частою появою невідомих літаючих об'єктів на певних територіях та проявом інших паранормальних явищ.

Фотосафари – туристична поїздка з метою фотографування рідкісних тварин і рослин у природних умовах їх існування.

Чартерний тур – подорож, яка здійснюється поза регулярним розкладом руху транспортного засобу на умовах чартеру, тобто оренди (теплохода, літака, автобуса тощо) на певний рейс або термін.

Шоп-тур – туристична подорож за обраним маршрутом у певний термін із комерційною метою.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України. Київ : Альтерпрес, 2010. 404 с.
2. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії. Київ : «Палітра», 1997. 130 с.
3. Вишневецька О.О. Туристичне країнознавство. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. 594 с.
4. Воскресенский В.Ю. Международный туризм. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. 255 с.
5. Кузик С.П. Географія туризму. Київ : Знання, 2011. 271 с.
6. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. Київ : Альтерпрес, 2002. 436 с.
7. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 368 с.
8. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг. Київ : Знання, 2008. 661 с.
9. Масляк П.О. Рекреаційна географія. Київ : Знання, 2008. 343 с.
10. Парфіненко А.Ю. Туристичне країнознавство. Харків : Бурун Книга, 2009. 288 с.
11. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин : Вид-во Ніжин. держ. університету ім. Миколи Гоголя, 2010. 336 с.
12. Стафійчук В.І. Рекреалогія. Київ : Альтерпрес, 2006. 264 с.
13. Стафійчук В.І. Туристичне країнознавство: туристичні ресурси світу. Європа, Азія, Австралія та Океанія. Київ : Альтерпрес, 2009. 427 с.
14. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 312 с.

Додаткова:

1. Бейдик О.О. Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. Київ : ВПЦ «Київ, унт», 2001. 298 с.
2. Голиков А.П. Мировое хозяйство. Отраслевая структура, география, современные тенденции. Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2002. 112 с.
3. Кусков А.С. Рекреационная география : учебно-методический комплекс. Москва : МПСИ, Флинта, 2005. 496 с.
4. Панкрухин А.П. Маркетинг территории. Санкт-Петербург : Питер, 2006. 416 с.
5. Туристичне країнознавство: країни лідери туризму : навчальний посібник / за ред. О.О. Любіцевої. Київ : Альтерпрес, 2008. 436 с.

Електронні ресурси:

1. Закон України «Про туризм». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. URL: <http://www2.unwto.org/>
3. Офіційний сайт світової спадщини ЮНЕСКО. URL: <http://whc.unesco.org>

ДОДАТОК А
ТУРИСТИЧНІ АТРАКЦІЇ УКРАЇНИ

НАЙПОПУЛЯРНІШІ МІСЦЯ ВІДПОЧИНКУ В УКРАЇНІ 2020 ЗА ДАНИМИ ТУРОПЕРАТОРІВ

**Рожеві
озера**

Буки

Говерла

Джарилгач

Синевир

**Кінбурнська
коса**

Памір

Асканія-Нова

Бакота

**Олешківські
піски**

Верховина

Чорнобиль

Дані: Держагентство розвитку туризму; інформація зібрана від мобільних операторів, туристичних агентств і компанії Google літо-осінь 2020

Гірські туристичні об'єкти

1

Буковель

4

Яремче

2

Драгобрат

5

**Карпати
загалом**

3

Верховина

Дані: Держагентство розвитку туризму; інформація зібрана від мобільних операторів, туристичних агентств і компанії Google

Природні парки та заповідні зони

1

Бакота

4

Синевир

2

Рожеве озеро
(Лемурійське)

5

Блакитні озера
(Чернігівщина)

3

Тустань

Дані: Держагентство розвитку туризму; інформація зібрана від мобільних операторів, туристичних агентств і компанії Google

Міські парки і розважальні зони

1

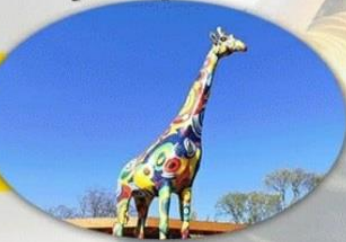
**Парк ім. Горького
у Харкові**

4

Аквапарк у Одесі

2

Зоопарк у Києві

5

X-Park у Києві

3

Аквапарк у Затоці

Дані: Держагентство розвитку туризму; інформація зібрана від мобільних операторів, туристичних агентств і компанії Google

ДОДАТОК Б
СВІТОВІ ТУРИСТИЧНІ ПАМ'ЯТКИ

ДОДАТОК В
НАЙБІЛЬШІ ОСТРОВИ СВІТУ

НАЙБІЛЬШІ ОСТРОВИ СВІТУ

- 1-Гренландія; 2-Нова Гвінея; 3-Калімантан; 4-Мадагаскар;
5-Баффінова Земля; 6-Суматра; 7-Хонсю; 8-Велика Британія;
9-Вікторія 10-Елсмір; 11-Сулавесі; 12-Південний острів (Нова Зеландія); 13-Ява; 14-Північний острів (Нова Зеландія); 15-Лусон;
16-Ньюфаундленд; 17-Куба; 18-Ісландія; 19-Мінданао; 20-Ірландія;
21-Хоккайдо; 22-Гаїті; 23-Сахалін; 24-Банкс; 25-Шрі-Ланка;
26-Тасманія; 27-Девон; 28-Земля Олександра I; 29-Ісла-Гранде (Вогняна земля); 30-Північний острів (Нова Земля); 31-Беркнер;
32-Аксел-Гейберг; 33-Мелвілл; 34-Саутгемптон; 35-Маражо;
36-Шпіцберген; 37-Кюсю; 38-Нова Британія; 39-Тайвань;
40-Острів Принца Уельського; 41-Південний острів (Нова Земля); 42-Хайнань 43-Ванкувер; 44-Тімор; 45-Сицилія;
46-Сомерсет; 47-Котельний острів; 48-Сардинія; 49-Бананал;
50-Сікоку.

ДОДАТОК Г

ОСНОВНІ ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ МАКРОРЕГІОНІВ СВІТУ

Європейський туристичний регіон

1. Природні туристичні ресурси:

- *моря:* Адріатичне, Лігурійське, Середземне, Чорне, Егейське, Балтійське, Мертве, Тірренське, Іонічне, Азовське;
- *острови та острівні архіпелаги:* Балеарські о-ви, Канарські о-ви, Азорські о-ви, Корсика, Крит, Родос, Мальта, Сардинія, Сицилія, Кіпр, Евбея, Майорка, Тенеріфе, Капрі, Іскья;
- *гори та рівнини:* Альпи, Апенніни, Балтійська гряда, Карпати, Піренеї, Родопи, Скандинавські, Судети, Татри, Стара-Планіна;
- *гірські вершини та вулкани:* пік Ането, Бен-Невіс, вулкан Везувій, Герлаховські-Штит, Говерла, Монблан, Олімп, вулкан Етна;
- *річки:* Вісла, Дніпро, Дністер, Дунай, Темза, Ельба, Майн, Одра, По, Рейн, Сена;
- *озера:* Балатон, Озерний округ, Мазурські озера, Іссик-Куль, Комо, Шацькі озера, Озерний край, Байкал, Плитвицькі озера, Лох-Несс, Женевське, Балхаш, Ван, Севан, Туз, Каспійське море-озеро.

2. Історико-культурні туристичні ресурси:

Бранденбурзькі ворота, Пізанська вежа, Нойшванштайн, Тракай, Празький Град, Балморал, Шовіньї, Фалес, Лош, Кусі, Лувр, Віландо, Ейфелева вежа, Архітектурно-парковий комплекс Альгамбра, Алькасар, Мескіта або Кордовська соборна мечеть, Монсеррат, Стоунхендж, Парфенон, Помпеї, Колізей, Троя, Сантьяго-де-Компостела, Стіна плачу, Спокутний храм Святого Сімейства, Собор Паризької Богоматері, Церква Святого Миколая Чудотворця, Лувр, Музей Ватикану, Британський музей, Галерея Уффіці, Музей Прадо, Ермітаж, Сади і парк Версаля, Тауерський міст, Діснейленд, Порт Аventura, Леголенд, Тріумфальна арка, Єлисейські поля, площа Бастилії, Палац дожив, Площа Пуерта-дель-Соль, Музей Пікассо, парк Гуель, Будинок Батло, Будинок Вісенс, Будинок Кальвет, площа Пласа Майор, Місто мистецтв і наук.

3. Туристичні центри та курорти:

Варна, Бургас, Бат, Брайтон, Борнемут, Бертехсгаден, Вісбаден, Баден-Баден, Бад-Годсберг, Бад-Геннінген, Оберхоф, Обервізенталь, Ібіца, Коста-Дорада, Коста-Бланка, Коста-дель-Соль, Коста-де-Валенсія, Коста-де-Асаар, Лігурійська Рів'єра, Ріміні, Сан-Ремо, Юрмала, Клайпеда, Закопане, Сопот, Ясна, Тренчіанське Теплице, Трускавець, Моршин, Миргород, Ніцца, Канни, Сен-Тропез, Антіб, Біарриц, Байонна, Шамоні, Гренобль, Лазурне узбережжя, Сен-Мало, Сен-Жерве, Грас, Вільфранш-сюр-Мер, Жуан-ле-Пен, Гольф-Жуан, Сан-Рафаель, Куршевель, Валь-д'Ізер, Межев, Мерібель, Віші, Дубровник, Рієка, Карлові Вари, Маріанські Лазні, Яхимів, Теплице, Будва, Пярну, Сочі, Анапа, Геленджик, Туапсе, Єссентуки, Піцунда, Сухумі, Гагра, Батумі, Ейлат,

Ейн-Бокек, Ейн-Букек, Ейн-Геді, Нове-Зохар, Ларнака, Пафос, Лімасол, Анталія, Кемер, Белек, Аланья, Мармаріс, Бодрум, Памуккале, Стамбул.

Азійсько-Тихоокеанський туристичний регіон

1) Природні туристичні ресурси:

- *моря:* Андаманське, Аравійське, Арафурське, Східно-Китайське, Червоне, Мраморне, Сулавесі, Тиморське, Південно-Китайське, Яванське, Японське, Тасманове, Новогвінейське;

- *острови та острівні архіпелаги:* Зондські, Мальдівські, Філіппінські, Японські, Андаманські, Лаккадівські, Нікорабські, Тайвань, Цейлон, Мікронезія, Меланезія, Полінезія, Нова Гвінея, Нова Зеландія, Тасманія;

- *гори та рівнини:* Алтай, Великий і Малий Кавказ, Східно-Китайська рівнина, Гімалаї, Індо-Гангська низовина, Каракорум, Куньлунь, Малоазійське нагір'я, Месопотамська низовина, Памір, Плато Устюр, Тибетське нагір'я, Туранська низовина, Тянь-Шань, Великий Артезіанський басейн, Великий Вододільний хребет, рівнина Налларбор, плато Барклі, плато Кімберлі, хребет Макдонелл;

- *гірські вершини та вулкани:* Великий Арарат, Джомолунгма, Казбек, Улуг-Музтаг, вулкан Фудзіяма, вулкан Демавенд, Чогори, Ельбрус, Косцюшко, Кука, вулкан Мауна-Лоа;

- *пустелі:* Алашань, Гобі, Каракуми, Кизилкум, Руб-ель-Халі, Сирійська, Такла-Макан, Тар, Велика пустеля Вікторія, Велика Піщана пустеля;

- *річки:* Амудар'я, Амур, Брахмапутра, Ганг, Євфрат, Інд, Тигр, Меконг, Хуанхе, Янцзи, Муррей, Дарлінг, Флай;

- *озера:* Тонлесап, Лобнор, Ханка, Біва, Ейр, Торренс, Герднер, Бухта Ха Лонг, Озеро п'яти квіток, Келімуту, Гіпселенд, Хіллер, Кавах Л'єн.

2) Історико-культурні туристичні ресурси:

Велика Китайська стіна, мавзолей-мечеть Тадж-Махал, Заборонене місто (Імператорський палац у Пекіні), Боробудур, Хава-Махал, Ангкор, Печерні Міста Еллори, Сіань, Паталіпутра, Мохенджо-Даро, Дерево Будди, Бадрінатх, Храм Конфуція в Пекіні, Національний музей науки Японії, Музей Нової Зеландії, Музей Азійських цивілізацій, Національний музей Австралії, Японський музей Мінаковен, Площа Небесного Спокою Тяньаньмень, Храм неба, Усипальниця Ітімад-уд-Даули, Печери Аджанти, храм Вірупакши, Палац озера Пікола, храм Лакшмі-Нараян, Кутб-Мінар, Червоний форт, Австралійська опера.

3) Туристичні центри та курорти:

о. Балі, Хата, Мереджа, Паттайя, о. Пхукет, ГОА, Сінгапур, Делі, Агра, Мадрас, Гуанчжоу, Шанхай, о. Хайнань, о. Тайвань, Гонконг, Куала-Лумпур, о. Пінанг, Бангкок, Канді, Ратнапура, Анурадхапура, Токіо, Кіото, Нара, Камакура, Саппоро, Осака, Нагоя, Хіросіма, Нагасакі, Аделаїда, Брісбен, Веллінгтон, Канберра, Мельбурн, Окленд, Перт, Сідней, Крайстчерч, Нукуалофа, Нумеа, Порт-Віла, Порт-Морсбі, Сува, Хоніара.

Американський туристичний регіон

1) Природні туристичні ресурси:

- *моря та затоки:* Баффіна, Берингове, Бофорта, Карибське, Лабрадор, Саргасове, Гудзонова, Каліфорнійська, Кампече, Мексиканська, Мен, Нью-Йорк, Панамська, Венесуельська, Ла-Плата;
- *острови та острівні архіпелаги:* Алеутські, Багамські, Бермудські, Галапагоські, Гавайські, Вогняна Земля, Гаїті, Гренландія, Куба, Ньюфаундленд, Пуерто-Рико, Ямайка, Фолклендські;
- *гори та рівнини:* Анди, Аппалачі, Долина Смерті, Кордильєри, Скелясті гори, Патагонія;
- *річки:* Міссісіпі, Міссурі, Амазонка, Гудзон, Колорадо, Колумбія, Макензі, Парагвай, Парана;
- *водоспади:* Ніагарський, Олоупена, Ігуасу, Анхель;
- *озера:* Атабаска, Великі (Верхнє, Гурон, Мічиган, Онтаріо, Ері, Велике Ведмеже, Велике Невільниче), Вінніпег, Нікарагуа, Маракайбо, Тітікака, Лагоа-Мірин;
- *ландшафтні ресурси:* Крижана печера під льодовиком в Джуно, Велика блакитна діра, гора Рорайма, Мармурові печери в Патагонії, Каньйон Антилопи, Зачарований колодязь;
- *національні парки:* Гранд-Каньйон, Великі Димчасті гори, Гавайські вулкани, Єллоустоунський, Йосеміті, Тайрона, Лос-Гласьярес.

2) Історико-культурні туристичні ресурси:

Статуя Свободи, Бруклінський міст, Гора Рашмор, Спейс Нідл, Знак Голлівуду, Мачу-Пікчу, Паленке, Чичен-Іца, Острів Пасхи, Соляний храм Сіпакіри, Національний музей американського мистецтва, Музей Метрополітен у Нью-Йорку, Парк студії Юніверсал в Лос-Анджелесі, Білий Дім, Капітолій, статуя Христа на горі Корковадо.

3) Туристичні центри та курорти:

Нассау, Фріпорт, Бріджтаун, Оттава, Монреаль, Квебек, Торонто, Ванкувер, Вікторія, Калгарі, Гавана, Варадеро, Ольгін, Сантьяго-де-Куба, Гватемала, Антигуа Гватемала, Тікаль, Тегусігальпа, Комаюга, Копан, Порт-о-Пренс, Кінгстон, Монтего-Бей, Мехіко, Канкун, Акапулько, Мансанільо, Манагуа, Панама, Нью-Йорк, Вашингтон, Маямі, Лос-Анджелес, Чикаго, Лас-Вегас, Орlando, Бостон, Денвер, Філадельфія, Атлантик-Сіті, Даллас, Сан-Франциско, Буффало, Буенос-Айрес, Кордова, Мар-дель-Плата, Бразилія, Ріо-де-Жанейро, Сан-Паулу, Сантьяго, Вальпараїсо, Антофагаста, Богота, Барранкілья, Медельїн, Манісалес, Калі, Кіто, Гуаякіль, Ліма, Куско, Чиклайо, Кальяо, Арекіпа, Асунсьйон, Монтевідео, Каракас, Сьюдад-Болівар, Баркісімето, Порламар, Ла-Пас.

Африканський туристичний регіон

1) Природні туристичні ресурси:

- *моря та протоки:* Червоне, Середземне, Гібралтарська, Мозамбікська, Суецький канал;

- *острови та острівні архіпелаги*: Зеленого Мису (Кабо-Верде), Маврикій, Мадагаскар, Сейшельські;
- *річки*: Замбезі, Конго, Нігер, Ніл;
- *озера*: Вікторія, Накуру, Найваша, Малаві, Чорнильне озеро;
- *водоспади*: Вікторія, Лівінгстона, Стенлі;
- *гори та рівнини*: Атлас, Драконові гори, Капські гори, басейн річки Конго, Східно-Африканське нагір'я;
- *гірські вершини та вулкани*: вулкан Камерун, вулкан Кіліманджаро, вулкан Меру, пік Маргерита, Рас-Дашен, Тубкаль, Емі-Кусі;
- *пустелі*: Великий Східний Ерг, Великий Західний Ерг, Калахарі, Лівійська, Наміб, Нубійська, Сахара.
- *ландшафтні ресурси*: Берег скелетів, Печери Канго.

2) *Історико-культурні туристичні ресурси*:

Велика мечеть Дженне, Фасіл-Геббі, замок Доброї Надії, Стародавнє місто Тімбукту, давнє місто Джеміла, руїни стародавнього Карфагену, квартал Бо-Каап у Кейптауні, Музей Де Бірс, Південноафриканський музей у Кейптауні, музей Бардо.

3) *Туристичні центри та курорти*: Бізерта, Хаммамет, Набель, Монастир, Найробі, Момбаса, Дар-ес-Салам, о. Занзібар, Національний парк Серенгеті, Туніс, Дугга, Сус, Кайруан, Сфакс, Преторія, Йоганнесбург, Сан-Сіті, Лост-Сіті, Кейптаун, Дурбан, Кімберлі.

Близькосхідний туристичний регіон

1) *Природні туристичні ресурси*:

- *моря та затоки*: Червоне, Мертве, Середземне, Аравійське, Перська затока.
- *пустелі*: Сирійська, Руб-ель-Халі, Ель-Джафура, Аравійська, Ваді-Рум, Чорна.
- *гори*: Хаджар, Джебель-Хафіт.
- *річки*: Ніл, Тигр, Євфрат.

2) *Історико-культурні туристичні ресурси*:

Печерне місто Петра в Йорданії, Велика мечеть або мечеть Омейядів, Ктесифон, Шибам, Храми Абу-Сімбела, Піраміди Гізи, Сфінкс, Луксор, Храм Бахуса, Лептіс-Магна, Сабрата, Мечеть Аль-Масджид Аль-Харам, Мекка, Медина, Гора Синай та Монастир Святої Катерини, Єгипетський музей Каїру, Вежі Бурж Халіфа.

3) *Туристичні центри та курорти*: Хургада, Сафага, Шарм-ель-Шейх, Абу-Дабі, Джумейра, Дубай, Фуджейра, Шарджа, Джидда, Мекка, Медина, Ер-Ріяд, Акаба, Драйкіш, Дамаск.

Навчальне видання
(українською мовою)

Сидорук Анна Вікторівна

ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ СВІТУ

Конспект лекцій з дисципліни
вільного вибору здобувачів вищої освіти
бакалаврського рівня

Рецензент *Г.А. Омеляненко*
Відповідальний за випуск *Н.В. Маковецька*
Коректор *А.О. Волобуєв*